

בז"ה

גליון ע"ה // ל' תשרי-ו' חסון ה'תשפ"ז

למשקד

על דלתתי יום יום

שעורי השבוע – נ"ך ומשניות
בתקנת מורנו ורבינו הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבוע פרשת נח תשפ"ז

נ"ך: שפטים ג'-ט'

משנה: חולין פרק ח'

שיעור שבועי: סוד הברית

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, שבוע פרשת נח, ל' תשרי-ו' חשון, נלמד במסגרת הלימוד היומי: בנ"ך נמשיך בספר שופטים, בפרקים ג'-ט' – שעוסקים בתקופת השופטים הראשונים לאחר מות יהושע, ובהם קורותיהם של עתניאל בן קנז, אהוד בן נרא, שמגר בן ענת, דבורה הנביאה וברק, מלחמת גדעון במדינים, וכן מלכותו ומפלתו של אבימלך בן גדעון. במשנה נמשיך במסכת חולין, ונלמד את פרק ח', העוסק בדיני איסור בשר בחלב – הגדרת סוגי הבשר והחלב האסורים מן התורה ומדרבנן (כגון בשר עוף, חיה, ודגים), דיני העלאת בשר ונבינה על שולחן אחד, תערובות בשר בחלב, ודיני הכשרת איברים פנימיים (כמו כחל ולב).

בנוסף, תוכלו למצוא בגליון את הלימוד היומי בחת"ת והפטרה (עם אונקלוס ורש"י ועם הפרשה רצוף לקריאת התורה), את השיעור השבועי במאמר "סוד הברית" לכבוד פרשת נח, לוח הילולא דצדיקא לשבוע זה, וסיפור חסידי על הרה"ק מרוז'ין זי"ע שיזמא ההילולא דיליה חל השבוע (ג' חשון).

בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד, המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש חשון

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת-קדש
ל' תשרי שפטים ג'	א' חשון שפטים ד'	ב' חשון שפטים ה'	ג' חשון שפטים ו'	ד' חשון שפטים ז'	ה' חשון שפטים ח'	ו' חשון נח שפטים ט' חולין פ"ח
ז' חשון שפטים י'	ח' חשון שפטים י"א	ט' חשון שפטים י"ב	י' חשון שפטים י"ג	י"א חשון שפטים י"ד	י"ב חשון שפטים ט"ו	י"ג חשון לך-לך שפטים ט"ז חולין פ"ט
י"ד חשון שפטים י"ז	ט"ו חשון שפטים י"ח	ט"ז חשון שפטים י"ט	י"ז חשון שפטים כ'	י"ח חשון שפטים כ"א	י"ט חשון שמו"א א'	כ' חשון וירא שמו"א ב' חולין פ"י
כ"א חשון שמו"א ג'	כ"ב חשון שמו"א ד'	כ"ג חשון שמו"א ה'	כ"ד חשון שמו"א ו'	כ"ה חשון שמו"א ז'	כ"ו חשון שמו"א ח'	כ"ז חשון חיי-שרה שמו"א ט' חולין פ"יא
כ"ח חשון שמו"א י'	כ"ט חשון שמו"א י"א	ל' חשון שמו"א י"ב	א' כסלו שמו"א י"ג	ב' כסלו שמו"א י"ד	ג' כסלו שמו"א ט"ו	ד' כסלו תולדת שמו"א ט"ז חולין פ"יב

יום ראשון // ל' תשרי // א' דראש חודש

הומש - ראשון פרשת נח

(פרק ו') (ט) {פרשת נח} {פ} אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ:

אלן תולדת נח נח גבר זכאי שלים הנה בדרוהי בדחלתא דין הליך נח.

אלה תולדת נח נח איש צדיק - הואיל והזכירו סיפר בשבחו, שנאמר: זכר צדיק לברכה (משלי י'ז). דבר אחר: לימדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. בדורותיו - יש מרבותינו דורשים לשבח: כל שכן אילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש דורשים לגנאי: לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב כלום. את האלהים התהלך נח - ובאברהם הוא אומר: התהלכתי לפניו (בראשית כ"ד:מ'). נח היה צריך סעד לסומכו, אבל אברהם מתחזק בצדקו מאליו. התהלך - לשון שעבר, זהו שימושה של למ"ד בלשון כבד, משמשת להבא ולשעבר בלשון אחד: קום התהלך (בראשית י"ג:י"ז) - להבא, התהלך נח - לשעבר, התפלל בעד עבדיך (שמואל א' י"ב:י"ט) - להבא, ובא והתפלל אל הבית הזה (מלכים א' ח':מ"ב) - לשעבר, אלא שהוי"ו שבראשו הופכו להבא.

(י) וַיֹּלֶד נֹחַ שְׁלֵשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת:

ואוליד נח תלתא בנין ית שם ית חם וית יפת.

(יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָם:

ואתחבלת ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין.

ותשחת הארץ - לשון ערוה ועבודה זרה, כמו: פן תשחיתון (דברים ד':ט"ז), השחית כל בשר וגו' (בראשית ו':י"ב). ותמלא הארץ חמם - גזל.

(יב) וַיֵּרָא אֶל־לְהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בֶּשֶׁר אֶת־דָּרְבָּו עַל־הָאָרֶץ:

והוא יי ית ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בסרא אנש אורחיה על ארעא.

כי השחית כל בשר - אפילו בהמה וחיה ועופות נזקקים לשאינן מינן.

(יג) {ס} וַיֹּאמֶר אֶל־לְהִים לָנֹחַ קֵץ כָּל־בֶּשֶׁר בָּא לִפְנֵי כִי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָם מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מִשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:

ואמר יי לנח קצא דכל בסרא עאל לקדמי ארי אתמליאת ארעא חטופין מן קדם עובדיהון בישאי והאנא מחבילהון עם ארעא.

קץ כל בשר בא לפני - כל מקום שאתה מוצא זנות, אנדרולמוסיא בא לעולם והורגת טובים ורעים. כי מלאה הארץ - לא נתחתם גזר דינם אלא על הגזל. את הארץ - כמו: מן הארץ, ודומה לו: כצאתי את העיר (שמות ט':כ"ט), חלה את רגליו (מלכים

א ט"ו:כ"ג) - כמו: מן רגליו. דבר אחר: את הארץ - עם הארץ, שאף שלשה טפחים של עמק המחרישה נימחו ונישטשטשו.

(יד) עֲשֵׂה לָךְ תִּיבַת עֲצֵי-גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת-הַתִּבָּה וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר:

עביר לך תיבתא דאעין דקדרוס מדורין תעביד ית תיבתא ותחפי יתה מניו ומכרא בכופרא. עשה לך תיבת עצי וגו' - הרבה ריוח והצלה לפניו בשבילם. ולמה הטריחו בבניין זה? כדי שיראוהו דור המבול עסוק בבניין זה מאה ועשרים שנה, ושואלים אותו: מה הוא זאת לך, והוא אומר להם: עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו. עצי גופר - כך שמו. ולמה ממין זה? על שם גפרית שנגזר עליהם למחות בו. קנים - מדורים לכל חיה ולכל בהמה. בכופר - זפת, בלשון ארמי, מצוי בתלמוד בלשון כופרא. תיבתו של משה על ידי שהיו המים רכין דייח בחומר מבפנים, וזפת מבחוץ, ועוד שלא יריח ריח של זפת. אבל כאן מפני חוזק המים זפתה מבית ומחוץ.

(טו) וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְךָ הַתִּבָּה חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ:

ודין דתעביד יתה תלת מאה אמן אורכא דתיבתא חמשין אמן פותיה ותלתין אמן רומה. (טז) צִהַר | תַּעֲשֶׂה לַתִּבָּה וְאֶל-אַמָּה תַּכְלִינָה מְלֻמְעָלָה וּפֶתַח הַתִּבָּה בְּצִדָּהּ תַּשִּׁים תַּחְתִּיּוֹת שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה:

ניהור תעביד לתיבתא ולאממא תשכללנה מלעילא ותעשה דתיבתא בסטרה תשוי מדורין ארעאין תנגין ותליתאין תעבדנה.

צוהר תעשה לתיבה - יש אומרים: חלון, ויש אומרים: אבן טובה המאירה להם. ואל אמה תכלינה מלמעלה - כיסויה משופע ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמה, כדי שיזובו המים למטה מיכן ומיכן. בצדה תשים - שלא יפלו גשמים בה. תחתים שנים ושלשים - שלש עליות זו על גב זו: עליונים לאדם, אמצעיים למדור, תחתיים לזבל.

(יז) וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת-הַמִּבּוֹל מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רֹיַח חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ יָגוּעַ:

ואנא האנא מיתי ית טופנא מנא על ארעא לחבלא כל בסרא דביה רוחא דחיי מתחות שמיא כל דבארעא ימות. ואני הנני מביא - הנני מסכים עם אותם שזירזוני כבר: מה אנוש כי תזכרנו (תהלים ח:ה'). מבול - שבילה את הכל, שבילבל את הכל, שהוביל את הכל ממקום גבוה למקום נמוך. וזהו שתירגם אונקלוס: טופנא, שהציף את הכל והביאם לבבל שהיא עמוקה, לכך נקראת שנער, שכל מתי מבול ננערו לשם.

(יח) וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבָאתָ אֶל-הַתִּבָּה אַתָּה וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי-בְנֶיךָ אִתָּךְ:

ואקים ית קמי עמך ותיעול לתיבתא את ובנך ואשתך ונשי בנך עמך.

והקימותי את בריתי - ברית היה צריך על הפירות שלא ירקיבו ושלא יעפישו ושלא יהרגוהו רשעים שבדור. אתה ובניך ואשתך ונשי בניך וגו' - האנשים לבד והנשים לבד, מכאן שנאסרו בתשמיש המטה.

(יט) וּמִכָּל-הָחַי מִכָּל-בֶּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל-הַתְּבָה לְהַחֲיֹת אֹתָךְ וְזָכַר וּנְקָבָה יְהוֹי:

ומכל דחי מכל בסרא תרין מכולא תעיל לתיבתא לקיימא עמך דכר ונקבא יהוין. ומכל החי - אפילו שדים. שנים מכל - מן הפחות שבהם לא פחתו משנים, אחד זכר ואחד נקבה.

(כ) מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיֹת:

מעופא לזנוהי ומן בעירא לזנה מכל רחשא דארעא לזנוהי תרין מכולא ייעלון לזנה לקיימא. מהעוף למינהו - אותם שדבקו במיניהם ולא השחיתו את דרכם, ומאיליהם באו, וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה.

(כא) וְאֹתָהּ קָח-לָךְ מִכָּל-מֵאֵכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאֶסְפַּת אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וּלְהֵם לְאִכְלָהּ:

בראשית נח

פרשת בראשית עסקה בבריאת העולם, מתחילים מבראשית, דף חלק לגמרי... ואילו פרשת נח עוסקת בקיום העולם, המשבר והשיקום. קיום העולם הוא בזכות נח שמאפשר את המשך ה"בראשית", ולכן פרשת בראשית מסיימת "ונח מצא חן בעיני ה'".

אפשר לחשוב שהבריאה מגיעה ממקום יותר גבוה, לברוא יש-מאין זהו חידוש נפלא שהאדם אינו תופס בכלל, לעומת תחזוקה ושימור של משהו קיים. נכון, אבל יש גם צד הפוך: במידה מסוימת, קל יותר לברוא מחדש מאשר להמשיך ולקיים, כמו שקל ללמוד משהו חדש מאשר לשחזר משהו ישן. הרי העולם הנברא לא הלך בדרך הישר, "מלאה הארץ חמס" וה' התנחם על הבריאה. ובכל זאת, ה' ממשיך לקיים את העולם גם לאחר שנפל בחטא, כיון שהוא "ארך אפים" - זו דרגה גבוהה מאד, מתוך מידות הרחמים, השייכות לפי הקבלה לספירת הכתר. רמזי יפה לקשר בין בראשית לנח: הנקודה האמצעית האחרונה של בראשית היא נח. כלומר, לכל מספר לא זוגי יש נקודה אמצעית. למשל, הנקודה האמצעית של 9 היא 5 (4 מכאן ו-4 מכאן), ושוב הנקודה האמצעית של 5 היא 3, והנקודה האמצעית של 3 היא 2. כאשר מגיעים למספר זוגי, זו כבר הנקודה האמצעית האחרונה. כעת, הנקודה האמצעית האחרונה של בראשית, 913, היא 58 - נח. נקודה אמצעית מבטאת את השורש והמקור של ההתהוות, ובפרשת נח אנו מגלים את השורש האמיתי של בריאת העולם.

ואת סב לך מכל מיכל דמתאכיל ותכנוש לותך ויהי לך ולהון למיכל.
(כב) ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים בן עשה:
ועבר נח ככל דפקיד יתיה יי בן עבר.
ויעש נח - זה בניין התיבה.

תהלים - פרקים כ', ק"מ ק"נ

תניא - אגרת הקדש כ"ה

והנה נפש האדם ידוע לכל שהיא כלולה מ"ס חב"ד וכו' ואף שכולן מרוח פיו
ית' בדכתיב ויפח באפיו כו' מ"מ דרך פרט חב"ד שבנפשו הן דוגמא לחב"ד
שבי"ס המכונות בשם או"א ומדות אהבה ויראה וכו' שבנפשו הן דוגמא למדות
שבי"ס הנקראות בשם ז"א וכח הדבור שבנפשו דוגמא לדבור העליון הנקרא
בשם מלכות ושכינה ולכן כשמדבר ד"ת מעורר דבור העליון ליחד השכינה
ומשום הכי קי"ל בק"ש ובהמ"ז וד"ת לא יצא בהרהור בלא דבור:

לוח היום-יום

ל' תשרי א' דראש חודש

א' דראש חודש.הלל: כופלין "הודו לה'" אחר כל אחד מהג' פסוקים "יאמר נא", וגם
כשמתפללים ביחיד. ואברהם זקן גו' זבדיה ישמרני כו' ג' פעמים.

נ"ך יומי - שפטים פרק ג'

(א) {פ} ואלה הגוים אשר הניח י-הוה לנסות בם את-ישראל את כל-
אשר לא-ידעו את כל-מלחמות כנען:

לנסות בם את ישראל - את דור האחר (שופטים ב':י') אשר לא ידעו את ניסי
המלחמות של ארץ כנען ולא ראו את מעשה י"י הגדול (שופטים ב':ז'), ועמדו
ומעלו במקום.

(ב) רק למען דעת דורות בני-ישראל ללמדם מלחמה רק אשר-לפנים
לא ידעום:

רק למען דעת - רק לדבר זה לבדו הניחם, למען דעת והתבונן דורות בני ישראל
הבאים מה החטא גורם, כי עתה זקוקים ללמדם מלחמה. רק אשר לפנים - אשר היו
עובדים את י"י. לא ידעום - למלחמות הללו ולטכסיסיהם, ולא נצרכו להם.

(ג) חמשת סרני פלשתים וכל-הפנעני והצירני והחזי יושב הר הלבנון
מהר בעל חרמון עד לבוא חמת:

חמשת סרני פלשתים - הם הגוים אשר הניחן לנסות. [ובימי יהושע לא נכבשו, אבל אחרי מותו כיבשו מקצתן: עזה ואשקלון ועקרון (שופטים א': ח).]

(ד) ויהיו לנפשות בם את-ישראל לרעת הישמעו את-מצות י-הוה אשר-צוה את-אבותם ביד-משה: (ה) ובני ישראל ישבו בקרב הפנעני החתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסים: (ו) ויקחו את-בנותיהם להם לנשים ואת-בנותיהם נתנו לבניהם ויעבדו את-אלהיהם: (ז) {פ} ויעשו בני-ישראל את-הרע בעיני י-הוה וישכחו את-י-הוה אלהיהם ויעבדו את-הבעלים ואת-האשרות: (ח) ויחר-אף י-הוה בישראל וימכרם ביד פושן רשעתים מלך ארם נהרים ויעבדו בני-ישראל את-פושן רשעתים שמנה שנים: (ט) ויזעקו בני-ישראל אל-י-הוה ויקם י-הוה מושיע לבני ישראל וישיעם את עתניאל בן-קנו אחי כלב הקטן ממנו: (י) ותהי עליו רוח-י-הוה וישפט את-ישראל ויצא למלחמה ויתן י-הוה בידו את-פושן רשעתים מלך ארם ותעז ידו על פושן רשעתים:

ותהי עליו רוח י"י - דרש רבי תנחומא (תנחומא שמות כ'): נסתכל כמה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה במצרים: ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים (שמות ג' ז'). ומה הן שתי ראיות הללו? אמר לו: רואה אני שעתידים לטעות בעגל, ואף על פי כן ראיתי את עני עמי. זו דרש עתניאל: בין זכים בין חייבים, עליו להושיעם.

(יא) ותשקט הארץ ארבעים שנה וימת עתניאל בן-קנו: (יב) {פ} ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני י-הוה ויחזק י-הוה את-עגלון מלך-מואב על-ישראל על ביעשו את-הרע בעיני י-הוה: (יג) ויאסף אליו את-בני עמון ועמלק וילך ויך את-ישראל ויירשו את-עיר התמרים:

את עיר התמרים - יריחו.

(יד) ויעבדו בני-ישראל את-עגלון מלך-מואב שמונה עשרה שנה: (טו) ויזעקו בני-ישראל אל-י-הוה ויקם י-הוה להם מושיע את-אהוד בן-גרא בן-הימיני איש אטר יד-ימינו וישלחו בני-ישראל בידו מנחה לעגלון מלך מואב:

אטר יד ימינו - תירגם יונתן: גבר גמיד יד ימיניה. וכל גמיד בלשון ארמי הוא דבר כוונת מתוך החלי, רטר"י"ט. לא היה שולט ביד ימינו. ובלשון עברי: אטר - אטום, כמו: {ו} אל תאטר עלי באר פיה (תהלים ס"ט: ט"ז), אטום ביד ימינו, שלא היה שולט בה.

(טז) ויעש לו אהוד חרב ולה שני פיות גמר ארפה ויחגר אותה מתחת למדיו על ירך ימינו:

גמד ארכה - אמה גמודה, ובלשון אשכנז: דומיאֵלנא, ובלשון לעז: אשקולטא. על ירך ימינו - לפי שבשמאלו שולט, ויאחזנה בשמאלו.

(יז) וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה לְעֹגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב וְעֹגְלוֹן אִישׁ בְּרִיא מְאֹד:

איש בריא - גבר פטים (תרגום יונתן שופטים ג':י"ז). [לפי שעתיד לומר ויסגר החלב (שופטים ג':כ"ב) הוצרך לומר שהיה איש בריא.]

(יח) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְהַקְרִיב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעֶם נְשָׂאֵי הַמִּנְחָה:

וישלח את העם - חזר לאחוריו וליוה את חבורת ישראל אשר באו עימו לשאת את המנחה, וליוה אותם עד הגלגל.

(יט) וְהוּא יָשָׁב מִן־הַפְּסִילִים אֲשֶׁר אֶת־הַגִּלְגָּל וַיֹּאמֶר דְּבַר־סֵתֶר לִי אֱלֹהֶיךָ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הֵם וַיֵּצְאוּ מֵעֲלָיו כָּל־הָעֹמְדִים עָלָיו:

והוא שב - יחיד. מן הפסילים - מקום שפוסלים שם אבנים מן ההר, וכן תרגם יונתן: מן למחצביא. ובא אל עגלון, ויאמר הם - עגלון שיתקו. אמר: הוציאו כל איש מעלי. ויונתן תרגם: סליק - הוציאו כל איש. ואף על פי כן, הם - לשון שיתוק הוא, כמו: ויהם כלב (במדבר י"ג:ל'), וכשמוציאין כל איש אין לך שיתוק גדול מזה.

(כ) וַאֲהוּדָא בָּא אֵלָיו וְהוּא־יָשֵׁב בְּעֵלִית הַמִּקְרָה אֲשֶׁר־לוֹ לְבָדּוֹ וַיֹּאמֶר אֲהוּד דְּבַר־אֱלֹהִים לִי אֱלֹהֶיךָ וַיָּקָם מֵעַל הַכֶּסֶּא:

בעליית המקרה - בעליית קייטא (תרגום יונתן שופטים ג':כ'), שהייתה לאויר וצוננת. דבר אלהים לי אליך - וצריך אתה לעמוד. ויקם מעל הכסא - לכך זכה ויצאה ממנו רות המואביה, שרות בת בנו של עגלון היתה.

(כא) וַיִּשְׁלַח אֲהוּד אֶת־יָד שְׂמָאלוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַחֶרֶב מֵעַל יָרֵךְ יִמִּינוֹ וַיִּתְקַעָּה בְּכַטְנוֹ: (כב) וַיָּבֹא גַם־הַנָּצֵב אַחֵר הַלֵּהב וַיִּסְגֹּר הַחֶלֶב בְּעַד הַלֵּהב כִּי לֹא שָׁלַף הַחֶרֶב מִכַּטְנוֹ וַיֵּצֵא הַפְּרָשְׁדָּנָה:

הנצב - הוא הברזל שהשנן תחוב לתוכו, שקורין הֶלֶט הוא המעמיד את החרב על פי התערה. הלהב - הוא השנן שקורין בְּרִנָּט, ובלעז למא. ויסגור החלב - הוא שומנו, שהיה שמן מאד, וכסה את כל ארך החרב. [כי לא שלף - שלא היה יכול לשלוף מפני סגירת החלב.] ויצא הפרשדנה - תרגם יונתן: ונפק אוכליה שפך, עשאו שתי תיבות ושי"ן משמשת לשתייה, ויצא הפרש שדונה, בשפיכה. שפך (ויקרא ד':י"ב) - שדא תרגומו.

(כג) וַיֵּצֵא אֲהוּד הַמִּסְדְּרוֹנָה וַיִּסְגֹּר דִּלְתוֹת הָעֲלִיָּה בְּעֶרְוֹ וְנָעַל:

ויצא אהוד המסדרונה - מן העליה אל המסדרונה - אכסדרא, כת"י. ונעל - במפתח.

(כד) וְהוּא יָצָא וַעֲבָדָיו בָּאוּ וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה דִלְתוֹת הָעֲלִיָּה נִעְלוֹת וַיֹּאמְרוּ אִךְ מִסִּיךְ הוּא אֶת־רַגְלָיו בַּחֲדָר הַמִּקְרָה:

והוא יצא - אהוד יצא, ועבדיו של עגלון באו. אך מסיך הוא את רגליו - עביד צורכיה, הם נקבים הגדולים.

(כה) וַיְחִילוּ עַד-בּוֹשׁ וְהִנֵּה אֵינָנוּ פֶתַח דְּלֹתוֹת הָעֲלִיָּה וַיִּקְחוּ אֶת-הַמִּפְתָּח וַיִּפְתְּחוּ וְהִנֵּה אֲדֹנֵיהֶם נִפְלְ אֶרְצָה מֵת:

עד בוש - עד עיכוב, כלומר עד זמן ארוך.

(כו) וְאַהוּד נִמְלֹט עַד הַתְּמָהְמָהּ וְהוּא עָבַר אֶת-הַפְּסִילִים וַיִּמְלֹט הַשְּׁעִירָתָה:

נמלט - ברח, אשמוציר בלעז. עד התמהמהם - בעוד שנתעכבו הם והיו מצפים שיפתח העלייה. עד התמהמהם - כמו: עד שהמלך במסיבו (שיר השירים א':י"ב) - בעוד שהמלך במסיבו, וכן: את האהבה עד שתחפץ (שיר השירים ב':ז) - בעוד ששניהם חפצים בה. השעירתה - יער דק ועב, שקורין בְרוֹצָא, וטוב הוא להיחבא בו. והרבה יש בסדר זרעים שענפי אילנות דקים קרויין שיער הופך את השיער (משנה כלאים ד':ט'), אם היה השער כותש (משנה פאה ב':ג').

(כז) וַיְהִי בְּבֹאוֹ וַיִּתְקַע בְּשׁוֹפָר בְּהַר אֶפְרַיִם וַיֵּרְדּוּ עַמּוֹ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִן-הַהָר וְהוּא לִפְנֵיהֶם:

ויהי בבואו - שעבר את הירדן ובא למקומו בארץ כנען. בהר אפרים - שהיה בארץ כנען בעבר הירדן המערבי, וארץ מואב היתה בעבר הירדן במזרחו. מתוך ששלטו בישראל עברו את הירדן וירשו את יריחו, כמו שכתוב למעלה (שופטים ג':י"ג), ונתנו נציביהם ושליטיהם על ישראל.

(כח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים רְדְּפוּ אַחֲרַי כִּי-נָתַן יְ-הוָה אֶת-אֹיְבֵיכֶם אֶת-מוֹאָב בְּיֶדְכֶם וַיֵּרְדּוּ אַחֲרָיו וַיִּלְכְּדוּ אֶת-מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְמוֹאָב וְלֹא-נָתַנוּ אִישׁ לְעֵבֶר:

רדפו אחרי - להרוג את כל מואב אשר בעבר הירדן שלנו. וילכדו את מעברות הירדן - שלא יעברוהו מואב לנוס אל ארצם.

(כט) וַיָּבוּ אֶת-מוֹאָב בַּעֲת הַהִיא בַּעֲשַׂר־אֲלָפִים אִישׁ כָּל-שָׁמֶן וְכָל-אִישׁ חֵיָל וְלֹא נִמְלֹט אִישׁ:

כל שמן - כל גבר אימתן (תרגום יונתן שופטים ג':כ"ט), [כמו: במשמניו רזון (ישעיהו י':ט"ז)].

(ל) וַתִּכְנַע מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא תַּחַת יַד יִשְׂרָאֵל וַתִּשְׁקַט הָאָרֶץ שְׁמוֹנִים שָׁנָה: (לא) וְאַחֲרָיו הָיָה שְׁמֹנֶה בָּן-עֶנָת וַיִּךְ אֶת-פְּלִשְׁתִּים שֵׁשׁ-מֵאוֹת אִישׁ בַּמִּלָּמָד הַבָּקָר וַיּוֹשַׁע גַּם-הוּא אֶת-יִשְׂרָאֵל:

מלמד - הוא דרבן (שמואל א י"ג:כ"א) - מרדע, אגולון בלעז.

יום שני // א' חשון // ב' דראש-חודש

הומש - שני פרשת נח

(פרק ז') (א) וַיֹּאמֶר יְ-הוָה לְנֹחַ בֹּא-אִתָּה וְכָל-בֵּיתְךָ אֶל-הַתֶּבֶה כִּי-אֶתְּךָ רְאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְדֹר הַזֶּה:

ואמר יי' לנח עול את וכל אנש ביתך לתיבתא ארי יתך חיותי וכאי קדמי בדרא הדין.

ראיתי צדיק - ולא נאמר: צדיק תמים (בראשית ו':ט'). מיכן שאומרין מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו.

(ב) מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה הַתְּקַח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה הָאֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:

מכל בעירא דכיא תסב לך שבעה שבעה דכר ונוקבא ומן בעירא דליתתא דכיא תרין דכר ונוקבא.

טהורה - העתידה להיות טהורה לישראל. למדנו שלמד נח תורה. שבעה שבעה - כדי שיקריב בהם קרבנות בצאתו.

(ג) גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבָעָה שְׁבָעָה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיּוֹת זָרַע עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:

אף מעופא דשמאי שבעה שבעה דכר ונוקבא לקיימא זרעא על אפי כל ארעא.

גם מעוף וגומ' - בטהורים דבר הכתוב, ולמד סתום מן המפורש.

(ד) כִּי לַיִּמִּים עוֹד שְׁבָעָה אָנֹכִי מִמָּטִיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וָאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת-כָּל-הַיְּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:

ארי לזמן יומין עוד שבעה אנא מחית מטרא על ארעא ארבעין וממין וארבעין לילון ואמחי ית כל יקומא דעבדית מעל אפי ארעא.

כי לימים עוד שבעה - אילו שבעת ימי אבלו של מתושלח הצדיק, שחם הקב"ה על כבודו ועיכב את הפורענות. צא וחשוב שנותיו של מתושלח ותמצא שהם כלים בשנת שש מאות שנה לנח. כי לימים עוד - מהו עוד? זמן אחר זמן, זה נוסף על מאה ועשרים שנה. ארבעים יום - כנגד יצירת הוולד, שקילקלו להטריח ליוצרם לצור צורת ממזרים.

(ה) וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְ-הוָה:

ועבד נח ככל דפקדיה יי'.

ויעש נח - זה ביאתו לתיבה.

(ו) וַנֹּחַ בֶּן-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמָּבּוּל הָיָה מֵים עַל-הָאָרֶץ:

ונח בר שית מאה שנין ומופנא הוה מיא על ארעא.

(ז) וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי-בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתֶּבֶה מִפְּנֵי הַמָּבּוּל:

ועאל נח ובנאיה ואשתיה ונשי בנאיה עמיה לתיבתא מן קדם מי טופנא.

נח ובניו וגו' - האנשים לבד והנשים לבד, לפי שנאסרו בתשמיש המיטה, מפני שהעולם שרוי בצער. מפני מי המבול - אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבא מבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים.

(ח) מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ:

מן בעירא דכיא ומן בעירא דליתתא דכיא ומן עופא וכל דרחיש על ארעא.

(ט) שְׁנַיִם שָׁנִים בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה בְּאִשָּׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ:

תרין תרין עאלו עם נח לתיבתא דכר ונקבא כמא דפקיד יי ית נח.

באו אל נח - מאליהם. שנים שנים - כולם הושוו במניין זה, מן הפחות היו שנים.

(י) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:

והיה לזמן שבגא יומין ומי טופנא הוו על ארעא.

(יא) בַּשָּׁנָה שֵׁש־מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיֵּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשְּׁבַע־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם רָבָה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ:

בשנת שית מאה שנין לחיי נח בירחא תנינא בשבעת עשרא יומא לירחא ביומא הדין אתבועו כל מבועי תהום רבא וכוי דשמאי אתפתחא.

בחדש השני - ר' אליעזר אומר: זה מרחשוון, ור' יהושע אומר: זה אייר. נבקעו - להוציא מימיהם. תהום רבה - מדה כנגד מדה: הם חטאו ברבת רעת האדם (בראשית ו':ה'), ולקו בתהום רבה.

(יב) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:

והיה מטרא נחית על ארעא ארבעין ומיין וארבעין לילון.

ויהי הגשם וגו' - ולהלן הוא אומר: ויהי המבול (בראשית ז':ז'). אלא כשהורידן הורידן ברחמים, שאם יחזרו, יהיו גשמי ברכה. כשלא חזרו, היו למבול. ארבעים יום וגו' - אין יום ראשון מן המניין, לפי שאין לילו עמו, שהרי כתוב: ביום הזה נבקעו כל מעיינות תהום (בראשית ז':א), נמצאו ארבעים יום כלים בעשרים ושמנה בכסליו, לר' אליעזר שחדשים נמנין כסידרן, אחד מלא ואחד חסר, הרי י"ב ממרחשוון וכ"ח מכסליו.

(יג) בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וָחָם וַיַּפֵּת בְּנֵי־נֹחַ וְאַשְׁתִּי נָח וּשְׁלִישִׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה:

בכרן יומא הדין עאל נח ושם וחס ויפת בני נח ואתת נח ושלש נשי בנחוי עמהון לתיבתא.

בעצם היום הזה - לימדך הכתוב שהיו בני דורו אומרים: אילו אנו רואין אותו נכנס לתיבה, אנו שוברין אותה והורגין אותו. אמר הקב"ה: אני מכניסו לעיני כולם, ונראה דבר מי יקום.

(יד) הָיָמָה וְכָל-הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל-הָעוֹף לְמִינֵהוּ כָּל צֶפֶר כָּל-כָּנָף:

אנון וכל חיתא לונה וכל בעירא לונה וכל רחשא דרחיש על ארעא לונהו וכל עופא לונהו כל צפר כל דפרח.
צפור כל כנף - דבוק הוא: צפור של כל מין כנף, לרבות חגבים. וכנף זה לשון נוצה הוא, כמו: ושסע אותו בכנפיו (ויקרא א':י"ז) - שאינו נוטל נוצתו הימנו. אף כאן: ציפור של כל מין מראית נוצה.

(טו) וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה שְׁנַיִם שָׁנִים מְכֹל-הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים: וַעֲלֹו עִם נֹחַ לַחֲבִתָּא תַרְיִן תַרְיִן מְכֹל בְּסָרָא דְבִיָּה רוּחָא דְחַיָּי.

(טז) וַהֲבֵאִים זָכָר וּנְקֵבָה מְכֹל-בֶּשֶׂר בָּאוּ בְּאֶשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֵל-לֵהִים וַיִּסְגֹּר יְיָ-הוָה בַּעֲדָו:

ועאלו דכר ונקבא מכל בסרא עאלו כמא דפקיד יתיה וי ואגין וי במימריה עלוהי.
ויסגר בעדו - הגין עליו שלא ישברוה, הקיף את התיבה דובים ואריות והיו הורגין בהם. ופשוטו של מקרא: סגר כנגדו מן המים, וכן כל בעד שבמקרא לשון כנגד הוא: בעד כל רחם (בראשית כ':ח), בעדך ובעד בניך (מלכים ב' ד':ד'), עור בעד עור (איוב ב':ד'), מגן בעדי (תהלים ג':ד'), התפלל בעד עבדיך (שמואל א' י"ב:י"ט) - כנגד עבדיך.

מים עליונים ומים תחתונים

היום אנו קוראים על המבול עצמו, "נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיֵנֵת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרַכַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ". והנה בספר הזוהר כתוב שעתיד להיות מבול נוסף, מבול חיובי וטוב: "בשית מאה שנין לשתי תאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא". תרגום: בשש מאות שנים לאלף השישי - כלומר בשנת ה'ת"ר (1840) - יפתחו שערי החכמה שלמעלה ומבועי החכמה שלמטה. זו תהיה ההכנה לגאולה, כמו ההכנה של יום שישי לשבת קודש.

יש כאן מפגש של מים עליונים, מן השמים, ומים תחתונים, מן הארץ. המים העליונים הם חכמת התורה עצמה, המגיעה אלינו מלמעלה. המים התחתונים הם החכמה האנושית הבאה מתוך התבוננות בעולם הטבע. החזון המשיחי - שהחל משנת ת"ר - הוא לאחד ולהפגיש בין החכמות. לאמת את חכמת הטבע בחותם של התורה, ולהעשיר את התורה במים התחתונים של חכמת הטבע.

תהלים - פרקים כ', א'-ט'

תניא - אגרת הקדש כ"ה

והנה זלעז"ז יש עשרה כתרי דמסאבותא ומהן נמשכות נפשות העו"ג ג"כ כלולות מעשר בחי' אלו ממש ומודעת זאת בארץ מ"ש בספר הגלגולים ע"פ אשר שלט

האדם באדם לרע לו שהוא סוד גלות השכינה בתוך הקליפות להחיותם ולהשליטם בזמן הגלות אבל הוא לרע לו וכו' ולכן העו"ג היו שולטין על ישראל להיות נפשות העו"ג מהקליפות אשר השכינה מתלבשת בבחי' גלות בתוכם והנה אף שזה צריך ביאור רחב איך ומה מ"מ האמת כן הוא אלא שאעפ"כ אין הקליפות והעו"ג יונקים ומקבלים חיות אלא מהארה הנמשכת להם מבחי' אחוריים דקדושה כמאן דשדי בתר כתפי' ואף גם זאת ע"י צמצומים ומסכים רבים ועצומים עד שנתלבשה הארה זו בחומריות עולם הזה ומשפעת לעו"ג עושר וכבוד וכל תענוגים גשמיים. משא"כ ישראל יונקים מבחי' פנים העליונים כמ"ש יאר ה' פניו אליך כל אחד ואחד לפי שרש נשמתו עד רום המעלות:

לוח היום-יום

א' חשוון

במנחה - וכן בשני וחמישי דשבוע הבא עלינו לטובה - קורין לישראל מפסוק וירא ה' אל אברם גו'.

כ"ק אאמו"ר (הרש"ב) אמר לאחד על יחידות: מאז שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה "לך לך מארצך גו'" וכתב "ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה" - הותחל סוד הבירורים ועל פי גזירת ההשגחה העליונה האדם הולך למסעיו במקום אשר הניצוצות הצריכים להתברר על ידו מחכים לגאולתם.

הצדיקים שהם בעלי ראייה רואים באיזה מקום הבירורים שלהם מחכים להם והולכים שמה בעצמם. ועמא דבר [פשוטי העם שבחוץ], הנה עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות [הקב"ה] מסבב כמה עילות וסיבות שיבואו למקום ההוא, שם הוטלה עליהם העבודה בעבודת הבירורים.

נ"ך יומי - שפטים פרק ד'

(א) {פ} וַיִּסְפּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרָע בְּעֵינֵי יְיָ הוּא וְאַהֲוֹד מֶת: (ב) וַיִּמְכְּרֻם יְיָ הוּא בֶּיֶן מֶלֶךְ-כְּנָעַן אֲשֶׁר מֶלֶךְ בְּחָצוֹר וְיִשְׂרָאֵל צָבָאָו סִיסְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב בְּחָרְשֶׁת הַגּוֹיִם:

בחרשת הגוים - שם עיר, על שהיתה חזקה ושולטת.

(ג) וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְיָ הוּא כִּי תָשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב-בָּרְזֶל לוֹ וְהוּא לַחֲץ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֻזְקָה עֲשָׂרִים שָׁנָה:

לחץ את ישראל בחזקה - דרש רבי תנחומא (תנחומא צו ב'): בגדופין, וכן הוא אומר: חזקו עלי דבריכם (מלאכי ג' י"ג).

(ד) {פ} וַדְּבֹרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אִשָּׁה לְפִידוֹת הָיָא שְׁפָטָה אֶת-יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא:

ודבורה אשה נביאה אשת לפידות - שהיתה עושה פתילות למקדש.

(ה) וְהָיָא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת-תֹּמֶר דְּבוּרָה בֵּין הָרָמָה וּבֵין בֵּית-אֵל בְּהַר אֶפְרַיִם וַיַּעֲלֶה אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּט:

תחת תמר דברה בין הרמה ובין בית אל בהר אפרים - לפי תירגומו: יש ללמד שאין מקרא זה כמשמעו, ואין אלו סימני מקום ישיבתה, אלא למדנו שאשה עשירה היתה, ומן המקומות האילו היתה פרנסתה: והיא יושבת - בעירה, ועטרות שמה. תחת תומר - תמרים היו לה ביריחו, וכרמים ברמה, וזיתים בבקעת בית אל - שהוא מקום שמן ועפר חיור. בהר אפרים - בטורא דמלכא. אומר אני: שמוכרין אותה בדמים יקרים ליוצרי כלי חרש. ויש פותרין: עפר חיור - שדה זרע, כמו: שדה לבן (משנה שביעית ב:א').

(ו) וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרַק בֶּן-אֲבִינֵעַם מִקְדָּשׁ נִפְתָּלִי וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲלֹא צִוָּה יְיָ הוּא אֶל-לִהֵי-יִשְׂרָאֵל לֵךְ וּמִשְׁכַּת בְּהַר תְּבוֹר וְלִקְחָתָּ עִמָּךְ עֲשֻׁרֹת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נִפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זְבֻלֹן:

הלא צוה - בימי משה: כי החרם תחרימם (דברים כ':י"ז), כך שנויה במכילתא (ילקוט שמעוני שופטים מ"ג, השוו מכילתא דר' ישמעאל שמות י"ב:כ"ה).

(ז) וּמִשְׁכַּתִּי אֵלַיךְ אֶל-נַחַל קִישּׁוֹן אֶת-סִיסְרָא שָׂר-צָבָא יָבִין וְאֶת-רָכְבּוֹ וְאֶת-הַמּוֹנֵי וּנְתַתִּיהוּ בְיָדְךָ: (ח) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרַק אִם-תֵּלַכְי עִמִּי וְהִלַּכְתִּי וְאִם-לֹא תֵלַכְי עִמִּי לֹא אֵלַי: (ט) וַתֹּאמֶר הֲלֹךְ אֵלַיךְ עִמָּךְ אָפֶס כִּי לֹא תִהְיֶה תַּפְאֲרָתְךָ עַל-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲתָה הוֹלֵךְ כִּי בִיד-אִשָּׁה יִמְכָּר יְיָ הוּא אֶת-סִיסְרָא וְתִקֵּם דְּבוּרָה וְתִלָּךְ עִם-בָּרַק קְדָשָׁה: (י) וַיִּזְעַק בָּרַק אֶת-זְבוּלָן וְאֶת-נִפְתָּלִי קְדָשָׁה וַיַּעַל בְּרַגְלָיו עֲשֻׁרֹת אֲלָפִי אִישׁ וַתַּעַל עִמּוֹ דְּבוּרָה: וַיַּעַל בְּרַגְלָיו - עמו.

(יא) וַחֲבֵר הַקִּינִי נִפְרָד מִקֵּין מִבְּנֵי חֲבֵב חֲתָן מֹשֶׁה וַיֵּט אֶהָלוֹ עַד-אֵילֹן [בְּצַעֲנָנִים] (בְּצַעֲנִים) אֲשֶׁר אֶת-קְדָשׁ:

עד אילון בצעננים - מישר אגניא (תרגום יונתן שופטים ד':י"א), מקום מישור של בצעים, מרישק, והיא אגניא, גומות שהמים נקבצין שם, ובלשון תלמוד: אגני דארעא מקרו (בבלי קידושין ס"א), והוא גיבים.

(יב) וַיִּגְדּוּ לְסִיסְרָא כִּי עָלָה בָרַק בֶּן-אֲבִינֵעַם הַר-תְּבוֹר: (יג) וַיִּזְעַק סִיסְרָא אֶת-כָּל-רָכְבּוֹ תִשַּׁע מֵאוֹת רָכֵב בְּרֹל וְאֶת-כָּל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִחֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם אֶל-נַחַל קִישּׁוֹן:

מחרושת הגוים אל נחל קישון - הזעיקם שילכו אל נחל קישון מחרושת הגוים שהוא יושב שם.

(יד) וַתֹּאמֶר דְּבָרָה אֶל-בָּרַק קוּם כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן יְ-הוָה אֶת-סִסְרָא בְיָדְךָ הֲלֹא יְ-הוָה יֵצֵא לְפָנֶיךָ וַיֵּרֶד בָּרַק מֵהָר תְּבוֹר וַעֲשֶׂתָּ אֲלֵפִים אִישׁ אַחֲרָיו: (טו) וַיָּהֶם יְ-הוָה אֶת-סִסְרָא וְאֶת-כָּל-הָרֶכֶב וְאֶת-כָּל-הַמַּחֲנֶה לְפִי-חֶרֶב לְפָנֶיךָ בָּרַק וַיֵּרֶד סִסְרָא מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה וַיִּגַּם בְּרִגְלָיו: (טז) וּבָרַק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב וְאַחֲרֵי הַמַּחֲנֶה עַד חֲרֻשַׁת הַגּוֹיִם וַיִּפֹּל כָּל-מַחֲנֶה סִסְרָא לְפִי-חֶרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד-אַחַד: (יז) וְסִסְרָא גַם בְּרִגְלָיו אֶל-אֶהֱלָ יָעַל אִשָּׁת חֶבֶר הַקִּינִי כִּי שָׁלוֹם בֵּין יָבִין מֶלֶךְ-חֲצוֹר וּבֵין בֵּית חֶבֶר הַקִּינִי: (יח) וַתֵּצֵא יָעַל לְקִרְאֵת סִסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו סוּרָה אֲדֹנִי סוּרָה אֵלַי אֶל-תִּירָא וַיֵּסֶר אֵלֶיהָ הָאֶהֱלָה וַתִּכְסְהוּ בְּשָׂמִיכָה:

בשמיכה - תרגם יונתן: בגונכא. ופירש רבינו האי: גונכא (בבלי שבת נ"א). - גלופקרא, שקורין קוטא.

(יט) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי-נָא מַעַט-מַיִם כִּי צָמֵאתִי וַתַּפְתָּח אֶת-נְאוֹד הַחֲלָב וַתִּשְׁקֶהוּ וַתִּכְסְהוּ:

נאד החלב - שהחלב מכביד את הגוף ומרדימו.

(כ) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֲמֹד פֶּתַח הָאֶהֱלָ וְהִיָּה אִם-אִישׁ יָבֹא וַיִּשְׁאַלְךָ וַיֹּאמֶר הִישׁ-פֹּה אִישׁ וַיֹּאמְרָת אֵין:

עמד פתח האהל - זרזי עצמך כזכר, לכך לא אמר: עמדי. ויש אומרים: עמוד - כמו לעמוד.

(כא) וַתִּקַּח יָעַל אִשָּׁת-חֶבֶר אֶת-יְתֵד הָאֶהֱלָ וַתַּעֲשֶׂם אֶת-הַמַּקְבֵּת בְּיָדָהּ וַתָּבוֹא אֵלָיו בַּלָּאט וַתִּתְקַע אֶת-הַיֵּתֶד בְּרִקְתּוֹ וַתַּצְנַח בָּאָרֶץ וְהוּא-נִרְדָּם וַיַּעַף וַיָּמָת:

יתד האהל - קבילא בלעז, שתוקעין בארץ עם שיפולי האהל לפושטו. המקבת - ארזפתא (תרגום יונתן שופטים ד':כ"א), מרטייל בלעז. בלט - ברז (תרגום יונתן שופטים ד':כ"א), חרש. ותצנח בארץ - ונעצת בארעא (תרגום יונתן שופטים ד':כ"א).

(כב) וְהִנֵּה בָרַק רָדַף אֶת-סִסְרָא וַתֵּצֵא יָעַל לְקִרְאָתוֹ וַתֹּאמֶר לוֹ לָךְ וְאַרְאֶךָ אֶת-הָאִישׁ אֲשֶׁר-אַתָּה מְבַקֵּשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהִנֵּה סִסְרָא נֹפֵל מִתּוֹ וְהִיתֵד בְּרִקְתּוֹ:

ברקתו - בצידעיה (תרגום יונתן שופטים ד':כ"א), טינפלא, ותחבה ברקתו ובארץ.

(כג) וַיִּכְנַע אֶל-לִהִים בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יָבִין מֶלֶךְ-כְּנָעַן לְפָנֶיךָ בְּנִי יִשְׂרָאֵל: (כד) וַתִּלְךָ יָד בְּנִי-יִשְׂרָאֵל הַלּוֹךְ וְקִשָּׁה עַל יָבִין מֶלֶךְ-כְּנָעַן עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת יָבִין מֶלֶךְ-כְּנָעַן:

יום שלישי // ב' חשוון

הומש - שלישי פרשת נח

(פרק ז') (יז) וְשִׁלְיִשִּׁי {וַיְהִי הַמָּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ וַיָּרְבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת-הַתֶּבֶה וְתָרַם מֵעַל הָאָרֶץ:

והנה מופנא ארבעין יומין על ארעא וסגיא מנא ונטלו ית תיבתא ואתרמת מעל ארעא.

ותרם מעל הארץ - ששוקעת במים אחת עשרה אמה, כספינה טעונה שמשוקעת מקצתה במים, ומקראות שלפניו יוכיחו.

(יח) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיָּרְבוּ מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַתֵּלֶךְ הַתֶּבֶה עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

ותקיפו מנא וסגיא לחדא על ארעא ומהלכא תיבתא על אפי מנא.

ויגברו - מאליהן.

(יט) וַהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָל-הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר-תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם:

ומנא תקיפו לחדא על ארעא ואתחפיו כל טוריא רמנא דתחות כל שמיא.

(כ) חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה מְלַמְעֵלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים:

חמיש עשרי אמין מלעילא תקיפו מנא ואתחפיו טוריא.

חמש עשרה אמה מלמעלה - למעלה של גובה כל ההרים, לאחר שהושוו המים לראשי ההרים.

(כא) וַיִּגָּע כָּל-בֶּשֶׂר הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבְבִהֵמָה וּבְחַיָּה וּבְכָל-הַשָּׂרֵץ הַשֹּׁרֵץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם:

ומית כל בסרא דרחיש על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא דרחיש על ארעא וכל אנשא.

(כב) כָּל אֲשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאַפּוֹ מִכָּל אֲשֶׁר בָּחֲרָבָה מֵתוֹ:

כל דנשמת רוח חיינ באפוהי מכל דכיבשתא מיתו.

נשמת רוח חיים - נשמה של רוח חיים, אליינא דבונט דביאה. אשר בחרבה - ולא דגים שבים.

(כג) וַיִּמַּח אֶת-כָּל-הַיָּקוֹם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן-הָאָרֶץ וַיִּשָּׂא אֶדְ-נֹחַ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֶּבֶה:

ומחא ית כל יקומא דעל אפי ארעא מאנשא עד בעירא עד רחשא ועד עופא דשמיא ואתמחיו מן ארעא ואשתאר בם נח ודעמיה בתיבתא.

וימח - לשון ויפעל, ואינו לשון ויפגעל, והוא מגזרת ויפן, ויבן. כל תיבה שסופה ה"י, כמו: פנה, בנה, מחה, קנה, כשהוא נותן וי"ו יו"ד בראשו, נקוד בחירק תחת היו"ד. אך נח - לבד נח, זהו פשוטו. ומדרש אגדה (תנחומא נח ט'): גונח וכוחה דם

מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים: שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר: הן צדיק בארץ ישולם (משלי י"א:ל"א).

(כד) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם:

ותקיפו מַיָּא על אַרְעָא מֵאָה וְחֲמִשִּׁין יוֹמִין.

(פרק ח') (א) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתִּיבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם:

וַדְּכִיר יְיָ נֹחַ וְכָל חַיְתָא וְכָל בְּעִירָא דְעַמְיָה בְּתִיבָתָא וַאֲעֹבֵר יְיָ רוּחָא עַל אַרְעָא וְנָחוּ מַיָּא.

ויזכר אלהים - זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה לרחמים על ידי תפילת הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים לדין: וירא י"י כי רבה רעת האדם (בראשית ו':ה'), ויאמר י"י אמחה (בראשית ו':ז'), והיא של מדת רחמים. וישכו - כמו: כשך חמת (אסתר ב':א'), לשון הנחת חימה. ויזכר אלהים את נח וגו' - מה זכר להן לבהמות? זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן ושלא שימשו בתיבה. ויעבר רוח - רוח תנחומין והנחה עברה לפניו על עסקי הארץ.

(ב) וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹמֹת וְאֶרְבַּת הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלֹא הַנֶּשֶׁם מִן-הַשָּׁמַיִם:

וַאֲסִתְּכּוּ מִבּוּעֵי תְּהוֹמָא וְכֹוֵי דְשָׁמַיָּא וַאֲתַכְלִי מִטְּרָא מִן שָׁמַיָּא.

ויסכרו מעיינות - כשנפתחו כתיב: כל מעיינות (בראשית ז':י"א), וכאן אין כתיב: כל, שנשתיירו מהן צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהן. ויכלא - וימנע, כמו: לא תכלה רחמך (תהלים מ':י"ב), לא יכלה ממך (בראשית כ"ג:ו').

(ג) וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלֹּךְ וַיָּשׁוּב וַיַּחֲסְרוּ הַמַּיִם מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם:

וְתָבוּ מַיָּא מֵעַל אַרְעָא אֲזֻלִּין וְתִיבִין וַחֲסָרוּ מַיָּא מִסּוּף מֵאָה וְחֲמִשִּׁין יוֹמִין.

מקצה חמשים ומאת - התחילו לחסור, והוא אחד בסיון. כיצד: בכ"ז בכסליו פסקו הגשמים, הרי ג' מכסליו, וכ"ט מטבת, הרי שלשים ושנים, ושבת, ואדר, וניסן, ואייר, מאה ושמנה עשר, הרי מאה וחמשים.

(ד) וַתֵּנַח הַתִּיבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בִּשְׁבַעַת-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרִי אֲרָרָט:

וְנַחַת תִּיבָתָא בִּירְחָא שְׁבִיעָאָה בִּשְׁבַעַת עָסְרָא יוֹמָא לִירְחָא עַל טוּרֵי קָרְדוּ.

בחדש השביעי - סיון, והוא שביעי לכסליו שבו פסקו גשמים. בשבעה עשר יום - מכאן אתה למד שהיתה התיבה משוקעת במים י"א אמה, שהרי כתיב: בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים (בראשית ח':ה'), והוא אב שהוא עשירי לירידת גשמים. והן היו גבוהים על ההרים ט"ו אמה, וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב ט"ו אמה לס' ימים, הרי אמה לד' ימים. נמצא שבי"ו של סיון לא חסרו אלא ד' אמות, ונחה התיבה ליום המחרת. למדת שהיתה שוקעת י"א אמה במים שעל ראשי ההרים.

(ה) וְהַיּוֹם הָיוּ הַלּוֹךְ וְחֹסֵר עַד הַחֲדָשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעֲשִׂירֵי בְּאַחֵר לַחֲדָשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים:

וּמָצָא הוּא אֶלֶין וְחֹסֵר עַד יִרְחָא עֲסִירָאָה בְּעִסְרָאָה בְּחַד לִירְחָא אֶתְחַזְיָאוּ רֵישֵׁי טוֹרְיָא.

בעשירי {וגו'} נראו ראשי ההרים - זה אב שהוא עשירי למרחשוון שהתחיל הגשם. (ואם תאמר: הוא אלול, ועשירי לכסליו שפסק הגשם, כשם שאתה אומר: בחדש השביעי - סיון, והוא שביעי להפסקה, אי אפשר לומר כן. על כרחך שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה, שהרי לא כלו ארבעים של גשמים וק"נ של תגבורת המים עד א' בסיון, ואם אתה אומר ז' לירידה, אין זה סיון. והעשירי אי אפשר לימנות אלא לירידה, שאם אתה אומר להפסקה והוא אלול, אי אתה מוצא: בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ (בראשית ח': י"ג), שהרי מקץ ארבעים יום משנראו ראשי ההרים שלח את העורב, וכ"א יום הוחיל בשליחות היונה, הרי ס' ימים משנראו ההרים עד שחרבו פני האדמה. ואם תאמר באלול נראו, נמצאו שחרבו פני האדמה במרחשוון, והוא קורא אותו ראשון, ואין זה אלא תשרי שהוא ראשון לבריאת עולם לר' אליעזר, ולר' יהושע הוא ניסן (בבלי ר"ה י': י"א. א.)). [ובו מצאה היונה מנוח שישבה לה על גבי ההרים, כדתניא בהדיא בסדר עולם: ולא יספה שוב אליו עוד (בראשית ח': י"ב) - הלכה וישבה לה על ראשי ההרים בעשירי באחד לחדש שבו נראו ראשי ההרים, שבו ביום כלו כ"א יום של ג' שליחיות. שהרי מקץ ארבעים יום שהתחילו המים לחסור בעשרה בתמוז, שכן מאחד בסיון התחילו לחסור כמו שמפורש למעלה, אז וישלח את היונה, מקץ אותן ארבעים, נמצאו כלים כ"א באחד באב. ואם תאמר הוא אלול, ועשירי לכסלו שפסקו הגשמים, כשם שאתה אומר בחדש השביעי סיון והוא שביעי להפסקה, אי אפשר לומר כן, שהרי על כורחך מצאה היונה מנוח באחד באב כמו שפירשתי, ושוב המתין אב ואלול עד שחרבו המים בראשון באחד לחדש.]

(ו) וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת-חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה:

וְהָיָה מִסּוּף אַרְבָּעִין יוֹמִין וַיִּפְתַּח נֹחַ יֵת כּוֹת תִּיבְתָא דְעֵבֶר.

[ויהי מקץ ארבעים יום - משנראו ראשי ההרים. (ויהי מקץ ארבעים יום - שהתחילו המים לחסור כך מצינו בסדר עולם (סדר עולם רבה ד').] את חלון התבה אשר עשה - לצהר. ולא זהו פתח התיבה העשוי לביאה וליציאה.

(ז) וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יֵצוֹא וְיָשׁוּב עַד-יִבְשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

וַיִּשְׁלַח יֵת עוֹרְבָא וְנִפְק מִפֶּק וְתַאֲיב עַד דִּיבִישׁוּ מַיָּא מֵעַל אֶרְעָא.

יצוא ושוב - הולך ומקיף, סביבות התיבה. ולא הלך בשליחותו, שהיה חושדו על בת זוגו, כמו שמצינו באגדת חלק (בבלי סנהדרין ק"ח:). עד יבשת המים - כמשמעו לפשוטו. אבל מדרש אגדה (בראשית רבה ל"ג:ה'): מוכן היה העורב לשליחות אחרת, בעצירת גשמים בימי אליהו: והעורבים מביאים לו לחם ובשר (מלכים א' י"ז:ז').

(ח) וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ לִרְאוֹת הַקָּלֹי הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶמְהָ:

ושלח ית יונה מלוחיה למחזיו אם קלו מיא מעל אפי ארעא.

וישלח את היונה - לסוף ז' ימים, שהרי כתיב: ויחל עוד ז' ימים אחרים (בראשית ח':י"ב), מכלל זה אתה למד, שאף בראשנה הוחיל ז' ימים. וישלח - אין זה לשון שליחות, אלא לשון שילוח, שלחה ללכת לדרכה. ובזו יראה אם קלו המים, שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו.

(ט) וְלֹא־מִצָּאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְבֶן־רִגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה בַּיּוֹם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה:

ולא אשכחת יונה מנוח לפרסת רגלה ותבת לוחיה לתיבתא ארי מיא על אפי כל ארעא ואושיט ידיה ונסבה ואעיל יתה לוחיה לתיבתא.

(י) וַיִּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסָּף שַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה:

ואוריד עוד שבועא יומין אחרנין ואוסף שלח ית יונה מן תיבתא.

ויחל - לשון המתנה, וכן: לי שמעו ויחלו (איוב כ"ט:כ"א), והרבה יש במקרא.

(יא) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵעֵת עָרֵב וְהִנֵּה עֲלֵה־זֵית טָרַף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

ואתה לוחיה יונה לעדן רמשא והא טרף זיתא תביר מחת בפומיה וידע נח ארי קלו מיא מעל ארעא.

טרף בפיה - אומר אני: שזכר היה, לכך הוא קוראה פעמים לשון זכר ופעמים לשון נקבה. לפי שכל יונה שבמקרא לשון נקבה, כמו: כיוני הגאיות כולם הומות (יחזקאל ז':ט"ז), וכן כיונה פותה (הושע ז':י"א). טרף - חטף. ומדרש אגדה: לשון מזון. ודרשו בפיה - לשון מאמר. אמרה: יהי מזונותיי מרורים כזית זו ובידו של הקב"ה, ולא יהו מתוקים כדבש וביד בשר ודם.

(יב) וַיִּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסְפָה שׁוּב־אֵלָיו עוֹד:

ואוריד עוד שבועא יומין אחרנין ושלח ית יונה ולא אוסיפת למתב לוחיה עוד.

ויחל - הוא ויחל, אלא שזה לשון ויפעל וזה לשון ויתפעל: ויחל (בראשית ח':י"ב) - וימתן, ויחל - ויתמתן.

(יג) וַיְהִי בְּאַחַת וָשִׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה בְּרָאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסֶר נֹחַ אֶת־מִכְסֵּה הַתֵּבָה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאָרֶץ:

והוה בשית מאה וחדא שנין בקדמאה בחד לירחא נגובו מיא מעל ארעא ואעדי נח ית חופאה דתיבתא וחזא והא נגובו אפי ארעא.

בראשון - לר' אליעזר הוא תשרי, לר' יהושע הוא ניסן (בבלי ר"ה י':י"א). חרבו - נעשית כמין טיט, שקרמו פניה מלמעלה.

(יד) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים יוֹם לַחֲדָשׁ יָבֵשָׁה הָאָרֶץ:

ובירחא תנינא בעשרין ושבועא יומא לירחא יבשת ארעא.

יבשה - נעשה גריד כהילכתה בשבעה ועשרים, וירידתן בחדש השני בשבעה עשר (בראשית ז': י"א). אילו י"א יום שהחמה יתירה על הלבנה, שמשפט דור המבול שנה תמימה היה.

עיניך יונים

נח שולח תחילה את העורב, שאינו ממלא את שליחותו. אחר כך הוא שולח את היונה "וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ לְרַאות הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה", ואכן היונה מבשרת לבסוף את סיום המבול.

העורב השחור הקודם ליונה הלבנה הוא החושך שלפני האור, כמו בבריאת העולם "וַחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם... וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אוֹר וַיְהי אוֹר".

היונה קשורה לתיקון הראיה, כמו בפסוק "עֵינֶיךָ יוֹנִים", האור מופיע ואנחנו רואים. והנה הנביא אומר "מִי אֵלֶּה כָּעֵב תַּעֲוִפֶינָה וְכִיּוֹנִים אֶל אֲרֻבֹּתֵהֶם" - הארובה היא השובך של היונים, אבל גם חלל העין נקרא ארובה, כמו בפסוק "וַיִּחְשְׁכוּ הָרְאוֹת בְּאֲרָבוֹת". אם כך, היונה היא הראיה הטובה בארובות-העינים. בלשון הקודש יש יחס חשוב בין האותיות א-ע - האות א מבטאת את הממד הפנימי והאות ע את הממד החיצוני, כמו היחס בין אור ל-עור. גם אצלנו, זהו היחס בין הערב לשרש ארב שממנו באה המלה אֲרָבָה. העורב רואה את החיצוניות והיונה בארובה רואה את הפנימיות ומצליחה לראות את הסוף הטוב של המבול.

תהלים - פרקים י'-י"ז

תניא - אגרת הקדש כ"ה

ואחר הדברים והאמת האלה הגלויים וידועים לכל נחזור לענין ראשון בענין הכעס שהוא כעובד ע"ז והיינו במילי דעלמא כי הכל בידי שמים חוץ מי"ש ולכן במילי דשמיא לאפרושי מאיסורא לא שייך האי טעמא דאמרן וכמ"ש ויקצוף משה והיינו משום כי ה' הקרה לפנינו מצוה זו לאפרושי מאיסורא כדי לזכותו:

אך זהו כשיש בידו למחות בקצפו וכעסו על חבירו אבל כשאין בידו למחות כגון עו"ג המדבר ומבלבלו בתפלתו א"כ מה זאת עשה ה' לו אין זאת כ"א כדי שיתגבר ויתאמץ יותר בתפלתו בעומק הלב ובכוונה גדולה כ"כ עד שלא ישמע דבורי העו"ג אך שלמדרגה זו צריך התעוררות רבה ועצומה. ועצה היעוצה להתעוררות זו היא מענין זה עצמו כשישים אל לבו ויתבונן ענין ירידת השכינה כביכול ותרד פלאים להתלבש ניצוץ מהארתה אשר היא בבחי' גלות בתוך הקליפות דרך כלל להחיותם ועתה הפעם ניצוץ הארתה מתלבש בבחי' גלות

דרך פרט בדבור עו"ג זה המדבר דברים המבלבלים עבודת ה' היא כוונת התפלה וכמש"ל כי זה לעומת זה וכו' ודבור העליון מתלבש בדבור התחתון וכו' וזהו ממש אשר שלט האדם באדם לרע לו דהיינו שעו"ג מתעורר האדם להתפלל יותר בכוונה מעומקא דלבא עד שלא ישמע דיבוריו. ומ"ש המלקט שרתה לא ידע לכוין הלשון בדקדוק כי הבעש"ט ז"ל היה אומר ד"ת בל"א ולא בלה"ק ור"ל נתלבשה והיינו בבחי' גלות וזהו ובפרט אם הוא עו"ג כו'. שאז היא בחי' גלות ביותר ואין לתמוה אם ניצוץ מן הארת שכינה נקרא בשם שכינה דהא אשכחן שאפילו מלאך נברא נקרא בשם ה' בפ' וירא לפי' הרמב"ן וכמ"ש ותקרא שם ה' הדובר אליה וכו' וכה"ג טובא

לוח היום-יום

ב' חשוון

משיחת אאמו"ר (הרש"ב) מוצאי שבת קודש לך לך תרנ"א: בשנות נשיאותו הראשונות נהג רבינו הזקן לומר ברבים כי "יש לחיות עם הזמן". על-ידי אחיו המהרי"ל גילו זקני החסידים שכוונת הרבי היא: שיש 'לחיות' עם פרשת השבוע ופרשת היום של הסדרה השבועית. לא רק ללמוד את פרשת השבוע בכל יום, אלא 'לחיות' עמה.

נ"ך יומי - שפטים פרק ה'

(א) {פ} וַתֵּשֶׁר דְּבוּרָה וּבָרַק בֶּן-אֲבִינֵעַם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: (ב) בְּפָרֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בָּרְכוּ יְיָ הוֹה:

בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם - כשבאו בהם פרעות בישראל שפרעו בהם אויביהם על עזבם את י"י, והתנדב העם לחזור בתשובה. מעתה ברכו את י"י - על התשועה שעשה.

(ג) שִׁמְעוּ מַלְכִּים הָאֲזִינוּ רוֹזְנִים אֲנֹכִי לַיְיָ הוֹה אֲנֹכִי אֲשִׁירָה אֲמַר לַיְיָ הוֹה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

אנכי, אנכי - כפול, שמעתי מדרש אגדה לא קיפח הקדוש ברוך הוא שכר תבור וכרמל, שבאו לשמוע מתן תורה, ולא ניתנה התורה עליהם, וחזרו בפחי נפש. אמר להם הקדוש ברוך הוא: סוף שאני פורע לכם כפלים, נאמר בסיני: אנכי (שמות כ"ב), ובתבור נאמר: אנכי אנכי, נאמר בסיני: אנכי י"י אלהיך (שמות כ"ב), ובכרמל נאמר: י"י הוא האלהים י"י הוא האלהים באליהו (מלכים א' י"ח:ל"ט).

(ד) יְיָ הוֹה בְּצִאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְׁהָה אֲדֹם אֶרֶץ רְעֵשָׁה גַם-שָׁמַיִם נִטְפוּ גַם-עֵבִים נִטְפוּ מַיִם:

י"י בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום - זה מתן תורה, כמה שנאמר: וזרח משעיר למו (דברים ל"ג:ב'), ומה עניינה לכאן, כך אמרה דבורה: קשה היא התורה לפרוש ממנה וטובה היא התורה לידבק בה, שהרי במורא ובגבורה ניתנה, ולכך נמסרו ישראל ביד אויביהם על פרישתם ממנה, וכשהתנדבו לעסוק בה נושעו, כל זה יש ללמוד מתרגום יונתן. נטפו - הזילו טל תחייה.

(ה) הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה וְהָהָר סִינִי מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

הרים נזלו - כמים נוזלים נמוגו. זה סיני - כבר מפורש מה אירע בו: והר סיני עשן כולו (שמות י"ט:י"ח), וקול, לפידים, ואש. מפני י"י - שירד עליו. והרי זה מקרא קצר: זה סיני - מה אירע בו: מפני אשר ירד עליו (שמות י"ט:י"ח).

(ו) בִּימֵי שִׁמְגַר בֶּן-עֲנַת בִּימִי יַעֲלֶה חֲדָלוֹ אַרְחֹת וְהִלְכִי נְתִיבוֹת יִלְכּוּ אַרְחֹת עֶקְלָקְלוֹת:

[בימי שמגר בן ענת בימי יעל - מלמד שאף יעל שפטה את ישראל בימיה.] חדלו ארחות - יריאין היו ישראל לצאת בדרך מפני האויבים והיו הולכין דרך עקלתון בהחבא.

(ז) חֲדָלוּ פְּרִזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוּ עַד שְׁקֻמָּתִי דְּבוּרָה שְׁקֻמָּתִי אִם בְּיִשְׂרָאֵל:

חדלו פרזון - ערי הפרזי אשר אין להם חומה חדלו מהיות יושבים בהם מפני האויבים, ונאספו אל ערי מבצר. עד שקמתי - כמו שקמתי, וכן שאתה מדבר עמי (שופטים ו':י"ז) - שאתה.

(ח) יִבְחַר אֱלֹהִים חֲדָשִׁים אִזּוֹ לָחֶם שְׁעָרִים מִגֵּן אִם-יִרְאֶה וְרָמַח בְּאַרְבָּעִים אֵלֶּף בְּיִשְׂרָאֵל:

יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים - כשבחר לו ישראל אלהים חדשים, אז הוזקקו למלחמה בשעריהם. ראו עתה בהתנדבם, אם יראה בישראל מגן ורומח - שצריך להלחם בארבעים אלף ראשי גייסות שבא השונא עליהם, וכולם הממם המקום במלחמת הכוכבים ונחל קישון (שופטים ה':כ'-כ"א). כך תירגם יונתן. [שערים - כמו: כי ימצא בקרבך באחד שעריך (דברים י"ז:ב') - עיירות.]

(ט) לְבִי לְחֻקֵּי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעֵם בָּרְכוּ יְהוָה:

לבי - אני דבורה לחוקקי ישראל, לאהוב את חכמי ישראל שהתנדבו בעם, לאמר: ברכו י"י ושובו אליו.

(י) רִכְבִּי אֶתְנֹת צַחֲרוֹת יֹשְׁבֵי עַל-מִדִּין וְהִלְכִי עַל-דֶּרֶךְ שִׁיחוֹ:

רוכבי אתונות צחורות - הסוחרים והשרים ירכבו מעתה על אתונות לבנות החשובות, מבלי יראה ודאגת אויב, ואותם שיושבין על מדין, לשון דינין, היו יריאים לעשות משפט בפרהסיא. וכן תרגם יונתן, דהוו מתחברין למיתב על דינא, ואותם ההולכין על דרך - רגלי. שיחו - וספרו את התשועה הזאת.

(יא) מְקוֹל מְחַצְצִים בֵּין מִשְׁאֲבִים שֶׁם יִתְּנוּ צִדְקוֹת יְיָ הוֹה צִדְקַת פְּרוֹזְנוֹ
בְּיִשְׂרָאֵל אֲזִי יִרְדּוּ לְשַׁעְרִים עִם יְיָ הוֹה:

אשר מקול המחצצים אתכם - ליסטים ומוכסין, היושבין גדודים במערכות לארוב במשאבי המים. שם יתנו צדקות י"י - עתה רוכבי האתונות והולכי על דרך יתנו צדקות י"י. ומה הן הצדקות, צדקות פרזנו בישראל - שהשקיט את ישראל, לשכון פרזון ולצאת מפוזרים, שלא באסיפת עם אלא ביחיד. אז ירדו לשערים - חזרו לערי מושבותם שברחו מהם ליאסף אל ערי המבצר. מחצצים - פתר מנחם: לשון עורכי מלחמה וסודרי קרב, וחיברו עם: מלך אין לארבה ויצא חצץ כולו (משלי ל': כ"ז), לשון גדודים. [דבר אחר: מקול מחצצים בין משאבים - כשהייתם הולכים בין משאבים לשאוב מים, הייתם יראים מקול אבנים, חלוקי הנחל, קיולש בלעז, שהעובר עליהם נשמע קולם, והייתם יראים שלא ירגישו בכם אויביכם, מעכשיו אין לחוש על זאת, ומשׁוּם {הכי} מצוה עליכם ליתן הודיה לשמו. מחצצים - לשון אבני חלוקי הנחל, כמו: ויגרס בחצץ שני (איכה ג': ט"ז)].

(יב) עוֹרֵי עוֹרֵי דְבוּרָה עוֹרֵי דְבוּרֵי-שִׁיר קוֹם בָּרֶק וְיִשְׁבֶּה שְׂבִיבָה בֶן-
אֲבִינָעִם:

עורי עורי - כפשוטו לשון שבח, כלומר התגברי בשירתך. ורבותינו אמרו (בבלי פסחים ס"ו:): מפני שנתהללה ואמרה עד שקמתי (שופטים ה': ז'), נסתלקה הימנה שכינה והוצרכה לומר עורי עורי ברוח הקודש, כלומר שתשוב אליה.

(יג) אֲזִי יִרְדַּ שְׁלִיד לְאֲדִירִים עִם יְיָ הוֹה יִרְד־לִי בַּגְּבוּרִים:
אז ירד - יִרְדָּה, כמו: לרד לפניו גוים (ישעיהו מ"ה: א'), שרידי ישראל רדו באדירי שונאיהם. י"י ירד לי בגיבורים - ירדה לי את גבורי האומות.

(יד) מְנֵי אִפְרַיִם שְׁרָשָׁם בַּעֲמֹלֶק אַחֲרֶיךָ בְּנִימִין בַּעֲמֹמִיךָ מְנֵי מִכִּיר יִרְדּוּ
מְחַקְקִים וּמִזְבֹּלָן מִשְׁכִּים בְּשִׁבְט סִפָּר:

מני אפרים - מן אפרים יצא שורש יהושע בן נון, לרדות בעמלק שנאמר: ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב (שמות י"ז: ג'), ומחובר למקרא העליון לפרש. י"י ירד לי בגבורים (שופטים ה': ג'), את יהושע הקים לרדות בעמלק. [אחריך בנימין - פר"ש: על אהוד שהיה משבט בנימין שהרג עגלון שהיו עוממין ומחשיכין עיני ישראל]. אחריך בנימין - יקום משבט בנימין. בעממך - שאול בן קיש שיגמרנו ויעמים אותו כגחלים עמומות. ויש לפתור: בעממך - בחיל מאתים אלף רגלי שבא עליהם שאול (שמואל א ט"ו: ד'). מני מכיר ירדו מחוקקים - שרים גדולים שכבשו את האמרי, אשר בבשן, ששים עיר כל חבל ארגוב (דברים ג': ד') שכבש יאיר.

(טו) וְיִשְׂרֵי בִישְׁשָׁכָר עִם-דְּבֹרָה וְיִשְׁשָׁכָר בֶּן בָּרֶק בַּעֲמֹק שְׁלַח בְּרַגְלָיו
בְּפִלְגֹת רְאוּבֵן גְּדָלִים חֲקָקִי-לֵב:

ושרי ביששכר - שרים שביששכר, הם ראשי סנהדריות שעוסקין בתורה ויודעי בינה לעתים (דברי הימים א י"ב: ל"ג), תמיד עם דבורה ללמד בישראל חק ומשפט. ושרי

ביששכר - י' זה טפילה היא ואינה משמשת כלום, והרי היא כיו"ד בהמות שדי (תהלים ח':ח'), וקרע לו חלוני (ירמיהו כ"ב:י"ד). ויששכר כן ברק - ושאר העם של יששכר, גם הם עם ברק לכל אשר יצוה. בעמק שלח ברגליו - שלחם בכל שליחותו, לאסוף את כל העם ולכלל צורכי המלחמה. בפלגות ראובן - אבל בחילוקי לבו של ראובן רבו. חקקי לב - ניכלי ליבא (תרגום יונתן שופטים ה':ט"ו), ערמומיות.

(טז) לָמָּה יִשְׁבֹּת בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים לְשֹׁמֵעַ שְׁרָקוֹת עֲדָרִים לְפִלְגֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חֲקָרֵי-לֵב:

ומה היא ערמומיותו, ישב לו בין המשפתיים - בין משפתי המלחמה לשמוע מי נוצח ויהיה עמו. שריקות עדריים - קול עדרי המלחמה, למי קול ענות גבורה ולמי קול ענות חלושה.

(יז) גִּלְעָד בַּעֲבַר הִירְדֵּן שָׁכֵן וְדָן לָמָּה יִגּוֹר אֲנִיּוֹת אֲשֶׁר יֵשֵׁב לְחוּף יַמִּים וְעַל מִפְּרָצָיו יִשְׁכֹּן:

גלעד בעבר הירדן שכן - לא בא למלחמה, וכן דן הכניס ממונו בספינות לעבור ולברוח.

ועל מפרציו ישכן - לשמור פרצות ארצו.

(יח) וּבִלְוֹן עִם חֲרָף נִפְשׁוּ לָמוֹת וְנִפְתָּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה:

זבלון עם חרף נפשו למוות - ביזה והפקיר עצמו למוות במלחמה עם ברק, וכן נפתלי על מרומי שדה - על הר תבור.

(יט) בָּאוּ מַלְכִּים נִלְחָמוּ אִזּוּ נִלְחָמוּ מַלְכֵי כְנַעַן בְּתַעֲנָךְ עַל-מִי מִגִּדּוֹ בָּצַע בְּסָף לֹא לָקָחוּ:

בתענך על מי מגידו - תרגם יונתן. בתענך הוא שרן ומטן על מי מגדו, ראש המחנה בתענך ומגיע עד מי מגידו. וכן תרגם יונתן. בצע כסף לא לקחו - חנם באו לעזרת סיסרא, ולא בקשו ממנו שכר.

(כ) מִן-שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמַּסְלוֹתָם נִלְחָמוּ עִם-סִיסְרָא:

מן שמים נלחמו הכוכבים - ואף הקדוש ברוך הוא שלח בהם צבא השמים שאינם רוצים שום שכר. ממסילותם - ראש הכוכב בשמים וסופו בארץ, מיכאן אמרו: (תנחומא בראשית ה') עוביו של כוכב כאויר שבין שמים לארץ, שהכוכב תקוע ברקיע כעין נגר בדלת, מידת אורכו כעוביו של רקיע, ומזה הפסוק שמעיד ממסלותם נלחמו, אנו שומעין שעוביו של רקיע כגובה שמים על הארץ.

(כא) נָחַל קִישׁוֹן גִּרְפֹּם נָחַל קְרוֹמִים נָחַל קִישׁוֹן תִּדְרֹכִי נִפְשֵׁי עִז:

גרפם - טיאטם מן העולם, כמגריפה זו שגורפת האפר מן הכירה. נחל קדומים - שנעשה הנחל ערב לים על זה מימות מצרים, כדאיתא בפסחים (בבלי פסחים קי"ח:). תדרכי נפשי - ברגלים את עז מלכי כנען.

(כב) אִזּוּ הָלָמוּ עֲקֵבֵי-סוּם מִדִּהְרוֹת דִּהְרוֹת אֲבִירָיו:

הלמו עקבי סוס - נשתלפו טלפי סוסיהם, שהיה חומו של כוכב מרתית את הטיט והצפורן נשמטת, כמו שמולגין את הרגלים ברותחין והטלפים נשמטים, ומתוך שנשתלפו נהלמו הרגלים. מדהרות דהרות אביריו - שהיו מרקדין סוסיהן במלחמה, לשון {ו}סוס דהר ומרכבה מרקדה (נחום ג':ב'), הוא לשון הרקדת הסוס.

(כג) אֲוֹרוֹ מְרוֹז אָמַר מֶלֶאךְ יְהוָה אֲרוֹר יֹשְׁבֵיהָ כִּי לֹא-בָא לְעֹזֶרֶת יְהוָה לְעֹזֶרֶת יְהוָה בְּגִבּוֹרִים:

אורו מרוז - יש אומרים: כוכבא הוה, ויש אומרים: גברא רבא הוה (בבלי מו"ק ט"ז), והיה סמוך למקום המלחמה ולא בא. אמר מלאך י"י - אמר ברק בשליחותו של מקום. אורו ארור יושביה - היושבים בארבע אמות שלו (בבלי מו"ק ט"ז). בארבע מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז. לעזרת י"י - כביכול, כל העוזר את ישראל, כעוזר את השכינה.

(כד) תִּבְרַךְ מְנַשִּׁים יַעַל אִשְׁתְּ חֵבֶר הַקִּינִי מְנַשִּׁים בָּאֵהָל תִּבְרַךְ:

מנשים באהל - בשרה נאמר: ויאמר הנה באהל (בראשית י"ח:ט'). ברבקה נאמר: ויביאה יצחק האהלה (בראשית כ"ד:ס"ז). ברחל ולאה נאמר בהן: ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל (בראשית ל"א:ל"ג). מנשים באהל תבורך - יעל, ולמה, הן ילדו וגידלו, ואילמלי יעל היה רשע זה בא ומאבדן, כך הוא בבראשית רבא (בראשית רבה מ"ח:ט"ו). [דבר אחר: אף יעל היתה יושבת אהלים, לפיכך הזכיר אותה בברכת אהלים].

(כה) מִים שָׁאֵל חֶלֶב נָתַנָּה בְּסִפְלֵי אֲדִירִים הַקְרִיבָה חֲמָאָה:

חלב נתנה - לדעת אם לכו עליו שיבין בין טעם מים לטעם חלב, כן תרגם יונתן. בספל אדירים - בספל ששותין בו מים, שהמים נקראו אדירים, שנאמר: במים אדירים (שמות ט"ו:י').

(כו) יָדָה לִיתֵּד תַּשְׁלַחְנָה וְיָמִינָה לְהִלָּמוֹת עֲמָלִים וְהִלָּמָה סִיסְרָא מַחֲקָה רִאשׁוֹ וּמַחֲצָה וְחִלְפָה רִקְתּוֹ:

תשלחנה - לידה ולימינה. מ"ר. להלמות עמלים - סיסרא, שהיה יגע ועמל. [מחקה - לשון חיקוי. ומחצה - לשון מחץ. וחלפה - יוצא מצד אחר.]

(כז) בֵּין רִגְלֶיהָ כָּרַע נָפֹל שָׁכַב בֵּין רִגְלֶיהָ כָּרַע נָפֹל בְּאִשֶּׁר כָּרַע שָׁם נָפֹל שָׁדוּד: (כח) בְּעֵד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וְתִיבָב אִם סִיסְרָא בְּעֵד הָאֲשָׁנָב מִדּוּעַ בִּשְׁשׁ רִכְבּוֹ לָבֹא מִדּוּעַ אַחֲרָיו פַּעַמֵּי מַרְכָּבוֹתָיו:

ותיבב - לשון דיבור, כמו: ניב שפתים (ישעיהו נ"ז:י"ט). ורבותינו פירשו (בבלי ראש השנה ל"ג): לשון גניחה, תרועה (ויקרא כ"ג:כ"ד) מתרגמין יבבא. ואני אומר: לשון ראייה, כגון בבבת עינו (זכריה ב':י"ב), וכן חיברו מנחם. אשנב - חלון.

(כט) חֲכָמוֹת עֲרוֹתֶיהָ תַעֲנִינָה אֶף-הִיא תִשָּׁיב אֲמָרֶיהָ לָהּ:

חכמות שרותיה - החכמות שבשרותיה, ולמה נקוד פתח תחת הח' של חכמות? שהיא לשון שם דבר נקוד חטף קמץ, כמו: ראמות לאויל חכמות (משלי כ"ד:ז'). וזה נקוד חכמות, וכן חכמות נשים בנתה ביתה (משלי י"ד:א'), וכן פתרונו: חכמות שבנשים. תענינה - דגשות של נ' משמשת במקום נ' שלישית, ופתרונו תענינה אותה, דגשות הנ' משמשת במקום אותה, כמו: מרבכת תביאנה (ויקרא ו':י"ד). אף היא תשיב אמריה - ניחומין לעצמה. למה אני מתמהת על עיכוב בני.

(ל) הֲלֹא יִמְצְאוּ יַחֲלֹקוּ שְׁלָל רַחֲם רַחֲמָתִים לְרֹאשׁ נָבֵר שְׁלָל צְבָעִים
לְסִיסְרָא שְׁלָל צְבָעִים רַקְמָה צָבַע רַקְמָתִים לְצִוְאֵרִי שְׁלָל:

הלא ימצאו יחלקו שלל - ועל כך הוא מעכב. רחם רחמתיים לראש גבר - וגם מענים נשים יפות שבישראל, וכל אחד מהם יש לו שתיים ושלוש נשים.

(לא) כֵּן יֵאבְדוּ כָל־אוֹיְבֶיךָ יְיָ־הוֹה וְאֶהְבִּיז כִּצְאֹת הַשָּׁמַיִשׁ בְּגִבְרָתוֹ וְתִשְׁקֹט
הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה:

כן יאבדו - דבורה אמרה. תנחומי הבל הם, כן יאבדו כל אויבי יי', כאשר אבד הוא. ואוהביו כצאת השמש בגבורתו - לעתיד לבא, שבעתים כאור שבעת הימים (ישעיהו ל':כ"ו), שיהא על אחד שלש מאות וארבעים ושלוש כמספר ארבעים ותשע שביעיות. ותשקט הארץ - אין זה מדברי דבורה אלא מדברי כותב הספר.

יום רביעי // ג' חשוון

הילולא קדישא להרה"ק דער הייליגער רוז'ינער מלך ישראל

הומש - רביעי פרשת נח

(פרק ח') (טו) {רביעי} {ס} {וידבר אֶל־הָאֱלֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יְיָ עִם נֹחַ לְמִימְרֵי.

(טז) צֵא מִן־הַתֵּבָה אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי־בְנֶיךָ אִתָּךְ:

פֹּק מִן תִּיבְתָּא אַתְּ וְאַתְמָךְ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי בְנֶיךָ עִמָּךְ.

אתה ואשתך וגו' - איש ואשתו, כאן התיר להם תשמיש המטה מעתה.

(יז) כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתָּךְ מִכָּל־בֶּשֶׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׁ

עַל־הָאָרֶץ [הַיָּצֵא] (הוּצֵא) אִתָּךְ וּשְׂרָצוֹ בָאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ:

כָּל חַיָּתָא דְעָמָךְ מִכָּל בְּסָרָא בְּעוֹפֵא וּבִבְעִירָא וּבְכָל רַחֲשָׂא דְרַחֲשִׁי עַל אֲרֻעָא אִפִּיק עִמָּךְ וַיִּתְּלִדוּן בָּאֲרֻעָא וַיִּפְשׁוּן וַיִּסְגְּוּן עַל אֲרֻעָא.

הוצא כתיב, היצא קרי, הייצא - אמור להם שיצאו, הוצא - אם אין רוצים, הוצא

אתה. ושרצו בארץ - ולא בתיבה, מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש.

(יח) וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבָנָיו וְאַשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ:

וַיִּפֶק נֹחַ וּבְנוֹהֵי וְאַתְמֵיהֵי וּנְשֵׁי בְנוֹהֵי עִמֵּיהֵי.

(יט) כָּל־הַחַיָּה כָּל־הָרֹמֵשׁ וְכָל־הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם

יֵצְאוּ מִן־הַתֵּבָה:

כָּל חַיָּתָא כָּל רַחֲשָׂא וְכָל עוֹפֵא כָּל דְרַחֲשִׁי עַל אֲרֻעָא לְזַרְעֵיהוֹן נִפְקוּ מִן תִּיבְתָּא.

למשפחותיהם - קיבלו עליהם על מנת לידבק במינן.

(כ) וַיָּבִין נֹחַ מִזִּבְחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף

הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בְּמִזְבֵּחַ:

וּבָנָא נֹחַ מִדְּבָחָא קָדָם יְיָ וַיִּסִּיב מִכָּל בְּעִירָא דְכִיָּא וּמִכָּל עוֹפֵא דְכִי וַאֲסִיק עֲלוֹן עַל מִדְּבָחָא.

מכל הבהמה הטהורה - אמר: לא ציוה לי הקב"ה להכניס מאילו שבעה שבעה אלא

כדי להקריב קרבן מהם.

(כא) וַיֵּרַח יְיָ הוֹיָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹיָה אֶל־לִבּוֹ לֹא־אֲסֹף לְקַלֵּל

עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְּעֻרָיו וְלֹא־אֲסֹף

עוֹד לַהֲבוֹת אֶת־כָּל־חַי בָּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

וּקְבִיל יְיָ בְּרַעְוָא יֵת קוֹרְבָנֵיהֵי וַאֲמַר יְיָ בְּמִימְרֵיהֵי לֹא אוֹסִיף לְמַלֵּט עוֹד יֵת אֲרֻעָא בְּדִיל חוּבֵי אֲנִישָׂא אֲרִי יֵצֵא לְכָא

דְּאֲנִשָׂא בִישׁ מִזְעוּרֵיהֵי וְלֹא אוֹסִיף עוֹד לְמַמְחֵי יֵת כָּל דְּחִי בְּכָא דְעַבְדִּית.

מנעוריו - מנעוריו כתיב, משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע. ולא אסיף, לא

אסיף - כפל הדבר לשבועה, הוא שכתוב: אשר נשבעתי מעבור מי נח (ישעיהו

נ"ד:ט'), ולא מצינו בה שבועה אלא זו, שכפל דבריו, והיא שבועה, וכן דרשו חכמים במסכת שבועות (בבלי שבועות ל"ו).

(כב) עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וַלַּיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

עוד כל יומי ארעא וזרעא וקצירא וקר וחום וקייץ וחסורא וקייץ לא יבטלון.

עוד כל ימי הארץ, לא יושבתו - ששה עתים הללו שני חדשים לכל אחד, כמו ששנינו: חצי תשרי מרחשון וחצי כסליו - זרע, חצי כסליו וטבת וחצי שבט - קור כו', בבבא מציעא (בבלי בבא מציעא ק"ו). קור - קשה מחורף. חורף - עת זרע שעורים וקטניות החריפין להתבשל מהר, והוא חצי שבט, אדר, וחצי ניסן. קייץ - הוא זמן לקיטת תאנים, וזמן שמייבשין אותם בשדות, ושמנו קייץ, כמו: הלחם והקייץ לאכול הנערים (שמואל ב ט"ז:ב'). חום - הוא סוף ימות החמה, חצי אב, אלול, וחצי תשרי, שהעולם חם יותר, כמו שמצינו במסכת יומא (בבלי יומא כ"ט): שלהי קייטא קשה מקייטא. ויום ולילה לא יושבתו - מכלל ששבתו כל שנת המבול, שלא שמשו המזלות, ולא ניכר בין יום ללילה. לא יושבתו - לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן.

(פרק ט') (א) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ:

ויברך יי ית נח וית בנודי ואמר להון פושו וסגו ומלו ית ארעא.

(ב) וּמִזֶּרְאֵכֶם וּחְתָּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כָּל־אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בִּידְכֶם נִתְּנוּ:

ודחלחכון ואימתכון תהי על כל חית ארעא ועל כל עופא דשמאי ככל דתרחיש ארעא ובכל נוגי ימא בידכון מסירין.

ומזראכם וחתכם - כמו: תראו חתת (איוב ו' כ"א). ומדרש אגדה: לשון חיות, שכל זמן שתינוק בן יומו חי אין אתה צריך לשמרו מן העכברים, עוג מלך הבשן מת צריך לשמרו מן העכברים, שנאמר: ומזראכם וחתכם - אימתי מזראכם על החיות, כל זמן שאתם חיים.

(ג) כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּירֶק יֵעֹשֶׂב נִתַּתִּי לָכֶם אֶת־כָּל:

כל רחשא דהוא חי לכון יהי למיכל כירוק עסבא וחיבת לכון ית כולא.

לכם יהיה לאכלה - מה שלא הרשיתי לאדם הראשון לאכול בשר אלא ירק עשב, ולכם - כירק עשב שהפקרתי לאדם הראשון, נתתי לכם את כל.

(ד) אֶדְ-בְּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:

גרם בסרא בנפשיה דמיה לא תיכלון.

בנפשו דמו - אסר להם אבר מן החי, כל זמן שנפשו בדמו לא תאכלו הבשר. בנפשו דמו - בעוד נפשו דמו בו. בשר בנפשו לא תאכלו - הרי אבר מן החי, ואף דמו לא תאכלו - הרי דם מן החי.

(ה) וְאַךְ אֶת־דַּמְכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיָּד כָּל־חַיָּה אֲדַרְשְׁנוּ וּמִיָּד הָאָדָם מִיָּד אִישׁ אֶחָיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם:

וברם ית דמכון לנפשחכון אתבע מיד כל חיותא אתבעניה ומיד אנשא מיד גבר דיישור ית דמא דאחיהי אתבע ית נפשא דאנשא.

ואך את דמכם - אף על פי שהתרתי לכם נטילת נשמה בבהמות, את דמכם אדרוש [- השופך דם עצמו]. לנפשותיכם - אף החונק עצמו, [אף על פי שלא יצא ממנו דם]. מיד כל חיה - לפי שחטאו דור המבול והופקרו לחיות רעות למאכל ולשלוט בהן, שנאמר: נמשל כבהמות נדמה (תהלים מ"ט: ג), לפיכך הזהיר עליהם את החיות. מיד האדם - ההורג במזיד ואין עדים, אני אדרוש. ומיד איש אחיו - שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג, אני אדרוש, אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל. שאף השוגג צריך כפרה, ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו: והאלהים אנה לידו (שמות כ"א: ג), במסכת מכות (בבלי מכות י'): - הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדוק אחד כו'.

(ו) יִשְׁפֹךְ דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹךְ בִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם: דיישור דמא דאנשא בסהדין על מימר דיינא דמיה ויתאשר ארי בצלם אלהים עבד ית אנשא. באדם דמו ישפך - אם עדים יש המיתוהו אתם, למה: כי בצלם אלהים. עשה את האדם - זה מקרא חסר: עשה העשה את האדם, וכן הרבה במקרא.

(ז) וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ: ואתון פרו ורבו וסגו אתילדו בארעא וסגו בה.

ואתם פרו ורבו - לפי פשוטו: הראשונה לברכה, וכאן לצווי. ולפי מדרשו: להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים.

יצר לב האדם

נח יוצא מהתבה ומעלה קרבן לה', ואז כתוב "וַיֵּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֵל לִבּוֹ לֹא אֶסְף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְּעֻרָיו" - כיון שיצר לב האדם רע, לא אחריב עוד את העולם.

אבל הנה בסוף פרשת בראשית כתוב "וַיֵּרָא ה' כִּי רָפָה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֵצֵר מַחְשַׁבַת לִבּוֹ רָק רָע כָּל הַיּוֹם... וַיֹּאמֶר ה' אֶמְחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה" - כיון שיצר לב האדם רע, אחריב את העולם! מה קורה כאן? איך זה שאותה עובדה עצמה משמשת בהתחלה כסיבה להעניש ולבסוף כסיבה לא להעניש?

זהו הסוד של מידת הרחמים. בהתחלה אנו מביטים על הזולת בצורה ביקורתית ואומרים: הוא מתנהג לא טוב, אי אפשר להמשיך ככה, חייבים להעניש אותו בחומרה. אבל במבט שני אנו אומרים: אוי ואבוי, הוא מתנהג לא טוב, ממש רחמנות עליו. ודאי גם הוא-עצמו לא רוצה בזה, לכן צריך לרחם עליו ולעזור לו. כך מדת הדין עצמה הופכת למדת הרחמים

תהלים - פרקים י"ה-כ"ב

תניא - אגרת הקדש כ"ה

ובמדומה לי שתפיסתם אינה מצד דקדוק הלשון אלא מעיקר ענין התלבשות השכינה בקליפות שאין להם אמונה במ"ש הארז"ל בס' הגלגולים שאם ירצו לחלק בין קליפות הרוחניים לעו"ג הגשמיים אין לך גשמי כעפר הארץ ואף על פי כן מתלבשת בו מלכות דמלכות דעשיה ובתוכה מלכות דיצירה כו' וכנ"ל. ואם משום טומאת נפשות העו"ג הרי נפשותיהם מזווג זו"ן דקליפות הרוחניים כמ"ש בכהארז"ל. נמצא שהרוחניים מקור טומאתם אך באמת צריך ביאור רחב איך הוא התלבשות זו אבל לא עלינו תלונתם כ"א על כהארז"ל. ואל יחשדני שומע שאני בעיני שהבנתי דברי הארז"ל להפשיטן מגשמינות כי לא באתי רק לפרש דברי הבעש"ט ז"ל ותלמידיו עפ"י קבלת הארז"ל בשגם שענין זה אינו מחכמת הקבלה ומהנסתרות לה' אלקינו כי אם מהנגלות לנו ולבנינו להאמין אמונה שלימה במקרא מלא שדבר הכתוב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה' שאין מקרא יוצא מידי פשוטו וגם היא אמונה פשוטה בסתם כללות ישראל ומסורה בידם מאבותיהם הקדושים שהלכו בתמימות עם ה' בלי לחקור בשכל אנושי ענין האלקות אשר הוא למעלה מהשכל עד אין קץ לידע איך הוא מלא כל הארץ רק שחדשים מקרוב באו לחקור בחקירה זו וא"א לקרב להם אל השכל אלא דוקא עפ"י הקדמות לקוחות מכארז"ל מופשטות מגשמינות וכפי ששמעתי מרבותי נ"ע אך א"א לבאר זה היטב במכתב כי אם מפה לאזן שומעת ליחידי סגולה ולשרידים אשר ה' קורא כדכתיב ומבקשי הוי' יבינו כל ומכלל הן אתה שומע כו'.

הנה אתם ראיתם פי' מאמר אחד מספרים הידועים לדוגמא ולאות כי גם כל המאמרים התמוהים יש להם פי' וביאור היטב לי"ח. אך לא יקוו מעלתם אלי לבאר להם הכל במכתב כי היא מלאכה כבידה ומרובה וא"א בשום אופן. רק אם תרצו שלחו מכם אחד ומיוחד שבעדה. ופא"פ אדבר בו אי"ה. וה' יהי' עם פי בהטיפי. ויהיו לרצון אמרי פי:

לוח היום-יום

ג' חשוון

(המשך שיחה הנ"ל): "בראשית" היא פרשה שמחה, למרות שהסוף אינו "נעים" כל כך; "נח" - המבול, אך סוף-שבוע שמח: לידת אברהם אבינו; פרשת "לך" היא השבוע השמח באמת, בכל יום מימי השבוע 'חיים' עם אברהם אבינו, הראשון שמסר נפשו על פרסום אלוקות בעולם. ומסירות הנפש שלו הוריש אברהם אבינו בירושה לכל ישראל.

נ"ך יומי - שפטים פרק ו'

(א) {פ} וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי יְ-הוָה וַיִּתְּנֵם יְ-הוָה בְּיַד-מֶדִּינַת שִׁבְעַת שָׁנִים:

ויעשו הרע - עד כאן נאמר 'ויוסיפו', שהיה נצבר חטא על חטא, אבל בשירה זו נמחל להם כל אשר עשו, ועכשיו מתחילין לחטוא, כך נדרש באגדת תהלים (מדרש תהלים י"ח:ו').

(ב) וַתָּעַז יַד-מֶדִּינַת עַל-יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי מֶדִּינַת עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמְּנַהֲרוֹת אֲשֶׁר בְּהָרִים וְאֶת-הַמְּעָרוֹת וְאֶת-הַמְּצָדוֹת:

המנהרות - מטמוריתא, ובלשון לע"ז: וודו"ש, ועל שם שעושין בהם מאור קטן במקום שאין ניכר קוראן מנהרות, לויישיטש בלעז. מערות - גרוטיה בלעז. מצדות - פליישידיץ בלעז, על שם שעושים ביערים על ידי הפלת האילנות סביב סביב.

(ג) וְהָיָה אִם-זָרַע יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מֶדִּינַת וַעֲמֹלֶק וּבְנֵי-קָדֶם וְעָלוּ עָלָיו: (ד) וַיַּחֲנוּ עָלֵיהֶם וַיִּשְׁחִיתוּ אֶת-יָבוֹל הָאָרֶץ עַד-בּוֹאֵךְ עֵזָה וְלֹא-יִשְׁאִירוּ מִחַיָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׁחַ וְשׂוֹר וְחִמּוֹר: (ה) כִּי הֵם וּמִקְנֵיהֶם יַעֲלוּ וַאֲהַלִּיהֶם [וּבָאוּ] (יבאו) כְּדֵי-אַרְבֶּה לָרֹב וְלָהֶם וְלִגְמֻלֵיהֶם אֵין מִסְפָּר וַיָּבֹאוּ בָּאָרֶץ לְשַׁחֲתָהּ: הם ומקניהם - לרעות את התבואה.

(ו) וַיִּדָּל יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מֶדִּינַת וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְ-הוָה: (ז) {פ} וַיְהִי כִי-זָעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְ-הוָה עַל אֲדֹת מֶדִּינַת: (ח) וַיִּשְׁלַח יְ-הוָה אִישׁ נָבִיא אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה-אָמַר יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי הָעֹלִיתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֶצִּיא אֶתְכֶם מִבֵּית עַבְדִּים: איש נביא - זה הנביא הוא פנחס, בסדר עולם (סדר עולם רבה ב').

(ט) וַאֲצַל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל-לֹחֲצִיכֶם וְאֶגְרַשׁ אֹתְכֶם מִפְּנֵיכֶם וְאֶתְנֶה לָכֶם אֶת-אַרְצֶם: (י) וְאָמַרְהָ לָכֶם אֲנִי יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם לֹא תִירָאוּ אֶת-אֱ-לֹהֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּאָרֶץ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי: (יא) {פ} וַיָּבֹא מֶלֶאךָ יְ-הוָה וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בַּעֲפָרָה אֲשֶׁר לְיוֹאֵשׁ אָבִי הָעֶזְרִי וַגִּדְעוֹן בֶּנוֹ חֲבֹט חֲטִים בְּנֵת לְהָנִים מִפְּנֵי מֶדִּינַת:

אבי העזרי - מבני אביעזר בן גלעד בן מנשה. וגדעון בנו - אביו היה חובטן והוא כוברן, אמר לו. אבא, זקן אתה ואם יבאו המדינים לא תוכל לנוס, לך אתה ואני אחבט. בגת - בקורות בית הבד.

(יב) וַיֵּרָא אֵלָיו מֶלֶאךָ יְ-הוָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְ-הוָה עֲמָךְ גִּבּוֹר הַחֵיל: י"י עמך גבור החיל - שנתן לך כח כזה.

(יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי גִדְעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ יְיָ הוֹה עִמָּנוּ וְלָמָּה מִצָּאֲתָנוּ כָּל־זֹאת וַאֲיִה כָּל־נַפְלָאֲתָיו אֲשֶׁר סָפְרוּ־לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ יְיָ הוֹה וְעַתָּה נִטְשָׁנוּ יְיָ הוֹה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף־מִדְיָן:

ויש י"י עמנו - ואם יש י"י עמנו, למה מצאתנו וגו'. אשר ספרו לנו אבותינו - פסח היה, אמר לו. אמש הקרני אבא את ההלל, ושמעתיו שהיה אומר: בצאת ישראל ממצרים (תהלים קי"ד:א'), 'ועתה נטשנו', אם צדיקים היו אבותינו, יעשה לנו בזכותם, ואם רשעים היו, כשם שעשה להם נפלאותיו חנם כן יעשה לנו, ואיה כל נפלאותיו.

(יד) וַיִּפֶן אֱלֹהֵי יְיָ הוֹה וַיֹּאמֶר לָךְ בְּכַחַךְ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכַּף מִדְיָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּיהָ:

ויפן אליו - הקדוש ברוך הוא בעצמו. בכחך זה - בכח הזכות הזה שלמדת סניגוריא על בני, כך דרש רבי תנחומא (תנחומא שופטים ד').

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי בִי אֲדֹנָי בְּמָה אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אֶלְפִי הַדֵּל בְּמִנְשָׁה וְאַנְכִי הִצַּעִיר בְּבֵית אָבִי:

הנה אלפי - האלף שאני נמנה בו להיות תחת שר האלף, הוא האלף הדל בכל אלפי מנשה.

(טז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְיָ הוֹה בִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהַכִּיתָ אֶת־מִדְיָן בְּאִישׁ אֶחָד: (יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אִם־נָא מִצָּאֲתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ וַעֲשִׂיתָ לִּי אוֹת שְׂאֲתָה מְדַבֵּר עִמִּי: שֵׁאתָה - כמו שֵׁאתָה.

(יח) אֶל־נָא תִמְשׁ מִזֶּה עַד־בָּאִי אֵלֶיךָ וְהִצַּאֲתִי אֶת־מִנְחָתִי וְהִנַּחְתִּי לְפָנֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֵשֵׁב עַד שׁוֹבֶכָה: (יט) וַגִּדְעוֹן בָּא וַיַּעַשׂ גְּדִי־עִזִּים וַאֲיַפֶּת־קָמַח מִצֹּת הַבָּשָׂר שָׁם בְּסֹל וְהִמָּרַק שָׁם בַּפָּרוֹר וַיּוֹצֵא אֱלֹהֵי אֶל־תַּחַת הָאֵלָה וַיִּגָּשׁ:

קמח מצות - למדנו שפסח היה, יום תנופת העומר, לכך נאמר: והנה צליל לחם שעורים מתהפך וגו' (שופטים ז':י"ג). והמרק - והרוטב.

(כ) {פ} וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי מִלֶּאךָ הָאֵל־לְהִים קַח אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמִּצֹּת וְהִנַּח אֶל־הַסֵּלַע הַלֵּז וְאֶת־הַמָּרַק שִׁפּוֹךְ וַיַּעַשׂ בֵּן: (כא) וַיִּשְׁלַח מִלֶּאךָ יְיָ הוֹה אֶת־קֶצֶה הַמִּשְׁעָנָה אֲשֶׁר בִּידּוֹ וַיִּגַּע בַּבָּשָׂר וּבַמִּצֹּת וַתַּעַל הָאֵשׁ מִן־הַצּוֹר וַתֹּאכַל אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמִּצֹּת וּמִלֶּאךָ יְיָ הוֹה הִלָּךְ מַעֲיָנוֹ: (כב) וַיֵּרָא גִדְעוֹן בִּי־מִלֶּאךָ יְיָ הוֹה הוּא וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֶהְיֶה אֲדֹנָי יְיָ הוֹה בִּי־עַל־בֵּן רְאִיתִי מִלֶּאךָ יְיָ הוֹה פָּנִים אֶל־פָּנִים:

אהה - לשון דאגה, כלומר מה תהא עלי. כי על כן ראיתי - כי על אשר ראיתי מלאך י"י, לכך אני דואג וצועק 'אהה'.

(כג) וַיֹּאמֶר לוֹ יְיָ הוֹדָה שְׁלוֹם לְךָ אֵל-תִּירָא לֹא תָמוּת: (כד) וַיִּבֶן שָׁם גִּדְעוֹן מִזְבֵּחַ לַיְיָ הוֹדָה וַיִּקְרָא-לוֹ יְיָ הוֹדָה שְׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה עוֹדְנוּ בַעֲפֶרֶת אָבִי הָעֶזְרִי:

ויקרא לו - גדעון למזבח. י"י שלום - י"י הוא שלומנו.

(כה) {ו} וַיְהִי בַלַּיְלָהָ הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ יְיָ הוֹדָה קַח אֶת-פֶּרֶךְ-הַשּׁוֹר אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וּפֶרֶךְ-הַשְּׁנִי שֶׁבַע שָׁנִים וְהִרְסֵתָ אֶת-מִזְבֵּחַ הַבַּעַל אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וְאֶת-הָאִשְׁרָה אֲשֶׁר-עָלָיו תִּכְרֹת:

פר השור - פר הבחור, שהשור בן יומו קרוי שור. ופר השני - ותורא תנינא. שבע שנים - דאיתפטם שבע שנים לעבודה זרה. שמונה דברים הותרו אותו הלילה. מוקצה, אשרה, ולילה, ובמה וכו', כדאיתא בתמורה (בבלי תמורה כ"ח:).

(כו) וּבִנְיַת מִזְבֵּחַ לַיְיָ הוֹדָה אֶל-לִהְיֶה עַל רֹאשׁ הַמַּעְוֹז הַזֶּה בַּמַּעֲרָכָה וְלִקְחֹתָ אֶת-הַפֶּרֶךְ הַשְּׁנִי וְהַעֲלִיתָ עוֹלָה בַּעֲצֵי הָאִשְׁרָה אֲשֶׁר תִּכְרֹת: ראש המעוז - ראש הסלע.

(כז) וַיִּקַּח גִּדְעוֹן עֶשְׂרֵה אַנְשִׁים מֵעִבְרָיו וַיַּעַשׂ בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְיָ הוֹדָה וַיְהִי בְּאֲשֶׁר יָרָא אֶת-בֵּית אָבִיו וְאֶת-אֲנָשָׁי הָעִיר מַעֲשׂוֹת יוֹמָם וַיַּעַשׂ לַיְלָה: (כח) וַיִּשְׁלִימוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה נִתֵּן מִזְבֵּחַ הַבַּעַל וְהָאִשְׁרָה אֲשֶׁר-עָלָיו כָּרְתָהּ וְאֶת הַפֶּרֶךְ הַשְּׁנִי הָעֹלָה עַל-הַמִּזְבֵּחַ הִכּוּ: (כט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ מִי עָשָׂה הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּדְרָשׁוּ וַיִּבְקְשׁוּ וַיֹּאמְרוּ גִדְעוֹן בֶּן-יֹאשׁ עָשָׂה הַדָּבָר הַזֶּה: (ל) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר אֶל-יֹאשׁ הוֹצֵא אֶת-בְּנֶךָ וַיָּמָת כִּי נָתַן אֶת-מִזְבֵּחַ הַבַּעַל וְכִי כָרַת הָאִשְׁרָה אֲשֶׁר-עָלָיו: (לא) וַיֹּאמֶר יֹאשׁ לְכֹל אֲשֶׁר-עָמְדוּ עָלָיו הֵאֱתֵם! תִּרְיִבּוֹן לַבַּעַל אִם-אַתֶּם תּוֹשִׁיעוֹן אוֹתוֹ אֲשֶׁר יָרִיב לוֹ יוֹמָת עַד-הַבֹּקֶר אִם-אֱלֹהִים הוּא יָרִיב לוֹ כִּי נָתַן אֶת-מִזְבְּחוֹ:

האתם תריבון לבעל - בשביל הבעל. תושיעון אותו - תנקמו נקמתו, וכן והושיעה ידי לי (שמואל א כ"ה:ל"ג), דדוד בנבל. אשר יריב לו - בשבילו. עד הבקר - עד הבקר המתינו. אם אלהים הוא - יריב הוא לעצמו ריבו ונקמתו, וכדי לדחותם עד שיברח גדעון היה אומר כן.

(לב) וַיִּקְרָא-לוֹ בַּיּוֹם-הַהוּא יִרְבֵּעֵל לֵאמֹר יָרִיב בּוֹ הַבַּעַל כִּי נָתַן אֶת-מִזְבְּחוֹ:

ירב בו - בגדעון אצל ריב נופל עם, או את, או בו, כמו וירב בלבן (בראשית ל"א:ל"ו), אבל 'לו' אינו נופל על הלשון, וכל 'לו' הכתובים כאן 'בשביל' הם.

(לג) {ו} וְכָל-מַדִּינַת וְעַמְלֶק וּבְנֵי-קָדָם נֶאֱסָפוּ יַחְדָּו וַיַּעֲבְרוּ וַיַּחֲנוּ בְּעַמְקֵי יִזְרְעֵאל: (לד) וַרוּחַ יְיָ הוֹדָה לְבִשָּׁה אֶת-גִּדְעוֹן וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיִּזְעַק אַבְיֶעָזֶר אַחֲרָיו:

רוח י"י - רוח גבורה. ויזעק אביעזר - כל המשפחה.

(לה) ומלאכים שלח בכל-מנשה ויזעק גם-הוא אחרייו ומלאכים שלח באשר ובזבולן ובנפתלי ויעלו לקראתם: (לו) ויאמר גרעון אל-הא-להים אם-ישך מושיע בידי את-ישראל באשר דברת: (לז) הגה אנכי מציג את-גזת הצמר בגרן אם טל יהיה על-הגזה לבדה ועל-כל-הארץ חרב וידעתי כי-תושיע בידי את-ישראל באשר דברת: (לח) ויהי-כן וישכם ממחרת ויזר את-הגזה וימן טל מן-הגזה מלוא הספל מים:

ויהי כן - שהיה טל על הגזה לבדה יותר מבשאר מקומות, כמו שהוא אומר מלא הספל מים (שופטים ו':ל"ז), אבל 'על כל הארץ חורב' לא נתקיים, שהברית כרותה לטל שאינו נעצר (בבלי תענית ג'). ויזר - לשון מכבש, וכן לא זורו ולא חובשו (ישעיהו א':ו'), לא נחבשו להוציא הלחה.

(לט) ויאמר גרעון אל-הא-להים אל-יחר אפך בי ואדברה אך הפעם אנסה נא-רק-הפעם בגזה יהי-נא חרב אל-הגזה לבדה ועל-כל-הארץ יהיה-טל: (מ) ויעש א-להים כן בלילה ההוא ויהי-חרב אל-הגזה לבדה ועל-כל-הארץ היה טל:

יום חמישי // ד' חשוון

הומש - המישי פרשת נח

(פרק ט') (ח) {חמישי} {ס} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ וְאֶל-בָּנָיו אֹתוֹ לֵאמֹר:
וְאָמַר יי לָנֹחַ וּלְבָנָהוּ עִמִּיה לְמִימָר.

(ט) וַאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זֶרְעֲכֶם אַחֲרֵיכֶם:
וְאֵנָּה הָאֵנָּה מְקִים יְת קִימִי עִמְכֹּן וְעַם בְּנִיכֹן בְּתִרְכֹּן.

ואני הנני - הנני מסכים עמך, שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה, עד שיבטיחהו
הקדוש ברוך הוא שלא להשחית העולם עוד. וכן עשה באחרונה, אמר: אני מסכים
לעשות חזוק וקיום לברית אבטחתי, ואתן לך אות.

(י) וְאֵת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּבִהֶמָה וּבְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ
אִתְּכֶם מְכַל יֵצְאִי הַתְּבָה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ:
וְעַם כָּל נֶפֶשׂא חַיָּתָא דְעִמְכֹּן בְּעוֹפָא בְּבִיעִירָא וּבְכָל חַיַּת אֶרֶצָא עִמְכֹּן מְכַל תִּיבְתָא לְכָל חַיַּת אֶרֶצָא.

חית הארץ אתכם - הם המתהלכים עם הבריות. מכל יוצאי התיבה - להביא שקצים
ורמשים. לכל חית הארץ - להביא המזיקין שאינן בכלל החייה אשר אתכם, שהרי
אין הלוכן עם הבריות.

(יא) וַהֲקַמְתִּי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא-יִכָּרֵת כָּל-בֶּשֶׂר עוֹד מִמִּי הַמָּבּוּל
וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד מָבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ:
וְאִקִּים יְת קִימִי עִמְכֹּן וְלֹא יִשְׁתַּיֵּץ כָּל בְּסָרָא עוֹד מִמִּי מוֹפָנָא וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מוֹפָנָא לְחַבְלָא אֶרֶצָא.

והקימותי - אעשה קיום לבריתי. ומהו קיומו: אות הקשת, כמו שמסיים והולך.

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין
כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם:
וְאָמַר יי דָּא אֵת קָם דָּאָנָא יְהִיב בֵּין מִימְרִי וּבֵינִיכֹן וּבֵין כָּל נֶפֶשׂא חַיָּתָא דְעִמְכֹּן לְדֹרֵי עֲלָמָא.

לדרת עולם - נכתב חסר, שיש דורות שלא הוצרכו לאות, לפי שצדיקים גמורים
היו: דורו של חזקיה מלך יהודה ודורו של ר' שמעון בן יוחי.

(יג) אֶת-קִשְׁתִּי נָתַתִּי בְּעָנָן וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ:
יְת קִשְׁתִּי יְהִיבִית בְּעָנָנָא וְתִהִי לְאֵת קָם בֵּין מִימְרִי וּבֵין אֶרֶצָא.

(יד) וְהָיָה בְּעָנְנִי עָנָן עַל-הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקִּשְׁתַּת בְּעָנָן:
וְיִהִי בְּעָנְנוֹתִי עָנָנָא עַל אֶרֶצָא וְתִתְחַזֵּי קִשְׁתָּא בְּעָנָנָא.

בענני ענן - כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם.

(טו) וְזָכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בֶּשֶׂר
וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד הַמָּיִם לְמָבּוּל לְשַׁחַת כָּל-בֶּשֶׂר:

וּדְכִירָנָא יְת קַיְמִי דְבִין מִימְרֵי וּבִינִיכּוֹן וּבִין כָּל נַפְשָׁא חִתָּא בְּכָל בְּסָרָא וְלֹא יְהִי עוֹד מִיָּא לְמוֹפָנָא לְחַבְלָא כָּל בְּסָרָא.
(טז) וְהִיתָה הַקֶּשֶׁת בְּעֵינֶי וְרֵאִיתָהּ לְזִכֹּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-
נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

וַתְּהִי קִשְׁתָּא בְּעֵינָא וְאַחֲזִינָה לְדוּכְרֵן קָם עָלָם בֵּין מִימְרָא דִּי וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חִתָּא בְּכָל בְּסָרָא דְעַל אָרְעָא.
בין אלהים ובין כל נפש חיה - בין מדת הדין שלמעלה ובניכסם, שהיה לו לכתוב:
ביני ובין נפש חיה. אלא זהו מדרשו: כשתבוא מדת הדין לקטרג, אני רואה את
האות ונזכר.

(יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נָח זָנַח זֹאת אֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל-
בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

וַאֲמַר יִי לָנַח דָּא אֶת קָם דְּאַקִּימִית בֵּין מִימְרֵי וּבֵין כָּל בְּסָרָא דְעַל אָרְעָא.
זאת אות הברית - הראהו הקשת ואמר לו: הרי האות שאמרתי.

הברית

ה' כורת ברית עם נח ונותן את הקשת בענן כסימן, "זאת אות הברית אשר אני
נותן". זו הברית הראשונה בתורה.

זו גם ההופעה הראשונה של המלה 'אני' בתורה. לא פשוט לומר 'אני'. צדיקים
וחסידים גדולים היו נזהרים שלא לומר 'אני' בכלל, כיון שבאמירה זו עלול
להיות גילוי של גאווה ואגו. מי אנחנו שנאמר אני?

בכוחות הנפש, גילוי האני קשור לספירת-מידת היסוד, שבה האדם מגלה את
העצמיות שלו ומגשים אותה במציאות. ההופעה המתקנת של היסוד היא
"תיקון הברית", הופעה נקיה וטהורה, ללא סיגים של גסות וערלה. לכן דווקא
עכשיו, כאשר ה' כורת ברית עם נח, הוא מגלה לראשונה את המלה 'אני'.

תהלים - פרקים כ"ג-כ"ה

תניא - אגרת הקדש כ"ו

כו בר"מ פ' נשא והמשכילים יזהירו כוהר הרקיע בהאי חבורא דילך דאיהו ספר
הזהר מן זהרא דאימא עילאה תשובה באילין לא צריך נסיון ובגין דעתידין ישראל
למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמים
ויתקיים בהון ה' בדר ינחנו ואין עמו אל נכר ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור
והיתר טומאה וטהרה לא ישלטו על ישראל יתיר דהא פרנסה דלהון לא להוי
אלא מסטרא דאילנא דחיי דלית תמן לא קשיא מסטרא דרע ולא מחלוקת מרוח
הטומאה דכתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ דלא יתפרנסון ת"ח מע"ה
אלא מסטרא דטוב דאכלין טהרה כשר היתר ולא מערב רב דאכלין טומאה
פסול אסור כו' ובזמנא דאילנא דטוב ורע שלטא כו' אינון חכמים דדמיין

לשבתות ויו"ט לית להון אלא מה דיהבין להון אינון חולין כגוונא דיום השבת דלית ליה אלא מה דמתקנין ליה ביומא דחול ובזמנא דשלמא אילנא דחיי אתכפייא אילנא דטוב ורע ולא יהא לעמי הארץ אלא מה דיהבין להון ת"ח ואתכפיין תחותייהו כאלו לא הוו בעלמא והכי איסור היתר טומאה וטהרה לא אתעבר מע"ה דמסמרייהו לית בין גלותא לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד דאינון לא טעמי מאילנא דחיי וצריך לון מתניתין באיסור והיתר טומאה וטהרה ע"כ בר"מ:

והנה המובן מהשקפה ראשונה לכאורה מלשון זה המאמר לחסירי מדע שלימוד איסור והיתר וסדר טהרות הוא מאילנא דטוב ורע מלבד שהוא פלא גדול מחמת עצמו וסותר פשטי הכתובים ומדרשי רבותינו ז"ל שכל התורה הנגלית לנו ולבנינו נקרא עץ חיים למחזיקים בה ולא ספר הזהר לבד ובפרט שהיה גנוז בימיהם וגם כל חכמת הקבלה היתה נסתרה בימיהם ונעלמה מכל תלמידי חכמים כ"א ליחידי סגולה ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים כדאיתא בגמרא וכמ"ש האריז"ל דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה ולא בדורות הראשונים וגם רשב"י אמר בזוה"ק שלא ניתן רשות לגלות רק לו ולחביריו לבדם ואף גם זאת פליאה נשגבה דלפי זה לא היה לימוד איסור והיתר וכ"ש דיני ממונות דוחין מצות תפלה שנתקנה ע"פ סודות הזהר ויחודים עליונים ליודעים כרשב"י וחביריו וזה אינו כדאיתא בגמ' דר"ש בן יוחאי וחביריו וכל מי שתורתו אומנתו אין מפסיקין לתפלה ואפילו כשעוסק בדיני ממונות כרב יהודה דכולהו תנויי בנזיקין הוי ואפ"ה לא הוי מצלי אלא מתלתין יומין לתלתין יומין כד מהדר תלמודא כדאי' בגמ' ובירושלמי פ"ק דברכות ס"ל לרשב"י דאפי' לק"ש אין מפסיקין כ"א ממקרא ולא ממשנה דעדיפי ממקרא לרשב"י ולא חילק בין סדר זרעים ומועד וקדשים טהרות לנזיקין (וסותר דעת עצמו בר"מ בכמה מקומות דמשנה איהי שפחה כו' והמקרא שהוא תורת משה ודאי עדיפא מקבלה דאיהי מטרוניתא בר"מ שם ותורה שבכתב הוא מלכא (דהיינו יסוד אבא המלוכש בז"א כמ"ש האריז"ל)). וגם פלפול הקושיות ותירוצים דמסמרא דרע ורוח הטומאה אשכחן ברשב"י דעסק בי' טובא גם בהיותו במערה ואדרכה בזכות צער המערה זכה לזה כדאיתא בגמ' דאמר לר' פנחס בן יאיר אכל קושי' כ"ד פירוקי וא"ל אילו לא ראיתי בכך כו' (וגם באמת ע"כ עיקר עסקיהם במערה הי' תורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד רבינו הקדוש דאילו ספר הזהר והתיקונים היה יכול לגמור בב' וג' חדשים כי בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים) גם אמרו רבותינו ז"ל מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד.

לוח היום-יום

ד' חשוון

לימוד התורה בכל יום ויום נוגע בנפשות ממש, לא לבד בנפש הלומד, כי אם גם בנפשות בני ביתו, שאז אויר הבית הוא אויר תורה ויראת שמים.

נ"ך יומי - שפטים פרק ז'

(א) {פ} וַיֵּשְׁבוּ יִרְבֵּעַל הָיָה גִדְעוֹן וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּחֲנוּ עַל-עֵין חֶרֶד וּמַחֲנֶה מְדִין הָיָה-לוֹ מִצָּפוֹן מִגְבְּעַת הַמּוֹרָה בְּעֶמֶק:

מגבעת המורה בעמק - דמסתכיא למישרא. המורה, לשון הוראה וראיה, כמו (משלי ו':ג) מורה באצבעותיו, שמשם צופים ורומזים בעמק.

(ב) {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-גִּדְעוֹן רַב הָעָם אֲשֶׁר אִתָּךְ מִתַּתִּי אֶת-מְדִין בְּיָדָם פֶּן-יִתְפָּאֵר עָלַי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יָדִי הוֹשִׁיעָה לִּי:

יתפאר - וונטיר בלעז.

(ג) וַעֲתָה קָרָא נָא בְּאָזְנִי הָעָם לֵאמֹר מִי-יָרָא וַחֲרָד יֵשֵׁב וַיִּצְפֹּר מִחֶרֶד הַגִּלְעָד וַיֵּשֶׁב מִן-הָעָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֲלָף וַעֲשָׂרַת אֲלָפִים נִשְׁאָרוּ:

ויצפר - בבקר, לשון ארמי. צפרא.

(ד) {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-גִּדְעוֹן עוֹד הָעָם רַב הוֹרֵד אוֹתָם אֶל-הַמַּיִם וַאֲצַרְפְּנוּ לָךְ נָשִׁים וְהָיָה אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ זֶה יִלְךְ אִתָּךְ הוּא יִלְךְ אִתָּךְ וְכָל אֲשֶׁר-אָמַר אֵלֶיךָ זֶה לֹא-יִלְךְ עִמָּךְ הוּא לֹא יִלְךְ: (ה) וַיּוֹרֵד אֶת-הָעָם אֶל-הַמַּיִם וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-גִּדְעוֹן כָּל אֲשֶׁר-יִלָּךְ בְּלִשְׁוֹנוֹ מִן-הַמַּיִם כֹּאֲשֶׁר יִלָּךְ הַכֶּלֶב תִּצְיֵג אוֹתוֹ לְבָד וְכָל אֲשֶׁר-יִכְרַע עַל-בְּרַכְיוֹ לִשְׁתוֹת:

כל אשר ילוק בלשונו וגו' וכל אשר יכרע על ברכיו לשתות - תציג אותו לבד חוץ מסיעתך, כי הם לא ילכו עמך, שכך הם למודים לכרוע לפני עבודה זרה.

(ו) וַיְהִי מִסֵּפֶר הַמִּלָּקָקִים בְּיָדָם אֶל-פִּיהֶם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְכָל יֵתֵר הָעָם בָּרְעוּ עַל-בְּרִכְיָהֶם לִשְׁתוֹת מַיִם:

המלקקים בידם - אין זה דרך כריעה כלוקק בלשונו.

(ז) {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-גִּדְעוֹן בְּשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת הָאִישׁ הַמִּלָּקָקִים אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְנָתַתִּי אֶת-מְדִין בְּיָדְךָ וְכָל-הָעָם יִלְכוּ אִישׁ לְמַקְמוֹ: (ח) וַיִּקְחוּ אֶת-צִדָּה הָעָם בְּיָדָם וְאֵת שׁוֹפְרֹתֵיהֶם וְאֵת כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל שִׁלַּח אִישׁ לְאֶהֱלָיו וּבְשֵׁלֶשׁ-מֵאוֹת הָאִישׁ הַחַיִּיק וּמַחֲנֶה מְדִין הָיָה לוֹ מִתַּחַת בְּעֶמֶק: (ט) {פ} וַיְהִי בַלִּילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם רֵד בְּמַחֲנֶה כִּי נָתַתִּי בְיָדְךָ: (י) וְאִם-יָרָא אֶתְּהָ לָרֶדֶת רֵד אֶתְּהָ וּפָרָה נַעֲרָךְ אֶל-הַמַּחֲנֶה: (יא) וְשִׁמְעָתָ

מֵה־יִדְבְּרוּ וְאַחֲרֵי תַחֲזֹקְנָה יָדֶיךָ וַיִּרְדָּתָּ בַּמַּחֲנֶה וַיֵּרֶד הוּא וּפְרָה נִעְרֹו אֶל־
קִצֵּה הַחֲמִשִּׁים אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה: (יב) וּמִדִּין וַעֲמָלֶק וְכָל־בְּנֵי־קָדֶם נָפְלִים
בְּעֶמֶק כְּאַרְבֶּה לָרֹב וְלִגְמָלֵיהֶם אֵין מִסְפָּר כְּחוֹל שְׂעֵל־שִׁפְתַּי הַיָּם לָרֹב:
נָפְלִים בַּעֲמָק - שׁוֹכְנִים בַּעֲמָק.

(יג) וַיָּבֹא גִדְעוֹן וְהִנֵּה־אִישׁ מִסִּפְרָ לְרַעְיוֹ חָלוּם וַיֹּאמֶר הִנֵּה חָלוּם חֲלֹמְתִי
וְהִנֵּה צִלִּיל לָחֶם שְׁעָרִים מִתְהַפֵּךְ בַּמַּחֲנֶה מִדִּין וַיָּבֹא עַד־הָאֹהֶל וַיִּכְהוּ וַיִּפֹּל
וַיִּהְיֶה לְמַעֲלָה וּנְפֹל הָאֹהֶל:

צִלִּיל צִלּוּל' כְּתִיב, שֶׁהִיא הַדּוֹר צִלּוּל מִן הַצְדִּיקִים. צִלִּיל לָחֶם שְׁעָרִים - חֲרָר דִּלְחָם
שְׁעוּרִים, חֲרָרָה שְׁאוּפִין עַל הַגְּחָלִים. לָחֶם שְׁעָרִים - הוּא זְכוּת הָעוֹמֵר הַקָּרֵב בַּפֶּסֶח.
וַיִּכְהוּ וַיִּפֹּל - הָאֹהֶל. וַיִּהְיֶה לְמַעֲלָה מִלְּמַטָּה לְמַעֲלָה, וּנְפֹל הָאֹהֶל.

(יד) וַיַּעַן רַעְיוֹ וַיֹּאמֶר אֵין זֹאת בְּלִתִּי אִם־חֲרָב גִּדְעוֹן בֶּן־יֹאָשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל
נָתַן הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ אֶת־מִדִּין וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה: (טו) {פ} וַיְהִי כְשֶׁמַּעַ גִּדְעוֹן
אֶת־מִסְפָּר הַחָלוּם וְאֶת־שִׁבְרוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיֵּשֶׁב אֶל־מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
קוּמוּ כִּי־נָתַן יְיָ הוֹיָה בְיָדְכֶם אֶת־מַחֲנֶה מִדִּין:

אֶת מִסְפָּר הַחָלוּם - אֶת סִיפּוֹר הַחָלוּם, יֵת שׁוּעִית חִלְמָא וַיֵּת פִּשְׁרִיהָ. וְאֶת שִׁבְרוֹ -
וְאֶת מִמְכְּרוֹ, כְּלוּמָר. וְאֶת פִּתְרוֹנוֹ.

(טז) וַיַּחֲזִן אֶת־שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת הָאִישׁ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיִּתֵּן שׁוּפְרוֹת בְּיַד־כָּלֶם
וּבְדֵים רִיקִים וּלְפָדִים בְּתוֹךְ הַכְּדִים:

שׁוּפְרוֹת וּלְפָדִים - לְהַזְכִּיר זְכוּת מִתֵּן תּוֹרָה. וּפְשׁוּטוֹ: לֵילָה הִיא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שׁוּפְטִים
ז':ט'), וְהִיא חֶשֶׁךְ, לְפִיכֵךְ נִשְׁאָו שֵׁם לְפִידִים לְהַאֲדִיר לָהֶם וּנְתָנוּם בְּכֵדִים כְּדֵי שֶׁלֹּא
יִבְנוּ בַּלְּפִידִים.

(יז) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִמְּנִי תִרְאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ וְהִנֵּה אֲנֹכִי בָא בְּקִצֵּה הַמַּחֲנֶה
וְהִיָּה כְּאִשֶּׁר־אֶעֱשֶׂה בֵּן תַּעֲשׂוּן:

מִמְּנִי תִרְאוּ - אֶת אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה, רְאוּ וַעֲשׂוּ כֵן.

(יח) וַתִּקְעָתִי בִּשְׁוֹפָר אֲנֹכִי וְכָל־אֲשֶׁר אִתִּי וַתִּקְעָתֶם בִּשְׁוֹפְרוֹת גַּם־אַתֶּם
סְבִיבוֹת כָּל־הַמַּחֲנֶה וַאֲמַרְתֶּם לִי־הוֹיָה וְלִגְדְעוֹן:

אֲנֹכִי וְכָל אֲשֶׁר אִתִּי - אֶחָד מִן הָרָאשִׁים, וּמֵאָה אִישׁ הִיא עֲמוֹ. לִי"י וּלְגִדְעוֹן - חֲרָבָא
דְּמִקְטָלָא מִן קָדֶם י"י וְנִצְחָנָא עַל יְדֵי גִדְעוֹן.

(יט) {פ} וַיָּבֹא גִדְעוֹן וּמֵאָה־אִישׁ אֲשֶׁר־אִתּוֹ בְּקִצֵּה הַמַּחֲנֶה רָאשׁ הָאֲשֻׁמֶרֶת
הַתִּיכוֹנָה אֶךְ הָקֶם הִקְיָמוּ אֶת־הַשְּׁמֵרִים וַיִּתְקְעוּ בִּשְׁוֹפְרוֹת וּנְפוּץ הַכְּדִים
אֲשֶׁר בֵּינֵם:

הקם הקימו - כבר בני החיל את השומרים שהיתה משמרתם באשמורת התיכונה, שכן דרך בני גייסות להעמיד שומרים, אלו ישמרו שליש הלילה הראשון ואלו שליש השני, ואלו שליש האחרון. ונפוץ הכדים - ולשבור הכדים אשר בידם.

(כ) וַיִּתְּקֵנוּ שְׁלֹשֶׁת הָרָאשִׁים בַּשּׁוּפְרוֹת וַיִּשְׁבְּרוּ הַכִּדִּים וַיַּחֲזִיקוּ בִיד־שְׁמֹאולִם בַּלְפָּדִים וּבִיד־יְמִינָם הַשּׁוּפְרוֹת לְתַקּוֹעַ וַיִּקְרְאוּ חֶרֶב לִי-הִנֵּה וּלְגִדְעוֹן: (כא) וַיַּעֲמֵדוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ סָבִיב לַמַּחֲנֶה וַיִּרְץ כָּל-הַמַּחֲנֶה וַיִּרְעוּ [וַיִּנִּסּוּ] (ויניסו):

ויריעו - תרועת מסע וניסה.

(כב) וַיִּתְּקֵנוּ שְׁלֹשׁ-מֵאוֹת הַשּׁוּפְרוֹת וַיִּשְׁם יְהוָה אֶת חֶרֶב אִישׁ בִּרְעֻהוּ וּבְכָל-הַמַּחֲנֶה וַיָּנֶם הַמַּחֲנֶה עַד-בֵּית הַשָּׁטָה צִרְרָתָהּ עַד שְׁפַת-אֲבֵל מַחוּלָה עַל-טֹבַת: (כג) וַיִּצְעַק אִישׁ-יִשְׂרָאֵל מִנִּפְתְּלִי וּמִן-אִשֶּׁר וּמִן-כָּל-מְנַשֶּׁה וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי מִדְיָן: (כד) וּמִלְאָכִים שָׁלַח גִּדְעוֹן בְּכָל-הָר אֶפְרָיִם לֵאמֹר רָדוּ לְקִרְאֵת מִדְיָן וּלְכַדּוּ לָהֶם אֶת-הַמָּיִם עַד בֵּית בָּרָה וְאֶת-הַיַּרְדֵּן וַיִּצְעַק כָּל-אִישׁ אֶפְרָיִם וַיִּלְכְּדוּ אֶת-הַמָּיִם עַד בֵּית בָּרָה וְאֶת-הַיַּרְדֵּן:

ולכדו להם את המים - המפסיקין בין ארם לארץ כנען. ואת הירדן - שגם הוא היה מפסיק.

(כה) וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵי-שָׂרֵי מִדְיָן אֶת-עֲרֵב וְאֶת-זֹאב וַיַּהַרְגוּ אֶת-עֲרֵב בְּצוּר-עֲרֵב וְאֶת-זֹאב הָרָגוּ בִּיקְבֵי-זֹאב וַיִּרְדְּפוּ אֶל-מִדְיָן וְרָאשֵׁי-עֲרֵב וּזֹאב הֵבִיאוּ אֶל-גִּדְעוֹן מַעֲבָר לַיַּרְדֵּן:

הביאו אל גדעון מעבר לירדן - בבקר, כשעבר גדעון את הירדן לרדוף אחר זבח וצלמונע (שופטים ח':ד').

יום ששי // ה' חשוון

הומש - ששי פרשת נח

(פרק ט') (יח) וְשֵׁשִׁי {פ} וַיְהִי בֵּי-נֹחַ הַיָּצְאִים מִן-הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וַיִּפֹּת וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן:

והיו בני נח דנפקו מן תיבתא שם וחס ויפת וחס הוא אביו דכנען.

וחם הוא אבי כנען - למה הוצרך לומר כאן. לפי שהפרשה עסוקה בשכרותו של נח שקלקל בה חם, ועל ידו נתקלל כנען, ועדיין לא כתב תולדות חם, ולא ידענו שכנען בנו. לפיכך הוצרך לומר כאן: וחס הוא אבי כנען.

(יט) וְשֵׁשִׁי אֵלֶּה בְּנֵי-נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ:

תלתא אלין בני נח ומאלין אתבדרו בכל ארעא.

(כ) וַיַּחֲלֵ נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם:

וישרי נח גבר פלח בארעא ונצב כרמא.

ויחל נח - עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק בנטיעה אחרת. איש האדמה - אדני האדמה, כמו: איש נעמי (רות א'ג'). ויטע כרם - כשנכנס לתיבה, הכניס עמו זמורות וייחורי תאנים.

(כא) וַיֵּשֶׁבֶת מִן-הַיֵּין וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֹהֱלָה:

וישתי מן חמר ורוי ואתגלי בגו משכניה.

בתוך אהלו - אהלה כתיב, רמז שעשרת השבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת אהלה (יחזקאל כ"ג:ד'), גלו על עסק יין, שנאמר: השותים במזרקי יין (עמוס ו':ו'). ויתגל - לשון ויתפעל.

(כב) וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן אֶת עֲרוֹת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי-אָחָיו בַּחוּץ:

והוא חם אביו דכנען ית עריתא דאביו וחוץ לתרין אחיו בשוקא.

וירא חם אבי כנען - יש מרבתינו אומרים: כנען ראה והגיד לאביו, לכך הוזכר על הדבר ונתקלל. וירא את ערות אביו - יש מרבתינו אומרים: סירסו, ויש אומרים: רבעו.

(כג) וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּפֹּת אֶת-הַשְּׂמֵלָה וַיַּשְׁימוּ עַל-שִׁכְמָם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָנִית וַיִּכְסּוּ אֶת עֲרוֹת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית וְעֲרוֹת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ:

ונסיב שם ויפת ושייאו על כתף תרניהון ואזלו מחזרין וכסיאו ית עריתא דאביוהון ואפיהון מחזרין ועריתא דאביוהון לא חזו.

ויקח שם ויפת - אין כתיב ויקחו אלא ויקח, למד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית. ויפת זכה לינתן קבורה לבניו, שנאמר: אתן לגוג מקום שם קבר (יחזקאל ל"ט:י"א). וחס שבזה את אביו, נאמר בזרעו: ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש ערום ויחף וחשופי שת (ישעיהו כ:ד').

ופניהם אחורנית - למה נאמר פעם שניה? ללמדך שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם ולכסותו, הפכו פניהם אחורנית.

(כד) וַיִּקֶּץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיַּדַּע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:

ואתער נח מחמריה וידע ית דעבר ליה בריה ועירא.

בנו הקטן - בנו הפסול והבזוי, כמו: הנה קטן נתתיך בגוים בזוי וגו' (ירמיהו מ"ט:ט"ו, עבדיה א'ב').

(כה) וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו:

ואמר ליט כנען עבד פלח יהי לאחיה.

ארור כנען - אתה גרמתה לי שלא להוליד בן רביעי לשמשני, ארור בנך הרביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה חם שסירסו, אמר להם לאחיו: אדם הראשון שני בנים היו לו, ובשביל ירושת העולם עמד זה והרג את זה, ואבינו יש לו שלשה בנים ועוד מבקש בן רביעי.

(כו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְיָ הוֹה אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ:

ואמר בריך יי אלהיה דשם ויהי כנען עבדא להון.

ברוך יי אלהי שם - שעתיד לשמור אבטחתו לזרעו לתת להם את כנען ואת ארצו. ויהי להם כנען - למס עובד.

(כז) יִפֹּת אֱלֹהִים לִיִּפֹּת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי-שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ:

יפתי יי ליפת וישרי שכינתיה במשכני שם ויהי כנען עבדא להון.

יפת אלהים ליפת - ירחיב. ומתרגמין: יפתי. וישכן באהלי שם - ישרה שכינתו בישראל. ומדרש אגדה: אף על פי שיפת ליפת, שבנה כורש שיצא מיפת בית שיני, לא שרתה בו שכינה. והיכן שרתה, במקדש ראשון שבנה שלמה, שיצא משם. ויהי כנען עבד למו - אף משיגלו בני שם, ימכרו להם עבדים מבני כנען.

(כח) וַיְחִי-נֹחַ אַחֲרֵי הַמָּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה:

והיח נח בחר טופנא תלת מאה וחמשין שנין.

(כט) וַיְהִי כָל-יְמֵי-נֹחַ תִּשְׁעַת מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת:

והיו כל ימי נח תשע מאה וחמשין שנין ומית.

(פרק י') (א) וַאֲלֵה תוֹלְדֹת בְּנֵי-נֹחַ שָׁם חָם וַיִּפֹּת וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֲרֵי הַמָּבּוּל:

ואלין תולדות בני נח שם חם ויפת ואחילידיו להון בנין בחר טופנא.

(ב) בְּנֵי יִפֹּת זִמְרָם וּמִגֹּם וּמְדִי וַיּוֹן וְתַבֵּל וּמִשְׁכָּךְ וְתִירָם:

בני יפת זמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירם.

תירם - זו פרס.

(ג) וּבְנֵי זִמְרָם אֲשֻכְנַז וְרִיפֹת וְתַנְקֵמָה:

ובני גומר אשכנו וריפת ותוגרמה.

(ד) ובני יון אלישה ותרישיש בתים ודדנים:

ובני יון אלישה ותרישיש בתים ודדנים.

(ה) מאלה נפרדו אי הגוים בארצתם איש ללשנו למשפחתם בגויהם:

מאלין אתפרשו נגות עממא בארעתהון גבר ללישניה לרעתהון בעממיהון.

(ו) ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען:

ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען.

(ז) ובני כוש סבא וחוילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן:

ובני כוש סבא וחוילה וסבתא ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן.

(ח) וכוש ילד את-נמרד הוא החל להיות גבר בארץ:

וכוש אוליד ית נמרוד הוא שרי למהוי גבר בארעא.

להיות גבור - להמרד את כל העולם כלו על הקדוש ברוך הוא בעצת דור הפלגה.

(ט) הוא-היה גבר-ציד לפני י-הוה על-כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני

י-הוה:

הוא היה גבר תקיף קדם יי על כן יתאמר כנמרוד גבר תקיף קדם יי.

גבור ציד - צד דעתן של בריות בפיו, ומטעם למרוד במקום. לפני יי - מתכוין

להקניטו על פניו. על כן יאמר - על כל אדם מרשיע בעזות פנים, יודע את רבונו

ומתכוין למרוד בו: כנמרוד גבור ציד.

(י) ותהי ראשית ממלכתו בכל וארך ואכד וכלנה בארץ שנער:

והות ריש מלכותיה בכל וארך ואכד וכלנה בארעא דבבל.

(יא) מן-הארץ הוא יצא אשור ויבן את-נינוה ואת-רחבת עיר ואת-

כלח:

מן ארעא תהיא נפק אתוראא וכנא ית נינוה וית רחובות קרתא וית כלח.

מן הארץ ההיא - כיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד ומורדים במקום לבנות

המגדל, יצא מתוכם.

(יב) ואת-רסן בין נינוה ובין כלח הוא העיר הגדלה:

וית רסן בין נינוה ובין כלח היא קרתא רבתא.

היא העיר הגדולה - שנאמר: ונינוה היתה עיר גדולה (יונה ג:ג').

(יג) ומצרים ילד את-לוחים ואת-ענמים ואת-להבים ואת-נפתחים:

ומצרים אוליד ית לוחאי וית ענמאי וית להבאי וית נפתחאי.

להבים - שפניהם דומין ללהב.

(יד) ואת-פתרסים ואת-פסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת-כפתרים:

וַיֵּת פְּתוּסָאִי וַיֵּת כְּסִלּוּחָאִי דְנִפְקוּ מִתַּמָּן פְּלִשְׁתָּאִי וַיֵּת קְפִימָקָאִי.

פתרוסים וכסלוחים אשר יצאו משם פלשתים - משניהם יצאו, שהיו מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו ויצאו פלשתים מביניהם.

(טו) {ם} וּבְנֵעַן יֶלֶד אֶת-צִידֹן בְּכָרוֹ וְאֶת-חַת:

וּבְנֵעַן אוֹלִיד יֵת צִידֹן בּוֹכְרִיה וַיֵּת חַת.

(טז) וְאֶת-הַיְבוּסִי וְאֶת-הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגְּרָגְשִׁי:

וַיֵּת יְבוּסָאִי וַיֵּת אֱמֹרָאִי וַיֵּת גְּרָגִישָׁאִי.

(יז) וְאֶת-הַחֲוִי וְאֶת-הָעֶרְקִי וְאֶת-הַסִּינִי:

וַיֵּת חֲוָאִי וַיֵּת עֶרְקָאִי וַיֵּת אֲנִתוּסָאִי.

(יח) וְאֶת-הָאֲרוּרִי וְאֶת-הַצִּמְרִי וְאֶת-הַחֲמָתִי וְאַחֵר נָפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:

וַיֵּת אֲרוּרָאִי וַיֵּת צִמְרָאִי וַיֵּת חֲמָתָאִי וַיֵּת אַחֲרָאִי כִּנְעָנָאִי.

וְאַחֵר נִפְצוּ - מֵאֵלֶּה נִפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת הַרְבֵּה.

(יט) וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן בְּאֶבְהָ גְרָרָה עַד-עֵזָה בְּאֶבְהָ סְדֹמָה וְעַמֹּרָה וְאַדְמָה וְצִבְיִם עַד-לְשֹׁעַ:

וַיְהִי תְּחוֹם כְּנַעֲנָאָה מִצִּידֹן מִמֵּי לְגַרְרָה עַד עֵזָה מִמֵּי לְסְדוֹם וְעַמֹּרָה וְאַדְמָה וְצִבְיִם עַד לְשֹׁעַ.

גְבוּל הַכְּנַעֲנִי - גְבוּל סוּף אֶרֶצוֹ, כָּל גְבוּל שְׂבַמְקָרָא לְשׁוֹן סוּף וְקִצָּה. בְּאֶבְהָ - שֵׁם דְּבַר הוּא. וְלִי נִרְאָה: כַּאֲדָם הַמְדַּבֵּר לַחֲבִירוֹ: גְבוּל זֶה מִגִּיעַ עַד שְׂתַבָּא לְמִקּוֹם פְּלוּנִי.

(כ) אֵלֶּה בְנֵי-חָם לְמִשְׁפָּחוֹתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאֶרְצָתָם בְּנוֹיָהֶם:

אֵלֶּין בְּנֵי חָם לְזִרְעֵיתָהוֹן לְלִישְׁנָהוֹן בְּאֶרְצָתָהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן.

לְלִשְׁוֹנוֹתָם בְּאֶרְצוֹתָם - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּחְלַקוּ לָהֶם לְשׁוֹנוֹת וְאֶרְצוֹת, כָּלֶם בְּנֵי חָם הֵם.

(כא) {ם} וּלְשֵׁם יֶלֶד גַּם-הוּא אָבִי כָּל-בְּנֵי-עֶבֶר אָחִי יִפְתַּח הַגְּדוֹל:

וּלְשֵׁם אִיתִילִיד אֵף הוּא אָבוּהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֶבֶר אָחוּהִי דִּיפְתָּה רַבָּא.

אָבִי כָל בְּנֵי עֶבֶר הַנֶּהָר, הִיָּה שֵׁם. אָחִי יִפְתַּח הַגְּדוֹל - אִינִי יוֹדַע אִם שֵׁם הַגְּדוֹל אוֹ אִם יִפְתַּח הַגְּדוֹל. כִּשְׁהוּא אוֹמֵר: שֵׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה שְׁנַתִּים אַחֵר הַמְּבוּל (בְּרֵאשִׁית י"א:י'), הוּא [אוֹמֵר] יִפְתַּח הַגְּדוֹל. שְׁהֲרִי בֶן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה הִיָּה נָח כִּשְׁהַתְּחִיל לַהֲוִלִיד, וְהַמְּבוּל בְּשָׁנָה שֵׁשׁ מֵאוֹת, נִמְצָא שֶׁהַגְּדוֹל בְּבִנּוֹ הִיָּה בֶן מֵאֵת שָׁנָה, וְשֵׁם לֹא הִיָּה בֶן מֵאָה עַד אַחֵר הַמְּבוּל שְׁנַתִּים. אָחִי יִפְתָּה - וְלֹא אָחִי חָם. שְׂאֵלוֹ שְׁנִיָּהֶם כִּכְדוֹ אֵת אֲבִיהֶם, וְזֶה בְּזֵהוּ.

(כב) בְּנֵי נֹשֶׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם:

בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם.

(כג) וּבְנֵי אָרָם עוּיָן וְחוּל וְגֵתָר וְמִש:

וּבְנֵי אָרָם עוּיָן וְחוּל וְגֵתָר וְמִש.

(כד) וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֵׁלַח וְשֵׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר:

וארפכשד אוליד ית שלח ושלח אוליד ית עבר.

(כה) וְלֵעֶבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בִימּוֹ נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יֶקֶטָן:

ולעבר אתילידו תרין בנים שום חד פלג ארי ביזמוהי אתפלגית ארעא ושום אחיהי יקטן.

נפלגה הארץ - נתבלבלו הלשונות ונופצו מן הבקעה ונתפלגו בכל העולם. למדנו שהיה עבר נביא שקרא שם בנו על שם העתיד, ושנינו בסדר עולם (סדר עולם רבה א'): שבסוף ימיו נתפלגו. שאם תאמר בתחלת ימיו, הרי יקטן אחיו צעיר ממנו והוליד משפחות קודם לכן, שנאמר: ויקטן ילד (בראשית י"ב:ו), ואחר כך ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים (בראשית י"א:א'). ואם תאמר באמצע ימיו, לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ולמדת שבשנת מות פלג נתפלגו. יקטן - שהיה עניו ומקטין עצמו, לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו.

(כו) וַיִּקְטָן יָלַד אֶת־אֱלִמֶּלֶךְ וְאֶת־שֵׁלֶף וְאֶת־חֲצַרְמוֹת וְאֶת־יֶרַח:

ויקטן אוליד ית אלמלך וית שלף וית חצרמות וית ירח.

חצרמות - על שם מקומו, דברי אגדה.

(כז) וְאֶת־הַדּוֹרֶם וְאֶת־אוּזַל וְאֶת־דִּקְלָה:

וית הדורם וית אוזל וית דקלה.

(כח) וְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא:

וית עובל וית אבימאל וית שבא.

(כט) וְאֶת־אוּפִיר וְאֶת־חוּלָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יֶקֶטָן:

וית אופיר וית חוילה וית יובב כל אלן בני יקטן.

(ל) וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּישָׁא בְּאֶרֶץ סְפֶרָה הַר הַקָּדִים:

ותהו מושתבון ממישא מטי לספר טור מדרגא.

(לא) אֵלֶּה בְּנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאֶרְצֹתָם לְגוֹיֵיהֶם:

אלן בני שם לורעתהון ללישנהון בארעתהון לעממיהון.

(לב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם בָּאָרֶץ אַחֲרֵי הַמָּבּוּל:

אלן זרעית בני נח לתולדתהון בעממיהון ומאלין אתפרשו עממיא בארעא פתר מופנא.

נמרוד

"וְכֹשֶׁ יָלַד אֶת נִמְרוֹד הוּא הֵחָל לְהִיטֵב גִּבּוֹר בְּאַרְצָא", נמרוד לא היה טיפוס חיובי. הוא "יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו", והוא שהשליך את אברהם אבינו לכבשן האש.

הפסוק שלנו חוזר גם בתחילת ספר דברי-הימים: "וְכֹשֶׁ יָלַד אֶת נִמְרוֹד הוּא הֵחָל לְהִיטֵב גִּבּוֹר בְּאַרְצָא". אבל נשים לב להבדלים קטנים: אצלנו כתוב נמרוד וגבר חסר, בלי האות ו, ובדברי הימים כתוב נמרוד וגבור מלא, עם ו. כלומר, יש שתי אפשרויות של נמרוד הגבור: או שהוא מופיע בצורה שלילית וחסרה, מורד בה' ומנצל את גבורתו לרעה, או שהוא מופיע בצורה חיובית ומלאה, מורד בגבורה במוסכמות השקריות.

בהלכה כתוב שאין לקרוא לילד בשם אדם רשע. ובכל זאת, בדור שלנו יש יהודים שנקראים בשם נמרוד, כיון שהוריהם רצו לבטא את רוח המרד בעולם הישן. כאשר נמרוד כזה חוזר בתשובה, אפשר לחשוב שעליו לשנות כעת את שמו, אבל הרבי מליובאוויטש הורה להשאיר את השם נמרוד ופשוט להפוך אותו לנמרוד חיובי וטוב.

תהלים - פרקים כ"ט-ל"ד

תניא - אגרת הקדש כ"ו

ועוד יש להפליא הפלא ופלא איך אפשר שלימות המשיח לא יצטרכו לידע הלכות איסור והיתר וטומאה וטהרה כי איך ישחטו הקרבנות וגם חולין אם לא ידעו הלכות דרסה וחלדה ושהי' הפוסלים השחיטה ופגימת הסכין וכי יולד איש במבצעו שיהא שוחט בלי שהי' ודרסה וגם הסכין תהי' בריאה ועומדת בלי פגימה לעולם ועוד הרבה הלכות חלב ודם ושאר איסורין וגם טומאת המת יהי' צריכין לידע כדכתיב הנער בן מאה שנה ימות וגם טומאת יולדת צריך לידע כדכתיב הרה ויולדת יחדיו אם תלד אשה בכל יום מביאה אחת אעפ"כ דין איסור טומאתה לא ישתנה ואין להאריך בדבר הפשוט ומפורסם הפכו בכל הש"ס ומדרשים דפריך הלכתא למשיחא ואליהו בא לפשוט כל הספיקות ופרשה זו עתיד אליהו לדורשה כו': ועוד אינו מוכן מ"ש דלא יתפרנסון ת"ח מעמי הארץ כו' ולא מערב רב דאכלין פסול טמא ואסור ח"ו שהרי ת"ח שבזמן בית שני לא היו מתפרנסין מע"ה דאכלין פסול אסור ח"ו שהיה להם שדות וכרמים כע"ה ואפ"ה היו עוסקין בלימוד איסור והיתר וטומאה וטהרה כל הזוגות שהיו בימי בית שני והעמידו תלמידים לאלפים ורבבות ולימוד הנסתר בהסתר כו':

לוח היום-יום

ה' חשוון

ישראל נמשלו לכוכבים המתנוצצים בשמי רקיע, אשר לאורם לא יתעה גם ההולך במחשכי הלילה.

כל אחד מישראל, בין איש ובין אשה, יש בו די כוח מוסרי ורוחני, להשפיע להעמיד גם את מכריו ומיודעיו בקרן אורה.

נ"ך יומי - שופטים פרק ה'

(א) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ אֶפְרַיִם מֶה־הַדָּבָר הַזֶּה עָשִׂיתָ לָּנוּ לְבַלְתִּי קְרָאוֹת לָנוּ כִּי הָלַכְתָּ לְהִלָּחֵם בְּמִדְיָן וַיְרִיבוּן אֹתוֹ בְּחֻזְקָה: (ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֶה־עָשִׂיתִי עִתָּה כִּכֶּם הֲלֹא טוֹב עָלְלוֹת אֶפְרַיִם מִבְּצִיר אֲבִיעֶזֶר:

מה עשיתי עתה ככם - מה חשוב מה שעשיתי בתחילתו, כמה שעשיתם אתם בסוף.
הלא טוב עללות - שבאו לידכם בסוף מתחלת הבציר שבצרנו אני ומשפחתי, שהרי בידכם נתן י"י את המלכים.

(ג) בְּיַדְכֶם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־שָׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֶרְב וְאֶת־זָאֵב וּמֶה־יִכְלֹתִי עֲשׂוֹת כִּכֶּם אֹז רִפְתָּה רוּחָם מֵעָלָיו בְּדַבְּרוֹ הַדָּבָר הַזֶּה: ומה יכלתי - לעשות שיהא חשוב כמעשה שלכם.

(ד) וַיָּבֹא גִדְעוֹן הַיִּרְדְנָה עֹבֵר הוּא וּשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת הָאִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ עֵיפִים וְרֹדְפִים:

עבר הוא ושלוש מאות האיש - עוברים את הירדן אחרי זבח וצלמונע שעברו את הירדן תחלה, והיו משחיתים מעבר לירדן את ארץ ראובן וגד ומנשה, ועבר שם כדי לנקום אף בהם.

(ה) וַיֹּאמֶר לְאֲנָשֵׁי סְכּוֹת תְּנוּ־נָא כִפְרוֹת לָחֵם לָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלִי כִּי־עֵיפִים הֵם וְאֲנֹכִי רֹדֵף אַחֲרֵי זֶבַח וְצִלְמֹנֶע מַלְכֵי מִדְיָן: לאנשי סכות - ישראל היו.

(ו) וַיֹּאמֶר שָׂרֵי סְכּוֹת הֶכֶף זֶבַח וְצִלְמֹנֶע עִתָּה בִּידְךָ כִּי־נָתַן לְצַבָּאָךְ לָחֵם: הכף זבח וצלמונע בידך - שאתה מתפאר שהצלתנו מיד מדין.

(ז) וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן לָכֵן בָּתַת יְיָ־הוּא אֶת־זֶבַח וְאֶת־צִלְמֹנֶע בְּיָדִי וְדִשְׁתִּי אֶת־בְּשָׂרְכֶם אֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת־הַבְּרִקָּנִים: הברקנים - רונציש בלעז.

(ח) וַיַּעַל מִשֶּׁם פְּנוּאֵל וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כְּזֹאת וַיַּעֲנוּ אוֹתוֹ אֲנָשֵׁי פְנוּאֵל כֹּאֲשֶׁר עָנוּ אֲנָשֵׁי סְכּוֹת: (ט) וַיֹּאמֶר גַּם־לְאֲנָשֵׁי פְנוּאֵל לֵאמֹר בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם אֶתֵּן

אֶת־הַמִּגְדָּל הַזֶּה: (י) {פ} וְזָבַח וְצִלְמָנֶע בְּקֶרֶךְ וּמַחְנִיָּהם עִמָּם בַּחֲמִשָּׁת עֶשְׂרֵי אֵלֶּף כָּל הַנּוֹתָרִים מִכָּל מַחְנֵה בְנֵי־קָדֶם וְהַנִּפְלִים מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֵלֶּף אִישׁ שְׁלֹף־חֶרֶב:

בקרקר - שם מקום.

(יא) וַיַּעַל גְּדֵעוֹן דֶּרֶךְ הַשְּׁכוּנִי בָּאֵהָלִים מִקָּדֶם לְנָבַח וַיַּגְבְּהָה וַיֵּךְ אֶת־הַמַּחְנֵה וְהַמַּחְנֵה הָיָה בָטָח:

דרך השכוני באהלים - דרך ארץ קדר וערב השוכנים במדבר באהליהם, שרועים מקנה תמיד ואין דרים בבתים. מקדם לנבח ויגבהה - שהם ערי ישראל, ולא רצה לילך שם אלא דרך עקלתון, כדי שלא ירגישו בהם, ויהומם פתאום.

(יב) וַיִּנָּסוּ זָבַח וְצִלְמָנֶע וַיְרִדְהָ אַחֲרֵיהֶם וַיִּלְכְּדוּ אֶת־שְׁנֵי מַלְכֵי מִדְיָן אֶת־זָבַח וְאֶת־צִלְמָנֶע וְכָל־הַמַּחְנֵה הַחֲרִיד: (יג) וַיָּשָׁב גְּדֵעוֹן בֶּן־יִיאֵשׁ מִן־הַמִּלְחָמָה מִלְמַעְלָה הַחֶרֶם:

מלמעלה החרס - עד שלא שקעה השמש, בעוד החמה נראית גבוה.

(יד) וַיִּלְכְּדוּ־נָעַר מֵאֲנָשֵׁי סְבוֹת וַיִּשְׁאָלְהוּ וַיִּכְתֹּב אֵלָיו אֶת־שְׁרֵי סְבוֹת וְאֶת־זִקְנֵיהָ שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה אִישׁ: (טו) וַיָּבֹא אֶל־אֲנָשֵׁי סְבוֹת וַיֹּאמֶר הִנֵּה זָבַח וְצִלְמָנֶע אֲשֶׁר חֲרַפְתֶּם אוֹתִי לֵאמֹר הִכָּה זָבַח וְצִלְמָנֶע עָתָה בְּיָדְךָ כִּי נָתַן לְאֲנָשֶׁיךָ הַיַּעֲפִים לָחֶם: (טז) וַיִּקַּח אֶת־זִקְנֵי הָעִיר וְאֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת־הַבְּרִקָּנִים וַיִּדַּע בָּהֶם אֶת אֲנָשֵׁי סְבוֹת:

וידע בהם - ותבר בהון.

(יז) וְאֶת־מִגְדָּל פְּנוּאֵל נָתַן וַיַּהַרְג אֶת־אֲנָשֵׁי הָעִיר: (יח) וַיֹּאמֶר אֶל־זָבַח וְאֶל־צִלְמָנֶע אִיפֹה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הֲרַגְתֶּם בְּתַבּוּר וַיֹּאמְרוּ כַּמּוֹךְ כְּמוֹהֶם אַחֲרֵי כִּתְּאֵר בְּנֵי הַמֶּלֶךְ:

אחד כתאר בני המלך - יונתן תרגם: אחד היה בהם שתוארו כתואר בני המלך. ויש לפותרו: כמוך כמוהם, תואר אחד לכם, כי כתואר בני מלכים היו.

(יט) וַיֹּאמֶר אֶחָי בֶּנִי־אֲמִי הֵם חַי־יְהוָה לֹו הַחַיִּיתֶם אוֹתָם לֹא הֲרַגְתִּי אֹתָכֶם: (כ) וַיֹּאמֶר לְיֵתֶר בְּכוֹרֹו קוּם הֲרֹג אוֹתָם וְלֹא־שְׁלֹף הַנָּעַר חָרְבוּ כִּי יֵרָא כִּי עוֹדְנוּ נָעַר:

ולא שלף הנער חרבו - להורגם, שהיה ירא מהם.

(כא) וַיֹּאמֶר זָבַח וְצִלְמָנֶע קוּם אֶתָּה וּפְנֵע־בָּנוּ כִּי כְּאִישׁ גְּבוּרָתוֹ וַיִּקָּם גְּדֵעוֹן וַיַּהַרְג אֶת־זָבַח וְאֶת־צִלְמָנֶע וַיִּקַּח אֶת־הַשְּׁהֲרָנִים אֲשֶׁר בְּצִוְאָרֵי גְמְלֵיהֶם:

השהרנים - לוינש בלעז, של זהב.

(כב) {פ} וַיֹּאמְרוּ אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶל-גְּדֵעֹן מִשְׁל־בָּנוּ גַם-אַתָּה גַם-בִּנְךָ גַם בֶּן-בִּנְךָ כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִיַּד מִדִּין: (כג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים גְּדֵעֹן לֹא-אֶמְשָׁל אֲנִי בָכֶם וְלֹא-יִמְשָׁל בְּנֵי בָכֶם י-הוָה יִמְשָׁל בָּכֶם: (כד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים גְּדֵעֹן אֲשַׁאֲלָה מִכֶּם שְׂאֵלָה וּתְנוּ-לִי אִישׁ נָזִם שְׁלָלוּ כִי-נִזְמִי זָהָב לָהֶם כִּי יִשְׁמַעְאֵלִים הֵם: (כה) וַיֹּאמְרוּ נָתַן נָתַן וַיִּפְרְשׁוּ אֶת-הַשְּׂמָלָה וַיִּשְׁלִיכוּ שָׂמָה אִישׁ נָזִם שְׁלָלוּ: (כו) וַיְהִי מִשְׁקָל נִזְמִי הַזֶּהָב אֲשֶׁר שָׂאֵל אֶלֶף וּשְׁבַע-מֵאוֹת זָהָב לְבָד מִן-הַשְּׁהֲרָנִים וְהַנְּטִיפֹת וּבְגָדֵי הָאֲרָגָמָן שָׁעַל מַלְכֵי מִדְיָן וּלְבָד מִן-הַנְּעֻקֹּת אֲשֶׁר בְּצִוְאָרֵי גְמָלֵיהֶם:

השהרנים והנטפות - ענקיא וכלילא.

(כו) וַיַּעַשׂ אוֹתוֹ גְּדֵעֹן לְאִפּוֹד וַיַּצַּג אוֹתוֹ בְּעִירוֹ בְּעֶפְרָה וַיִּזְנוּ כָּל-יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו שֵׁם וַיְהִי לְגְדֵעֹן וּלְבֵיתוֹ לְמוֹקֵשׁ:

ויעש אותו גדעון לאפוד - להיות לזכרון על תשועה גדולה, לראות כמה היה חילם כבד שבנזמי חשוביהם היה כל הזהב הזה. ויזנו כל ישראל אחריו - לאחר מיתת גדעון.

(כח) וַיִּכְנַע מִדִּין לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יָסְפוּ לְשֹׂאת רֹאשָׁם וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה בִּימֵי גְדֵעֹן: (כט) {פ} וַיֵּלֶךְ יִרְבֵּעֵל בֶּן-יֹאָשׁ וַיָּשֶׁב בְּבֵיתוֹ: (ל) וּלְגְדֵעֹן הָיוּ שִׁבְעִים בָּנִים יֹצְאֵי יֶרֶכוֹ כִּי-נָשִׁים רַבּוֹת הָיוּ לוֹ: (לא) וּפִילָגָשׁוֹ אֲשֶׁר בָּשָׁכָם יִלְדָה-לוֹ גַם-הָיָא בֶן וַיִּשֶׁם אֶת-שְׁמוֹ אֲבִימֶלֶךְ: (לב) וַיָּמָת גְּדֵעֹן בֶּן-יֹאָשׁ בְּשִׁיבָה טוֹבָה וַיִּקְבֹּר בְּקָבֶר יֹאָשׁ אָבִיו בְּעֶפְרָה אָבִי הָעֶזְרִי: (לג) {פ} וַיְהִי כִּאֲשֶׁר מָת גְּדֵעֹן וַיָּשׁוּבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבָּעֲלִים וַיַּשְׁיִימוּ לָהֶם בַּעַל בְּרִית לֵאלֹהִים: בעל ברית - כך שמו.

(לד) וְלֹא זָכְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-י-הוָה אֲלֵהֵיהֶם הַמַּצִּיל אוֹתָם מִיַּד כָּל-אִיְבֵיהֶם מִסָּבִיב: (לה) וְלֹא-עָשׂוּ חֶסֶד עִם-בֵּית יִרְבֵּעֵל גְּדֵעֹן כָּל-הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה עִם-יִשְׂרָאֵל:

ולא עשו חסד וגו' - שהרגו את בניו, כמו שכתוב בענין (שופטים ט:ה').

שבת קדש // ו' חשוון // ש"פ נח

הומש - שביעי פרשת נח

(פרק י"א) (א) {שביעי} {פ} וַיְהִי כָּל־הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחֻרִּים:

וַהֲוָה כָּל אֲרָעָא לְיֶשֶׁן חָד וּמִמָּלָל חָד.

שפה אחת - לשון הקודש. ודברים אחדים - באו בעצה אחת ואמרו: לא כל הימינו שיבור לו את העליונים, נעלה לרקיע ונכנו בקרדומות ונעשה עמו מלחמה. דבר אחר: ודברים חדים - על יחידו של עולם. דבר אחר: דברים אחדים - אמרו אחת לאלף ותרנ"ו שנה הרקיע מתמוטט, כמו שעשה בימי המבול. באו ונעשה לו סמוכות, בבראשית רבה (בראשית רבה ל"ח:ו').

(ב) וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמָּצְאוּ בְּקָעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

וַהֲוָה בְּמִטְלָהוֹן בְּקִדְמִיתָא וַאֲשַׁכְחוּ בְּקָעָתָא בְּאֶרְעָא דְּכָבֵל וַיְתִיבוּ תַּמָּן.

בנסעם מקדם - שהיו יושבים שם, כמו שכתוב למעלה: ויהי מושבם וגו' הר הקדם (בראשית י"ל'). ונסעו משם לתור להם מקום המחזיק את כולם, ולא מצאו אלא שנער.

(ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָּה וְתִהְיֶה לָּהֶם הַלְּבָנָה לְאֶבֶן וְהַחֲמֹר הִיָּה לָהֶם לְחֹמֶר:

וַאֲמָרוּ גַבֵּר לְחִבְרִיָּה הָבִי נִרְמִי לְבָנִים וְנִשְׂרָפְנוֹן בְּנוֹרָא וְהָיָה לָהוֹן לְבִינָתָא לְאֶבְנָא וְחִימָרָא הָוָה לָהוֹן לְשִׁיעָא.

איש אל רעהו - אומה לאומה, מצרים לכוש ופוט לכנען. הבה - הזמינו עצמיכם. כל הבה לשון הזמנה, שהיו מכינים עצמם ומתחברים למלאכה, או למשא או לעצה, אפרלייר בלעז. נלבנה לבינים - שאין אבנים בכבל, שהיא בקעה. ונשרפה לשריפה - כך עושים הלבינים שקורין טיוולש, ששורפין אותן בכבשן. לחומר - לטוח הקיר.

(ד) וַיֹּאמְרוּ הִבֵּהוּ נִבְנֶה־לָּנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נִפְּוֶץ עַל־פְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ:

וַאֲמָרוּ הָבִי נִבְנֵי לָנָא קִרְתָּא וּמִגְדָּלָא וְרִישִׁיָּה מְטִי עַד צִית שְׁמַיָּא וְנַעֲבִיד לָנָא שׁוֹם דְּלִמָּא נִתְבָּדַר עַל אִפִּי כָּל אֲרָעָא. פֶּן נִפְּוֶץ - שלא יביא עלינו שום מכה להפיצנו מן הארץ.

(ה) וַיֵּרֶד יְיָ־הוָה לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם:

וַאֲתַגְלִי יְיָ לְאַתְפָּרְעָא עַל עוֹבַד קִרְתָּא וּמִגְדָּלָא דְּבָנוּ בְּנֵי אָנְשָׁא.

וירד יי' לראות - לא הוצרך לכך, אלא ללמד לדיינים שלא ירשיעו את הנידון עד שיראו ויבינו, מדרש תנחומא (תנחומא נח י"ח). אשר בנו בני האדם - למה נאמר, אלא בני מי, שמא בני חזירים וגמלים? אלא מה תלמוד לומר: בני האדם - בני אדם הראשון שכפה בטובה ואמר: האשה אשר נתתה עמדי (בראשית ג' י"ב), אף אילו כפו טובה במי שהשפיעם טובה והמליטם מן המבול.

(ו) וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹה הֵן עִם אַחֲרֵי וְשָׁפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֹלֶם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא-יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:

ואמר יי' הא עמא חד ולישן חד לכולהון ודין דשריאו למעבד וכען לא יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבד.
הן עם אחד - כל טובה זו יש עמהן, שעם אחד שפה אחת לכלם, ודבר זה החלו לעשות. החלם - כמו: אָמַרְם, עשוֹתָם, להתחיל הם, לעשות. לא יבצר - בתמיה. יבצר לשון מניעה, כתרגומו, ודומה לו: יבצור רוח נגידים (תהלים ע"ו:י"ג).

(ז) הִבֵּה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׁפַת רֵעֵהוּ:
הכו נתגלי ונבלבל תמן לישנהון דלא ישמעון אנש לישן חבירה.

הבה נרדה - בבית דינו נמלך, מענוותנותו יתירה. הבה - מדה כנגד מדה. הם אמרו: הבה נבנה (בראשית י"א:ד') והוא כנגדם מדד ואמר: הבה נרדה. [ונבלה - ונבלבל, נ' משמשת לשון רבים, וה' אחרונה יתירה כה' של נרדה.] לא ישמעו - זה שואל לבנה, וזה מביא טיט, וזה עומד עליו ופוצע מוחו.

(ח) וַיִּפֶּן יְיָ הוֹה אַתֶּם מַשֶּׁם עַל-פָּנַי כָּל-הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר:
ובדר יי' יתהון מתמן על אפי כל ארעא ואתמנעו מלמכני קרתא.

ויפץ אותם משם - בעולם הזה. מה שאמרו: פן נפוץ (בראשית י"א:ד') נתקיים עליהם. הוא שאמר שלמה: מגורת רשע היא תבואנו (משלי י"ב:ד').

(ט) עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בְּכָל בֵּי-נָשִׁים בְּלֵל יְיָ הוֹה שְׁפַת כָּל-הָאָרֶץ וּמַשֶּׁם הַפִּיצָם יְיָ הוֹה עַל-פָּנַי כָּל-הָאָרֶץ:
על כן קרא שמה בבל ארי תמן בלביל יי' לישן כל ארעא ומתמן בדרגון יי' על אפי כל ארעא.

ומשם הפיצם - לימד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי איזו קשה של דור הפלגה או של דור המבול? אילו לא פשטו יד בעיקר, ואילו פשטו יד בעיקר להלחם בו, ואילו נשטפו, ואילו לא אבדו מן העולם. אלא שדור המבול שהיו גזלנים היתה מריבה ביניהם, ואילו היו נוהגין אהבה וריעות, שנאמר: שפה אחת ודברים אחדים (בראשית י"א:א'). למדתה: ששנוי המחלוקת וגדול השלום.

(י) {פ} אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֶשֶׁם נֶשֶׁם בֶּן-מֵאֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתַיִם אַחֲרֵי הַמָּבּוּל:

אלין תולדות שם שם בר מאה שנין ואוליד ית ארפכשד תרתין שנין בטר טופנא.
שם בן מאת שנה - כשהוליד את ארפכשד שנתים אחר המבול.

(יא) וַיְחִי-נֶשֶׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-אַרְפַּכְשָׁד חֲמִישׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

ותיא שם בטר דאוליד ית ארפכשד חמיש מאה שנין ואוליד בנין ובנין.

(יב) {ס} וַאֲרַפְכְּשָׁד חִי חֲמִישׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-שֶׁלַח:
וארפכשד תיא תלתין וחמיש שנין ואוליד ית שלח.

(יג) וַיְחִי אַרְבָּבְשָׁד אַחֲרֵי הוּלִידוֹ אֶת־שָׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

וַחֲמָא אַרְבָּבְשָׁד בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת שָׁלַח אַרְבַּע מֵאָה וּתְלָת שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן.

(יד) {ס} וַשָּׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־עֶבֶר:

וַשָּׁלַח חֲמֵא תְלָתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת עֶבֶר.

(טו) וַיְחִי־שָׁלַח אַחֲרֵי הוּלִידוֹ אֶת־עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

וַחֲמָא שָׁלַח בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת עֶבֶר אַרְבַּע מֵאָה וּתְלָת שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן.

(טז) {ס} וַיְחִי־עֶבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־פֶּלֶג:

וַחֲמָא עֶבֶר תְּלָתִין וְאַרְבַּע שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת פֶּלֶג.

(יז) וַיְחִי־עֶבֶר אַחֲרֵי הוּלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

וַחֲמָא עֶבֶר בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת פֶּלֶג אַרְבַּע מֵאָה וּתְלָתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן.

(יח) {ס} וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־רָעוּ:

וַחֲמָא פֶּלֶג תְּלָתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת רָעוּ.

(יט) וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוּלִידוֹ אֶת־רָעוּ תִּשְׁעַ שָׁנִים וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
בָּנִים וּבָנוֹת:

וַחֲמָא פֶּלֶג בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת רָעוּ מֵאוֹתִין וְתִשְׁעַ שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן.

(כ) {ס} וַיְחִי רָעוּ שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שָׂרוּג:

וַחֲמָא רָעוּ תְלָתִין וּמֵאוֹתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת שָׂרוּג.

(כא) וַיְחִי רָעוּ אַחֲרֵי הוּלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שִׁבְעַ שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד
בָּנִים וּבָנוֹת:

וַחֲמָא רָעוּ בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת שָׂרוּג מֵאוֹתִין וְשִׁבְעַ שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן.

(כב) {ס} וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־נָחוֹר:

וַחֲמָא שָׂרוּג תְּלָתִין וּמֵאוֹתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת נָחוֹר.

(כג) וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוּלִידוֹ אֶת־נָחוֹר מֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

וַחֲמָא שָׂרוּג בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת נָחוֹר מֵאוֹתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן.

(כד) {ס} וַיְחִי נָחוֹר תִּשְׁעַ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־תָּרַח:

וַחֲמָא נָחוֹר עֶשְׂרִין וְתִשְׁעַ שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת תָּרַח.

(כה) וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוּלִידוֹ אֶת־תָּרַח תִּשְׁעַ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

וַחֲמָא נָחוֹר בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת תָּרַח מֵאָה וְתִשְׁעַ עֶשְׂרִין שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן.

(כו) {ס} וַיַּחֲ-תֵרַח שְׁבַעִים שָׁנָה וַיֻּלֵּד אֶת-אַבְרָם אֶת-נָחוֹר וְאֶת-הָרָן:

והיו תרח שבועין שנים ואוליד ית אברם ית נחור וית הרן.

(כו) וַאֲלֵה תּוֹלְדֹת תֵּרַח תֵּרַח הוֹלִיד אֶת-אַבְרָם אֶת-נָחוֹר וְאֶת-הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת-לוֹט:

ואלין תולדות תרח תרח אוליד ית אברם ית נחור וית הרן והרן אוליד ית לוט.

(כח) וַיָּמָת הָרָן עַל-פְּנֵי תֵרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כַּשְׁדִּים:

ומית הרן על אפי תרח אביוהי בארע ולדותיה באור דכשדאי.

על פני תרח - בחיי אביו. ומדרש אגדה אומר: שעל ידי אביו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שבירת צלמיו. השליכוהו לכבשן, והרן יושב ואומר בלבו, אם אברם נוצח אני משלו, ואם נמרוד נוצח אני משלו. וכשניצל אברהם, אמרו להרן: משל מי אתה. אמר: משל אברהם אני. השליכוהו לכבשן ונשרף, וזהו: אור כשדים. ומנחם פירש: אור - בקעה, וכן: באורים כבדו את יי' (ישעיהו כ"ד:ט"ו), וכן: מאורת צפעוני (ישעיהו י"א:ח') - כל חור ונקע עמוק קרוי אור.

(כט) {מפטיר} וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נָחוֹר מְלֵכָה בֵּת-הָרָן אִבִּי-מְלֵכָה וְאִבִּי יִסְכָּה:

ונסיב אברם ונחור להון נשין שום אתת אברם שרי ושום אתת נחור מלכה בת הרן אביוהא דמלכה ואביוהא דיסכה. יסכה - [זו שרה, על שם] שסוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכין ביופיה, ולשון נסיכות, כמו: שרה לשון סררות.

(ל) וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד:

והות שרי עקרא לית לה ולד.

(לא) וַיִּקַּח תֵּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-הָרָן בְּן-בְּנוֹ וְאֵת שָׂרִי בְלָתוֹ אִשְׁת־אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׁדִּים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד-חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

ודבר תרח ית אברם בריה וית לוט בר הרן בר בריה וית שרי בלתייה אתת אברם בריה ונפקו עמהון מאור דכשדאי למיזל לארעא דכנען ואתו עד חרן ויתבו תמן.

ויצאו - תרח אברם, עם לוט ושרי. [לפיכך הנו"ן הפוכה, לומר לך: עד אברהם חרון אף של מקום].

(לב) וַיְהִיו יְמֵי-תֵרַח חֲמִישׁ שָׁנִים וּמֵאָתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֵּרַח בְּחָרָן:

והיו ימי תרח מאתן וחמיש שנים ומית תרח בחרן.

וימת תרח בחרן - לאחר שיצא אברם מחרן ובא לארץ כנען, חיה תרח יותר מששים שנה, שהרי כתוב: ואברם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן (בראשית י"ב:ד'), ותרח היה בן שבעים שנה כשנולד אברם (בראשית י"א:כ"ו), הרי קמ"ה לתרח כשיצא אברם ממנו, נשארו משנותיו הרבה. ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם, שלא יהא הדבר מפורסם לכל, ויאמרו: לא קיים אברהם כיבוד אביו שהניחו

זקן והלך לו. לפיכך קראו הכתוב: מת, שהרשעים אף בחייהם קרוים מתים, והצדיקים במיתתן קרוים חיים. (סיום) חסלת פרשת נח.

תהלים - פרקים כ', ל"ה-ל"ה

תניא - אגרת הקדש כ"ו

אך באמת כשתדקדק בלשון ר"מ דלעיל ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר כו' ולא אמר תורת איסור והיתר או הלכות או"ה אלא ר"ל דגוף דבר האסור ודבר המותר הוא מאילנא דטוב ורע שהוא קליפת נוגה כמ"ש בע"ח. וזהו לשון אסור שהקליפה שורה עליו ואינו יכול לעלות למעלה כדבר המותר דהיינו שאינו קשור ואסור בקליפה ויכול לעלות ע"י האדם האוכלו בכוונה לה' וגם בסתם כל אדם העובר ה' שבכח האכילה ההיא לומד ומתפלל לה' ונמצא שנעשה אותיות התורה והתפלה העולה לה' מכח הנברר מהמאכל ההוא וזהו בחול אבל בשבת שיש עליה לקליפת נוגה בעצמה עם החיצוניות שבכל העולמות לכן מצוה לאכול כל תענוגים בשבת ולהרבות בבשר ויין אף שבחול נקרא זולל וסובא. משא"כ בדבר איסור שאינו יכול לעלות לא בשבת ולא בחול גם כשמתפלל ולומד בכח ההוא אם לא שאכל לפיקוח נפש שהתירו רז"ל ונעשה היתר [גמור]. אבל הלימוד בתורה אף הלכות איסור והיתר טומאה וטהרה שהם המשניות וברייתות שבגמרא ופוסקים המבארים ומבררים דבריהם להלכה למעשה הן הן גופי תורה שבע"פ שהיא ספי' מלכות דאצילות כדאי' בזה"ק במקומות אין מספר ובריש תיקונים מלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה ובאצי' איהו וגרמוהי חד בהון דהיינו שאור א"ס ב"ה מתייחד באצילות בתכלית היחוד שהוא ורצונו וחכמתו המלוכשים בדבורו שנקרא מלכות הכל אחד:

לוח היום-יום

ו' חשוון

כשרצה רבינו הזקן לברך את ר' יקותיאל ליעפלער בעשירות, אמר שאינו חפץ בזה, שלא תטרידו העשירות מלימוד החסידות והתעסקות בעבודה, וכשרצה לברכו באריכות ימים אמר: "אך לא בחיי-אכרים ש'עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו', לא רואים אלוקות ולא שומעים אלוקות".

נ"ך יומי - שופטים פרק ט'

(א) {פ} וַיֵּלֶךְ אַבְיִמֶלֶךְ בֶּן-יִרְבֵּעֵל שְׁכֵמָה אֶל-אָחִי אָמֹ וַיִּדְבֹּר אֵלֵיהֶם וַאֲל-כָל-מְשַׁפַּחַת בֵּית-אָבִי אָמֹ לֵאמֹר: (ב) דְּבָרוּ-נָא בְּאָזְנִי כָל-בְּעָלֵי שְׁכֵמָה מִה-טוֹב לָכֶם הַמֶּשֶׁל בָּכֶם שְׁבָעִים אִישׁ כָּל בְּנֵי יִרְבֵּעֵל אִם-מֶשֶׁל בָּכֶם

אִישׁ אֶחָד וּזְכָרָתָם כִּי-עֲצָמָכֶם וּבִשְׂרָכֶם אָנִי: (ג) וַיִּדְבְּרוּ אֶחָי-אִמּוֹ עָלָיו
בְּאָזְנוֹ כָּל-בְּעָלֵי שְׂכָם אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּט לָבָם אַחֲרֵי אַבִּימֶלֶךְ כִּי
אָמְרוּ אֶחֱיוֹ הוּא: (ד) וַיִּתְּנוּ-לוֹ שִׁבְעִים כֶּסֶף מִבֵּית בַּעַל בְּרִית וַיִּשְׁכַּר
בָּהֶם אַבִּימֶלֶךְ אֲנָשִׁים רִיקִים וּפְחָזִים וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו:

ופחזים - בהולים במעשיהם לעשות בלא תבונה.

(ה) וַיָּבֹא בֵּית-אָבִיו עֲפָרְתָה וַיַּהַרְגֵה אֶת-אֶחָיו בְּנֵי-יִרְבֵּעַל שִׁבְעִים אִישׁ עַל-
אָבִן אַחַת וַיּוֹתֵר יוֹתָם בֶּן-יִרְבֵּעַל הַקָּמֶן כִּי נִחְבָּא: (ו) {ס} וַיֹּאסְפוּ כָל-בְּעָלֵי
שְׂכָם וְכָל-בֵּית מְלֹא וַיִּלְכוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת-אַבִּימֶלֶךְ לְמֶלֶךְ עִם-אֱלֹן מִצֵּב
אֲשֶׁר בְּשִׁכְמָם:

עם אֱלֹן מִצֵּב - מישר קמתא - מישר שהיו בו מצבות.

(ז) וַיַּגִּדוּ לְיוֹתָם וַיִּלְךְ וַיַּעֲמֹד בְּרֹאשׁ הָר-גְּרִזִּים וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׁמָעוּ אֵלַי בְּעָלֵי שְׂכָם וַיִּשְׁמַע אֲלֵיכֶם אֱ-לֹהִים: (ח) הַלֹּךְ הָלָכוּ
הַעֲצִים לְמִשְׁחַ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לְיוֹת [מְלָכָה] (מְלוּכָה) עָלֵינוּ:

הלוך הלכו העצים - משל הוא. לזית - עתניאל בן קנז (שופטים א' י"ג), הבא משבט
יהודה שנקרא זית, שנאמר זית רענן יפה פרי תואר וגו' (ירמיהו י"א:ט"ז).

(ט) וַיֹּאמֶר לָהֶם הַיּוֹת הַחֲדָלְתִּי אֶת-דִּשְׁנֵי אֲשֶׁר-בִּי יִכְבְּדוּ אֱ-לֹהִים וְאֲנָשִׁים
וְהִלְכֹתִי לָנוּעַ עַל-הָעֲצִים:

דשני - לשון שומן.

(י) וַיֹּאמְרוּ הָעֲצִים לְהַתְּאֵנָה לְכִי-אֶת מֶלְכִּי עָלֵינוּ:

לתאנה - דבורה.

(יא) וַתֹּאמֶר לָהֶם הַתְּאֵנָה הַחֲדָלְתִּי אֶת-מִתְקֵי וְאֶת-תְּנוּכָתִי הַטּוֹבָה
וְהִלְכֹתִי לָנוּעַ עַל-הָעֲצִים:

את מתקי - דבש דבורים.

(יב) וַיֹּאמְרוּ הָעֲצִים לַגִּפֶּן לְכִי-אֶת [מְלָכִי] (מְלוּכִי) עָלֵינוּ:

לגפן - גדעון, שהוא מזרע יוסף (שופטים ו' י"א), שנאמר בו בן פורת (בראשית
מ"ט:כ"ב), (ותרגם שם אונקלוס.) כגופן דנציב וכו'.

(יג) וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגִּפֶּן הַחֲדָלְתִּי אֶת-תִּירוֹשֵׁי הַמִּשְׁמַח אֱ-לֹהִים וְאֲנָשִׁים
וְהִלְכֹתִי לָנוּעַ עַל-הָעֲצִים:

המשמח אלהים - שאין אומרים הלויים שיר של הקרבן אלא על הנסכים.

(יד) וַיֹּאמְרוּ כָל-הָעֲצִים אֶל-הָאֲטָד לֵךְ אִתָּה מֶלֶךְ-עָלֵינוּ:

אל האטד - ספינה בלעז.

(טו) וַיֹּאמֶר הָאֱמֻד אֶל-הָעֲצִים אֲם בָּאֵמֶת אַתֶּם מַשְׁחִים אֹתִי לְמַלְךְ עֲלֵיכֶם בְּאוֹ חֲסוּ בְּעַלִּי וְאִם-אֵין תֵּצֵא אִישׁ מִן-הָאֱמֻד וְתֹאכַל אֶת-אֲרוֹן הַלְבָנוֹן: אִם בָּאֵמֶת - שֶׁאֵין הַגּוֹן לְמַלְכוּת.

(טז) וַעֲתָה אִם-בָּאֵמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם וְתִמְלִיכוּ אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ וְאִם-טוֹבָה עֲשִׂיתֶם עִם-יִרְבֶּעֶל וְעִם-בֵּיתוֹ וְאִם-כְּגִמּוּל יָדָיו עֲשִׂיתֶם לוֹ: (יז) אֲשֶׁר-נָלַחַם אָבִי עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁלַךְ אֶת-נַפְשׁוֹ מִנְּגֶד וַיִּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד מִדִּין: (יח) וְאַתֶּם קִמַּתֶּם עַל-בֵּית אָבִי הַיּוֹם וְתַהַרְגוּ אֶת-בָּנָיו שְׁבָעִים אִישׁ עַל-אֶבֶן אַחַת וְתִמְלִיכוּ אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ בֶּן-אִמָּתוֹ עַל-בְּעִלִּי שָׂכָם כִּי אֲחִיכֶם הוּא: (יט) וְאִם-בָּאֵמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם עִם-יִרְבֶּעֶל וְעִם-בֵּיתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שְׂמַחוּ בְּאַבְיִמֶלֶךְ וַיִּשְׂמַח גַּם-הוּא בָכֶם: (כ) וְאִם-אֵין תֵּצֵא אִישׁ מֵאַבְיִמֶלֶךְ וְתֹאכַל אֶת-בְּעִלִּי שָׂכָם וְאֶת-בֵּית מְלֹא וְתֵצֵא אִישׁ מִבְּעִלִּי שָׂכָם וּמִבֵּית מְלֹא וְתֹאכַל אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ: (כא) וַיָּנֶם יוֹתָם וַיִּבְרַח וַיֵּלֶךְ בָּאָרֶץ וַיָּשֶׁב שָׁם מִפְּנֵי אַבְיִמֶלֶךְ אָחִיו: (כב) {פ} וַיֵּשֶׁר אַבְיִמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ שָׁנִים: וַיֵּשֶׁר - עַל כִּרְחֹם נֶהֱג רַבְנוֹת וּבִגְאוּהָ.

(כג) וַיִּשְׁלַח אֶל-לְהִים רוּחַ רָעָה בֵּין אַבְיִמֶלֶךְ וּבֵין בְּעִלִּי שָׂכָם וַיִּבְגְּרוּ בְּעִלִּי-שָׂכָם בְּאַבְיִמֶלֶךְ: רוּחַ רָעָה - שְׁנֵאָה, שֶׁלֹּא מִלְטִינִט בִּלְעַז.

(כד) לָבֹא חֲמָם שְׁבָעִים בְּנֵי-יִרְבֶּעֶל וְדָמָם לָשׂוּם עַל-אַבְיִמֶלֶךְ אֲחִיָּהֶם אֲשֶׁר הָרַג אֹתָם וְעַל בְּעִלִּי שָׂכָם אֲשֶׁר-חָזְקוּ אֶת-יָדָיו לְהָרַג אֶת-אָחִיו: (כה) וַיַּשְׁיִמוּ לוֹ בְּעִלִּי שָׂכָם מֵאֲרָבִים עַל רֹאשֵׁי הַהָרִים וַיִּגְזְלוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר-יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ וַיִּגְדֹּר לְאַבְיִמֶלֶךְ: (כו) {פ} וַיָּבֹא גֶעֶל בֶּן-עֶבֶד וְאָחִיו וַיַּעֲבְרוּ בְּשָׂכָם וַיִּבְטְחוּ-בּוֹ בְּעִלִּי שָׂכָם: גֶּעֶל בֶּן עֶבֶד - מֵאוּמָה אַחֶרֶת הָיָה.

(כז) וַיֵּצְאוּ הַשָּׂדֶה וַיִּבְצְרוּ אֶת-כְּרָמֵיהֶם וַיִּדְרְכוּ וַיַּעֲשׂוּ הַלּוּלִים וַיָּבֹאוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ וַיִּקְלְלוּ אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ: וַיַּעֲשׂוּ הַלּוּלִים - וַעֲבָדוּ חֲנֻגִּין.

(כח) וַיֹּאמְרוּ גֶעֶל בֶּן-עֶבֶד מִי-אַבְיִמֶלֶךְ וּמִי-שָׂכָם כִּי נַעֲבְדֶנּוּ הֲלֹא בֶן-יִרְבֶּעֶל וּזְבֹל פָּקִידוֹ עָבְדוּ אֶת-אֲנָשֵׁי חֲמוֹר אָבִי שָׂכָם וּמִדּוּעַ נַעֲבְדֶנּוּ אֲנַחְנוּ: מִי אַבְיִמֶלֶךְ וּמִי שָׂכָם - מִי אַבְיִמֶלֶךְ לֵהוּיֹת שָׂר עַל שָׂכָם וּמִי שָׂכָם לֵהוּיֹת עֲבָדִים לְאַבְיִמֶלֶךְ, הֲלֹא בֶן יִרְבֶּעֶל הָיָה אַבְיִמֶלֶךְ מִן עֶפְרַת אֲבִי הָעֲזָרִי (שׁוֹפְטִים ו' י"א). וְזִבְל פָּקִידוֹ - זֶה פָּקִיד הָעִיר שֶׁשְּׁמוֹ 'זִבְלוֹ', פָּקִידוֹ שֶׁל אַבְיִמֶלֶךְ הוּא, וְאֲדוֹנָיו אֵין לוֹ מִשְׁפָּט מְלֹכָה בְּעִיר וְאֵף פָּקִידוֹ אֵינוֹ כְּלוּם. עָבְדוּ אֶת אֲנָשֵׁי חֲמוֹר - אִם בָּאתֶם לִקְנוֹת לָכֶם

אדונים, באו ועבדו את אנשי חמור, שהיה נשיא הארץ מקדם (בראשית ל"ד:ב'). ומדוע נעבדנו - לאבימלך.

(כט) וְיָמִי יִתֵּן אֶת־הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי וְאֶסִּירָה אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר לֹאֲבִימֶלֶךְ רַבָּה צָבָאָךְ וְיָצָאָה:

ויאמר לאבימלך - ויאמר געל בפני זבול, הודיע לאבימלך. רבה צבאך וצאה - מן המקום שאתה שם, ונראה את גדולתך.

(ל) וַיִּשְׁמַע זָבֻל שֶׁר־הָעִיר אֶת־דְּבָרֵי גַעַל בֶּן־עֶבֶד וַיַּחַר אָפוֹ: (לא) וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אֲבִימֶלֶךְ בְּתִרְמָה לֵאמֹר הִנֵּה גַעַל בֶּן־עֶבֶד וְאָחִיו בָּאִים שִׁכְמָה וְהִנֵּם צָרִים אֶת־הָעִיר עָלֶיךָ:

בתרמה - כמו במרמה, בתרמית, כלומר. בלט ובסתר.

(לב) וַעֲתָה קוֹם לַיְלָה אַתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר־אַתָּךְ וְאַרְבַּ בְּשָׂדֶה: (לג) וְהָיָה בְּבֹקֶר בְּזֶרַח הַשָּׁמֶשׁ תִּשְׁכְּבוּ וְנִשְׁטַטְּתָּ עַל־הָעִיר וְהִנֵּה־הוּא וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ יֵצְאִים אֵלֶיךָ וַעֲשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ: (לד) וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ לַיְלָה וַיֹּאֲרֶבוּ עַל־שִׁכְמָם אַרְבַּעָה רָאשִׁים:

ארבעה ראשים - ארבע כתות.

(לה) וַיֵּצֵא גַעַל בֶּן־עֶבֶד וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִן־הַמָּאֲרָב: (לו) וַיֵּרֶא־גַעַל אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר אֶל־זָבֻל הִנֵּה־עָם יוֹרֵד מֵרָאשֵׁי הַהָרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו זָבֻל אֵת צֵל הַהָרִים אַתָּה רֹאֶה כְּאֲנָשִׁים: (לז) וַיִּסָּף עוֹד גַּעַל לְדַבֵּר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־עָם יוֹרְדִים מֵעַם טָבוֹר הָאָרֶץ וְרֹאשׁ־אֶחָד בָּא מִדֶּרֶךְ אֱלֹן מְעוֹנָנִים:

מעם טבור הארץ - מן תוקפא דארעא, מהר הגבוה שבכולם. אלון מעוננים מישר מעוננים.

(לח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו זָבֻל אִיָּה אֶפּוֹא פִּידִי אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעֲבַדְנוּ הֲלֹא זֶה הָעָם אֲשֶׁר מְאַסְתָּה בּוֹ יָצָא־נָא עִתָּה וְהִלָּחֶם בּוֹ: (לט) וַיֵּצֵא גַעַל לִפְנֵי בַעְלֵי שִׁכְמָה וַיִּלָּחֶם בְּאֲבִימֶלֶךְ: (מ) וַיִּרְדְּפֵהוּ אֲבִימֶלֶךְ וַיִּנָּס מִפָּנָיו וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים רַבִּים עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר: (מא) וַיָּשָׁב אֲבִימֶלֶךְ בָּאֲרוֹמָה וַיִּגְרֹשׁ זָבֻל אֶת־גַּעַל וְאֶת־אָחִיו מִשִּׁבְתָּ בְּשִׁכְמָם: (מב) {ס} וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה וַיִּגְדּוּ לֹאֲבִימֶלֶךְ:

ויצא העם השדה - אנשי שכם. ויגידו - המגידים לאבימלך, שיצאו בני העיר אל השדה לעשות חפציהם.

(מג) וַיָּקַח אֶת־הָעָם וַיַּחְצֵם לְשִׁלְשָׁה רָאשִׁים וַיֹּאֲרֶב בְּשָׂדֶה וַיֵּרֶא וְהִנֵּה הָעָם יֹצֵא מִן־הָעִיר וַיָּקָם עֲלֵיהֶם וַיָּבִיחֵם: (מד) וַיִּשְׁלַח וַיִּהְיֶה רָאשִׁים אֲשֶׁר

עֲמֹו פִּשְׁטֹו וַיַּעֲמֹדוּ פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַשְּׁנֵי הָרָאשִׁים פִּשְׁטֹו עַל-כָּל-אִשָּׁר
בַּשָּׂדֶה וַיָּבוֹאוּ:

פתח שער העיר - שלא יוכלו ליכנס.

(מה) וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחָם בָּעִיר כָּל הַיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכֹּד אֶת-הָעִיר וְאֶת-הָעָם
אֲשֶׁר-בָּהּ הָרַג וַיִּתֵּן אֶת-הָעִיר וַיִּזְרְעָה מֶלֶח: (מו) {פ} וַיִּשְׁמְעוּ כָּל-בְּעָלֵי
מִגְדַּל-שָׂכָם וַיָּבֹאוּ אֶל-צָרִיחַ בֵּית אֵל בְּרִית:

צריח - יער שכפו אילנות ופסגים סביב סביב, וקורין אותו פליישר בלעז. בית אל
ברית - אותו צריח היה של בעל ברית, שם של עבודה זרה שלהם. הר צלמון
(שופטים ט':מ"ח), יער היה שם. ויש פותרין: צריח - וודווי בלעז שעושין בקרקע.

(מז) וַיִּגְדַּל לְאֲבִימֶלֶךְ בִּי הִתְקַבְּצוּ כָּל-בְּעָלֵי מִגְדַּל-שָׂכָם: (מח) וַיַּעַל אֲבִימֶלֶךְ
הַר-צִלְמוֹן הוּא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ וַיִּקְחֵם אֲבִימֶלֶךְ אֶת-הַקְּרָדְמוֹת בְּיָדוֹ
וַיִּכְרֹת שׁוֹכֵת עֵצִים וַיִּשְׁאַף וַיִּשֶׁם עַל-שָׂכָמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל-הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ
מָה רְאִיתֶם עֲשִׂיתִי מִהֲרֹו עֲשׂוּ כְמוֹנִי:

שוכת עצים - ענף עצים.

(מט) וַיִּכְרֹתוּ גַם-כָּל-הָעָם אִישׁ שׁוֹכֵה וַיִּלְכּוּ אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיִּשְׁימוּ עַל-
הַצָּרִיחַ וַיִּצִּיתוּ עֲלֵיהֶם אֶת-הַצָּרִיחַ בָּאֵשׁ וַיָּמָתוּ גַם כָּל-אֲנָשֵׁי מִגְדַּל-שָׂכָם
בְּאֵלֶּף אִישׁ וְאַחַד: (נ) {פ} וַיִּלְךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל-תַּבְּכִן וַיַּחֲנוּ בְּתַבְּכִן וַיִּלְבְּדָהּ:
(נא) וּמִגְדַּל-עֹז הָיָה בְּתוֹךְ-הָעִיר וַיִּגְסּוּ שָׁמָּה כָּל-הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְכָל
בְּעָלֵי הָעִיר וַיִּסְגְּרוּ בַּעֲדָם וַיַּעֲלוּ עַל-גִּגַּי הַמִּגְדָּל: (נב) וַיָּבֹא אֲבִימֶלֶךְ עַד-
הַמִּגְדָּל וַיִּלָּחֶם בּוֹ וַיִּגַּשׁ עַד-פֶּתַח הַמִּגְדָּל לְשַׂרְפוֹ בָּאֵשׁ: (נג) וַתִּשְׁלַךְ אִשָּׁה
אֶחָת פֶּלֶח רֶכֶב עַל-רֹאשׁ אֲבִימֶלֶךְ וַתִּרְץ אֶת-גִּלְגָּלָתוֹ:

פלח רכב - חתיכת אבן של ריחים העליונה הקרויה רכב. ותרץ - ותרוצץ.

(נד) וַיִּקְרָא מִהֲרָה אֶל-הַנַּעֲרָה נְשֵׂא כִלְיוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁלַף חֶרֶבְךָ וּמֹותֵתֵנִי
פֶּן-יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה הִרְגָתָהוּ וַיִּדְקָרְהוּ נַעֲרָה וַיָּמָת:
פן יאמרו לי - פן יאמרו עלי.

(נה) וַיִּרְאוּ אִישׁ-יִשְׂרָאֵל בִּי מֵת אֲבִימֶלֶךְ וַיִּלְכוּ אִישׁ לְמִקְמוֹ: (נו) וַיָּשֶׁב
אֶל-לֵהִים אֵת רַעַת אֲבִימֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה לְאָבִיו לְהָרַג אֶת-שִׁבְעִים אָחָיו:
(נז) וְאֵת כָּל-רַעַת אֲנָשֵׁי שָׂכָם הַשִּׁיב אֶל-לֵהִים בְּרָאשָׁם וַתָּבֹא אֲלֵיהֶם קָלָלַת
יוֹתָם בֶּן-יִרְבָּעֵל:

פרשת נח לקריאה בצבור

(פרק ו') (ט) {פרשת נח} {פ} אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ: (י) וַיֹּלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת: (יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ חָמָס: (יב) וַיֵּרָא אֶל־הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָו עַל־הָאָרֶץ: (יג) {ס} וַיֹּאמֶר אֶל־הָאֱלֹהִים לָנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִי־מְלֹאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנֵּנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ: (יד) עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גִפְרִי קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר: (טו) וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: (טז) צִהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תְּכַלְכְּנָה מְלֻמַּעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תַּשִּׁים תַּחְתִּימַי שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂהָ: (יז) וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמָּבּוּל מַיִם עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל־אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ: (יח) וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבֵאתִי אֶל־הַתֵּבָה אֹתָהּ וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ: (יט) וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל־הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתְּךָ זָכָר וְנִקְבָּה יְהִיו: (כ) מִהֶעָוֶף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיֹת: (כא) וְאֹתָהּ קָח־לְךָ מִכָּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לְךָ וּלְהֵם לְאֻכְלָהּ: (כב) וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים בֶּן עֶשְׂרֵה: (כג)

(פרק ז') (א) {שני} וַיֹּאמֶר יְיָ הוּא לָנֹחַ בֹּא־אִתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־הַתֵּבָה כִּי־אֹתָךְ רְאִיתִי צַדִּיק לִפְנֵי בְּדוֹר הַזֶּה: (ב) מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לְךָ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: (ג) גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּה לְחַיּוֹת זָרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: (ד) כִּי לַיָּמִים עוֹד שִׁבְעָה אֲנֹכִי מִמְטִיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמָחֳרָתִי אֶת־כָּל־הַיְקוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ה) וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְיָ הוּא: (ו) וַנֹּחַ בֶּן־שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמָּבּוּל הָיָה מַיִם עַל־הָאָרֶץ: (ז) וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֵּבָה מִפְּנֵי מִי הַמָּבּוּל: (ח) מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רֶמֶשׂ עַל־הָאֲדָמָה: (ט) שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר וְנִקְבָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֶל־הָאֱלֹהִים אֶת־נֹחַ: (י) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ: (יא) בַּשָּׁנָה שֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: (יב) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: (יג) בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וַחַם וַיִּפֹּת בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נָשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה: (יד) הִמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ

וְכָל-הָעוֹף לְמִינֵהוּ כֹל צִפּוֹר כָּל-בְּנֵי: (טו) וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה שְׁנַיִם
שָׁנִים מִכָּל-הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים: (טז) וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל-בֶּשֶׂר
בָּאוּ בָאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים וַיִּסָּגֵר יְיָ הָוָה בַּעֲדָיו:

(יז) {שלישי} וַיְהִי הַמָּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ וַיָּרְבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת-הַתֵּבָה
וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ: (יח) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיָּרְבוּ מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֵּבָה עַל-
פְּנֵי הַמַּיִם: (יט) וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַיִּכָּסּוּ כָל-הַהָרִים הַגְּבוּהִים
אֲשֶׁר-תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם: (כ) חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֹמֶה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכָּסּוּ
הַהָרִים: (כא) וַיִּגָּע כָּל-בֶּשֶׂר הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-
הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם: (כב) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ
מִכָּל אֲשֶׁר בַּחֲרָבָה מָתוּ: (כג) וַיָּמָח אֶת-כָּל-הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה
מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן-הָאָרֶץ וַיִּשְׂאָר אֶדְ-נֹחַ
וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה: (כד) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם: (פרק ח')
(א) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה
וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ וַיִּשְׂכּוּ הַמַּיִם: (ב) וַיִּסָּכְרוּ מַעֲיֵנֶת תְּהוֹם וַאֲרָבַת
הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלֹא הַנֶּשֶׁם מִן-הַשָּׁמַיִם: (ג) וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלּוֹךְ וְשׁוֹב
וַיַּחֲסְרוּ הַמַּיִם מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם: (ד) וַתִּנָּח הַתֵּבָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי
בִּשְׁבַּעַת-עֶשְׂרִי יוֹם לַחֲדָשׁ עַל הָרִי אֲרָרָט: (ה) וְהַמַּיִם הָיוּ הַלּוֹךְ וַחֲסוֹר עַד
הַחֲדָשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשִׂירִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ נִרְאוּ רִאשֵׁי הַהָרִים: (ו) וַיְהִי מִקֵּץ
אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת-חֲלוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה: (ז) וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֶרֶב
וַיֵּצֵא יֵצוּא וְשׁוֹב עַד-יִבְשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: (ח) וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ
לְרֹאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ט) וְלֹא-מָצָאָהּ הַיּוֹנָה מָנוַח לְכַף-רַגְלָהּ
וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל-הַתֵּבָה בִּי-מַיִם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ
אֵלָיו אֶל-הַתֵּבָה: (י) וַיַּחֲל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסָּף שַׁלַּח אֶת-הַיּוֹנָה מִן-
הַתֵּבָה: (יא) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עָרֵב וְהִנֵּה עֵלָה-זֵית טָרֶף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ
בִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: (יב) וַיַּחֲל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-
הַיּוֹנָה וְלֹא-יָסָפָה שׁוֹב-אֵלָיו עוֹד: (יג) וַיְהִי בְּאַחַת וָשֵׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה בְּרִאשׁוֹן
בְּאַחַד לַחֲדָשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיִּסָּר נֹחַ אֶת-מִכְסֵּה הַתֵּבָה וַיֵּרָא וְהִנֵּה
חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה: (יד) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בִּשְׁבַּעַת וָעֶשְׂרִים יוֹם לַחֲדָשׁ יָבִשָׁה
הָאָרֶץ:

(טו) {רביעי} {ס} וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ לֵאמֹר: (טז) צֵא מִן-הַתֵּבָה אַתָּה
וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וְנָשֵׁי-בְנֶיךָ אִתְּךָ: (יז) כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-אִתְּךָ מִכָּל-בֶּשֶׂר בָּעוֹף
וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָרֹמֵשׁ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ [הַיֵּצֵא] (הַיֵּצֵא) אִתְּךָ וּשְׂרָצוֹ בָּאָרֶץ
וּפְרוּ וּרְבוּ עַל-הָאָרֶץ: (יח) וַיֵּצֵא-נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי-בָנָיו אִתּוֹ: (יט) כָּל-
הַחַיָּה כָּל-הָרֹמֵשׁ וְכָל-הָעוֹף כֹּל רֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן-

הַתְּבָה: (כ) וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֲלֵיתָּ בַּמִּזְבֵּחַ: (כא) וַיֵּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ לֹא־אֶסְפָּה עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנַּעֲרֹו וְלֹא־אֶסְפָּה עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי בָּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי: (כב) עוֹד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקָר וְחָם וְקֹיץ וְחָרָף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁכַּתוּ: (פרק ט') (א) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ: (ב) וּמִזְרָאֲכֶם וּחֲתָנְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיִּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כָּכָל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בְּיָדְכֶם נָתַנּוּ: (ג) כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה בִּירֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל: (ד) אֲך־בֶּשֶׂר בְּנֶפֶשׁ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ: (ה) וְאֲך־אֶת־דַּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדַרְשֶׁנּוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אֶחָיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם: (ו) שִׁפְךָ דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹךְ כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם: (ז) וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ שִׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ:

(ח) {חמישי} {ס} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בָּנָיו אֲתוּ לְאֹמֶר: (ט) וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זֶרְעֲכֶם אַחֲרֵיכֶם: (י) וְאֵת כָּל־נַפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בַּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל־חַיִּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יֵצְאֵי הַתְּבָה לְכָל חַיִּת הָאָרֶץ: (יא) וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בֶּשֶׂר עוֹד מִמִּי הַמִּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ: (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נַפְשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: (יג) אֶת־קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בַּעֲנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: (יד) וְהָיָה בַּעֲנָנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת בַּעֲנָן: (טו) וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נַפְשׁ חַיָּה בְּכָל־בֶּשֶׂר וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד הַמָּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל־בֶּשֶׂר: (טז) וְהִיתָה הַקֶּשֶׁת בַּעֲנָן וְרִאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל־נַפְשׁ חַיָּה בְּכָל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: (יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִּי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:

(יח) {ששי} {פ} וַיְהִיו בְּנֵי־נֹחַ הַיֹּצְאִים מִן־הַתְּבָה שֵׁם וְחָם וְיֹפֶת וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן: (יט) שְׁלֵשָׁה אֱלֹהֵי בְנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ: (כ) וַיַּחֲלֵל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה וַיִּטַּע כָּרִם: (כא) וַיֵּשֶׁת מִן־הַיֵּין וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֹהֱלָהּ: (כב) וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי־אֶחָיו בַּחוּץ: (כג) וַיִּקַּח שֵׁם וְיֹפֶת אֶת־הַשְּׂמִלָּה וַיִּשְׁמְרוּ עַל־שֵׁכֶם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכוּ אַחֲרָנִית וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ: (כד) וַיִּיקֶן נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיַּדַּע אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן: (כה) וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו: (כו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שֵׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ: (כז) יֹפֶת אֱלֹהִים לְיֹפֶת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי־שֵׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ: (כח) וַיַּחֲזִי־נֹחַ אַחֲרַיִם הַמִּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת

שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה: (כט) וַיְהִי כָּל-יְמֵי-נֹחַ תִּשְׁעַ מאות שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: (פרק י') (א) {פ} וְאַלֹּהַ תוֹלְדֹת בְּנֵי-נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֲרֵי הַמָּבּוּל: (ב) בְּנֵי יִפֶּת גִּמְרַם וּמִגְוֹג וּמְדִי וַיּוֹן וַתְּבַל וּמִשְׁכַּךְ וַתִּירָם: (ג) וּבְנֵי גִמְרַם אֲשֶׁכְנִז וְרִיפַת וַתְּגִרְמָה: (ד) וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וַתְּרַשִּׁישׁ כְּתִים וְדַנִּים: (ה) מֵאַלֹּהַ נִפְרְדּוּ אֵיִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹו לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיָהֶם: (ו) וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וְפוּט וּכְנַעַן: (ז) וּבְנֵי כּוּשׁ סִבָּא וַחֲוִילָה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה וְסִבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שָׁבָא וְדִדָּן: (ח) וְכוּשׁ יָלַד אֶת-גִּמְרָד הוּא הֵחָל לְהִיּוֹת גִּבּוֹר בְּאַרְצָן: (ט) הוּא-הָיָה גִבּוֹר-צִיד לִפְנֵי יְ-הוָה כֵּן יֹאמַר בְּנִמְרָד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי יְ-הוָה: (י) וַתְּהִי רֹאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בְּכָל אֶרֶץ וְאַכֹּד וּכְלָנָה בְּאַרְצָן שְׁנַעֲרָ: (יא) מִן-הָאָרֶץ הַהִוא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיְכַן אֶת-גִּינּוֹהָ וְאֶת-רַחֲבַת עִיר וְאֶת-כָּלֶח: (יב) וְאֶת-רֶסֶן בֵּין גִּינּוֹהָ וּבֵין כָּלֶח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה: (יג) וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת-לוּדִים וְאֶת-עֲנָמִים וְאֶת-לֵהָבִים וְאֶת-נַפְתָּחִים: (יד) וְאֶת-פֶּתֶרְסִים וְאֶת-כְּסֻלָּיִם אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת-כְּפִתָּרִים: (טו) {ס} וּכְנַעַן יָלַד אֶת-צִידֵן בְּכָרוֹ וְאֶת-חֵת: (טז) וְאֶת-הִיבּוּסִי וְאֶת-הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגִּרְגָּשִׁי: (יז) וְאֶת-הַחֲוִי וְאֶת-הָעֶרְקִי וְאֶת-הַסִּינִי: (יח) וְאֶת-הָאֲרֹרִי וְאֶת-הַצִּמְרִי וְאֶת-הַחֲמָתִי וְאַחֲרֵי נִפְצוּ מִשְׁפַּחֹת הַכְּנַעֲנִי: (יט) וַיְהִי גִבּוֹל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֵן בְּאַכָּה גִרְרָה עַד-עֵזָה בְּאַכָּה סִדְמָה וְעִמְרָה וְאַדְמָה וְצִבְיִים עַד-לָשַׁע: (כ) אֱלֹהַ בְּנֵי-חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיָהֶם: (כא) {ס} וּלְשָׁם יָלַד גַּם-הוּא אָבִי כָּל-בְּנֵי-עֶבֶר אַחִי יִפֶּת הַגְּדוֹל: (כב) בְּנֵי שָׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוּד וְאַרְם: (כג) וּבְנֵי אַרְם עוּץ וְחוּל וְגִתֵּר וּמִשׁ: (כד) וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת-שֶׁלַח וְשֶׁלֶח יָלַד אֶת-עֶבֶר: (כה) וְלַעֲבֵר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בִימּוֹ נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אֶחָיו יֶקְטָן: (כו) וַיִּקְטֵן יָלַד אֶת-אַלְמוּדָד וְאֶת-שֶׁלֶף וְאֶת-חֲצֵרְמוֹת וְאֶת-יֶרַח: (כז) וְאֶת-הַדּוּרִם וְאֶת-אוּזָל וְאֶת-הַקָּלָה: (כח) וְאֶת-עוֹבָל וְאֶת-אַבִּימָאֵל וְאֶת-שָׁבָא: (כט) וְאֶת-אוּפָר וְאֶת-חֲוִילָה וְאֶת-יוֹבָב כָּל-אֱלֹהַ בְּנֵי יֶקְטָן: (ל) וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁא בְּאַכָּה סְפָרָה הָרַק הַקָּדָם: (לא) אֱלֹהַ בְּנֵי-שָׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגוֹיָהֶם: (לב) אֱלֹהַ מִשְׁפַּחַת בְּנֵי-נֹחַ לְתוֹלְדָתָם בְּגוֹיָהֶם וּמֵאַלֹּהַ נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם בְּאַרְצָן אַחֲרֵי הַמָּבּוּל:

(פרק י"א) (א) {שביעי} {פ} וַיְהִי כָּל-הָאָרֶץ שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחֲדִים: (ב) וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמָּצְאוּ בְּקָעָה בְּאַרְצָן שְׁנַעֲרָ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: (ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָּה וַתְּהִי לָהֶם הַלְבְּנָה לְאַבְנֵן וְהַחֲמֹר הָיָה לָהֶם לְחֶמֶר: (ד) וַיֹּאמְרוּ הִבֵּהוּ נִבְנֶה-לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה-לָּנוּ שֵׁם פֶּן-נִפּוּץ עַל-פְּנֵי כָּל-הָאָרֶץ: (ה) וַיֵּרֶד יְ-הוָה לִרְאוֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם: (ו) וַיֹּאמֶר יְ-הוָה הֵן עָם אֶחָד וְשִׁפְהָ אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעָתָה לֹא-יִבְצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת: (ז) הִבֵּה

נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ: (ח) וַיִּפֶּן יְיָ הוּא
 אֹתָם מִשָּׁם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לְבִנְתֵי הָעִיר: (ט) עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל
 כִּי-שָׁם בָּלְלָה יְיָ הוּא שִׁפְתֵי כָל-הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְיָ הוּא עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:
 (י) {פ} אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן-מֵאֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתַיִם אַחֵר
 הַמָּבּוּל: (יא) וַיְחִי-שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-אַרְפַּכְשָׁד חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
 בָּנִים וּבָנוֹת: (יב) {ס} וַאֲרַפְכְּשָׁד חִי חֲמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-שֵׁלַח: (יג)
 וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
 בָּנִים וּבָנוֹת: (יד) {ס} וְשֵׁלַח חִי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-עֶבֶר: (טו) וַיְחִי-שֵׁלַח
 אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (טז)
 {ס} וַיְחִי-עֶבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-פֶּלֶג: (יז) וַיְחִי-עֶבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
 אֶת-פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (יח) {ס} וַיְחִי-
 פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-רֶעוּ: (יט) וַיְחִי-פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-רֶעוּ תִשְׁעַ
 שָׁנִים וּמֵאוֹתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (כ) {ס} וַיְחִי רֶעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וַיּוֹלֶד אֶת-שָׂרוּג: (כא) וַיְחִי רֶעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שָׂרוּג שִׁבְעַ שָׁנִים וּמֵאוֹתַיִם
 שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (כב) {ס} וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-נַחְוֹר:
 (כג) וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-נַחְוֹר מֵאוֹתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (כד)
 {ס} וַיְחִי נַחְוֹר תִּשְׁעַ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-תֵּרַח: (כה) וַיְחִי נַחְוֹר אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת-תֵּרַח תִּשְׁעַ-עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵאוֹתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (כו) {ס}
 וַיְחִי-תֵרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-אַבְרָם אֶת-נַחְוֹר וְאֶת-הָרָן: (כז) וְאַלְלָה
 תּוֹלְדֹת תֵּרַח הַלֵּיד אֶת-אַבְרָם אֶת-נַחְוֹר וְאֶת-הָרָן הוֹלִיד אֶת-לוֹט:
 (כח) וַיָּמָת הָרָן עַל-פְּנֵי תֵרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּרִכְשִׁים: (כט) {מִפְטִיר}
 וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחְוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נַחְוֹר מְלֶכָה
 בֶּת-הָרָן אֲבִי-מְלֶכָה וְאֲבִי יִסְכָּה: (ל) וַתְּהִי שָׂרִי עֲמָרָה אֵין לָהּ וָלֶד: (לא) וַיִּקַּח
 תֵּרַח אֶת-אַבְרָם בָּנוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-הָרָן בֶּן-בָּנוֹ וְאֵת שָׂרִי כִלְתּוֹ אִשְׁת־אַבְרָם
 בָּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּרִכְשִׁים לָלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד-חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:
 (לב) וַיְהִיו יְמֵי-תֵרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאוֹתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֵּרַח בְּחָרָן:

קנ"ג פסוקים. בצלא"ל סימן, אב"י יסכ"ה לו"ט סימן.

הפטרת פרשת נח

(ישעיה נד)

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה
 בְּדִבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמַּשָּׁה עֲבָדָיו
 וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאֵי הָאֵמֶת וְצִדִּיק:

(א) {פ} רָגַי עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה פֶּצַחִי רִנָּה וְצִהְלִי לֹא-חָלָה כִּי-רַבִּים
 בְּנֵי-שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְ-הוָה: (ב) הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ
 וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל-תַּחֲשֻׁכֵי הָאָרֶץ מִיתְרֶיךָ וַיִּתְּרֶיךָ
 חֲזָקִי: (ג) כִּי-יָמִין וּשְׂמֹאל וְזָרְעֶךָ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נִשְׁמֹות
 יוֹשְׁבֵיבוֹ: (ד) אֶל-תִּירְאִי כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל-תִּבְלָמִי כִּי לֹא תִחְפְּרִי
 כִּי בָשֶׁת עַל־מִיךָ תִשְׁכָּחִי וְחֶרֶפֶת אֲלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי-עוֹד: (ה)
 כִּי בַעֲלֶיךָ עִשִּׂיךָ יְ-הוָה צִ-בָּאוֹת שְׁמוֹ וְגֵאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
 אֶ-לֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִקְרָא: (ו) כִּי-בְאִשָּׁה עֲזוּבָה וְעֵצוּבַת רוּחַ קָרָאךָ
 יְ-הוָה וְאִשָּׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֶ-לֹהֶיךָ: (ז) בְּרַגַע קָטָן
 עֲזוּבֹתֶיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבֹּצֶךָ: (ח) בְּשִׁצָּף קִצָּף הִסְתַּרְתִּי פָנַי
 רַגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר גֵּאֲלֶךָ יְ-הוָה: (ט) {ס} כִּי-
 מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְר מִי-נָח עוֹד עַל-הָאָרֶץ כֵּן
 נִשְׁבַּעְתִּי מִקִּצָּף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעֶר-בָּךְ: (י) כִּי הֶהָרִים יִמּוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת
 תִּמּוּטֶינָה וְחִסְדִּי מֵאֲתָךְ לֹא-יִמּוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר
 מֶרְחֶמֶךָ יְ-הוָה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
 האל הנאמן, האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק. נאמן
 אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברך, ודבר אחד מדברך אחר לא ישוב
 ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי האל הנאמן בכל
 דבריו: רחם על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח
 במתרת בימינו, ברוך אתה יי משמח ציון בבגית: שמחנו יי אלהינו
 באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במתרת יבא ויגל לבנו.
 על כסאו לא ישב זר ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך
 נשבעת לו שלא יכבה גרו לעולם ועד, ברוך אתה יי מנן דוד: על התורה
 ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו
 לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת, על הכל יי אלהינו אנחנו מודים לך
 ומברכים אותך, יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד. ברוך אתה יי
 מקדש השבת:

פרק משנה לשבוע פרשת נח - חולין פרק ח'

(א) כָּל הַבֶּשֶׂר אֲסוּר לְבָשֵׁל בְּחֵלֶב, חוּץ מִבֶּשֶׂר דָּגִים וְחִגְגִּים. וְאֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלֶחָן, חוּץ מִבֶּשֶׂר דָּגִים וְחִגְגִּים. הַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר, מֵתֵר בִּבְשֵׁר דָּגִים וְחִגְגִּים. הָעוֹף עוֹלָה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלֶחָן וְאִינוֹ נֹאכָל, דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא עוֹלָה וְלֹא נֹאכָל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶה מִקְלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמַחֲמֵרֵי בֵּית הַלֵּל. בְּאִיזָה שְׁלֶחָן אָמְרוּ, בַּשְּׁלֶחָן שְׂאוּכָל עָלָיו. אֲבָל בַּשְּׁלֶחָן שֶׁסּוֹדֵר עָלָיו אֶת הַתְּבַשִּׁיל, נֹתֵן זֶה בְּצֵד זֶה וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

כָּל הַבֶּשֶׂר אֲסוּר לְבָשֵׁל בְּחֵלֶב. יֵשׁ מִהֵן מִדְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן בֶּשֶׂר בְּהֵמָה. וְיֵשׁ מִהֵן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, כְּגוֹן בֶּשֶׂר עוֹף: חוּץ מִבֶּשֶׂר דָּגִים וְחִגְגִּים. שְׂאִינָן לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים: וְאֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלֶחָן. וְאֶפְלוּ בֶּשֶׂר עוֹף דְּאֲסוּר אֲכִילָתוֹ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים אֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלֶחָן. גְּזֵרָה שְׂמָא יַעֲלֶה גְבִינָה עִם בֶּשֶׂר הַבְּהֵמָה בְּאֶלְפֵס רוֹתַח שֶׁהוּא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, דִּהֲיֵנוּ מִבְּשֵׁל: הַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר. בְּנִדְרִים הֵלֵךְ אַחֵר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְלִכְלֹל מִין בֶּשֶׂר אָדָם קוֹרָא בֶּשֶׂר, חוּץ מִבֶּשֶׂר דָּגִים וְחִגְגִּים: וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים לֹא עוֹלָה וְלֹא נֹאכָל. וְאִין לְהַקְשׁוֹת בֵּית הַלֵּל הֵינּוּ תִּנְאָ קָמָא דְאָמַר לְעִיל וְאֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלֶחָן, דִּישׁ לוֹמַר דִּהֲכִי קָאָמַר, דְּבָר זֶה מִחֲלֻקַּת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל. וְאִין זֶה סֵתֵם וְאַחֵר כֶּף מִחֲלֻקַּת, דְּבֵית שְׁמַאי בְּמָקוֹם בֵּית הַלֵּל אֵינָה מְשֻׁנָּה: אָמַר רַבִּי יוֹסִי כו'. הָא קָמְשִׁמַּע לָן דְּתִנְאָ קָמָא רַבִּי יוֹסִי הִיא. וּמִפְּנֵי שֶׁשָּׂכַח וְלֹא הִזְכִּיר שְׁמוֹ בְּתַחֲלָה, הִזְכִּיר שְׁמוֹ בְּסוּף, וְהָרִי הוּא כָּאֵלּוּ אָמַר הָאִי דִּהָעוֹף עוֹלָה וְאִינוֹ נֹאכָל דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים לֹא עוֹלָה וְלֹא נֹאכָל, רַבִּי יוֹסִי אָמְרָה, שְׂרַבִּי יוֹסִי אָמַר זֶה מִקְלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמַחֲמֵרֵי בֵּית הַלֵּל: בַּשְּׁלֶחָן שְׂאוּכָל עָלָיו. דְּאִידִי דְּמִמְשָׁמְשִׁי בִּיה יָדָא אֶתִּי לְאַתְנֻחִי זֶה עַל גִּב זֶה:

(ב) צוּרֵר אָדָם בֶּשֶׂר וְגְבִינָה בְּמִטְפַּחַת אַחַת, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיוּ נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר, שְׁנֵי אֲכִסְנָאִין אוֹכְלִין עַל שְׁלֶחָן אֶחָד, זֶה בֶּשֶׂר וְזֶה גְבִינָה, וְאִין חוֹשֵׁשִׁין.

וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיוּ נוֹגְעִים זֶה בָּזֶה. דְּאִי נִגְעִי, אֵף עַל גִּב דְּצוֹנָן בְּצוֹנָן הוּא, כְּעֵי הִדְחָה: שְׁנֵי אֲכִסְנָאִין אוֹכְלִים עַל שְׁלֶחָן אֶחָד. דִּנְקָא שְׂאִין מִפִּירִין זֶה אֶת זֶה. אֲבָל מִכִּירִין זֶה אֶת זֶה, אֲסוּר, שְׂמָא יִטֹּל אֶחָד מִהֵן מִשָּׁל חֲבֵרוֹ וַיֹּאכֹל. וְהִלְכָה כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

(ג) טַפַּת חֵלֶב שֶׁנִּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה, אֲסוּר. נִעַר אֶת הַקֶּרֶה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ קֶרֶה, אֲסוּר. הַכֹּחַל, קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֵלְבוֹ. לֹא קָרְעוֹ, אִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב, קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. לֹא קָרְעוֹ, אִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הַמַּעֲלָה אֶת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלֶחָן, אִינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשָׂה.

טפת חלב שנפלה. בתוך הקדרה על אחת מן החתיכות שפלה חוץ לרטב, ולא הגיס את הקדרה ולא כסה אותה, הרי לא נחלק טעם הטפה אלא לאותה חתיכה בלבד: אם יש בה בנוטן טעם באותה חתיכה. כלומר אם אין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטפה, מיד נאסרת החתיכה, ואוסרת חברותיה וצריך ששים כנגד כל החתיכה: נער את הקדרה. שהגיס בה מיד קדם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה, דהשתא נתערבה הטפה בכלן: אם יש בנוטן טעם באותה קדרה. כלומר אין כח בטפה לאסור כלן אלא אם כן יש בה טעם לתן בכל הקדרה: הפחל. דד בהמה: קורעו ומוציא את חלבו. קורעו שתי וערב וטחו בכתל. ומתאחר אחר כך לבשלו עם בשר בקדרה: לא קרעו אינו עובר עליו. אם בשלו לבדו בקדרה. ומתאחר לעשות כן אפלו לכתחלה, אלא אידי דבעי למתני סיפא גבי לב לא קרעו אינו עובר עליו אבל אסורא מיהא איפא, תני נמי רישא אינו עובר עליו. ואם בשלו עם בשר בלא קריעה, משערים אותו בששים וכחל עצמו מן המנין, והכחל נשאר לעולם אסור: חלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו אינו עובר עליו. להיות בכרת. ובמסכת כרתות [דף כב] מוקי לה בלב עוף, שאין בדמו כזית. אבל בלב בהמה חייב כרת אם אכלו ולא קרעו לאחר בשולו. אבל בשר חלב אינו נאסר, שהחלב חלק הוא ואינו בולע: אינו עובר בלא תעשה. אינו יכול לבא לידי לא תעשה. כלומר אין לחוש שמא יאכלנו ויעבר עליו, דאי נמי אכיל ליה אינו עובר בלא תעשה:

(ד) בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אסור לבשל ואסור בהנאה. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה, בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה, מתאחר לבשל ומתאחר בהנאה. רבי עקיבא אומר, חיה ועוף אינם מן הטהורה, שנאמר: לא תבשל גדי בחלב אמו, שלש פעמים, פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה. רבי יוסי הגלילי אומר, נאמר: לא תאכלו כל נבלה (דברים י"ד:כ"א), ונאמר: לא תבשל גדי בחלב אמו (דברים י"ד:כ"א). את שאסור משום נבלה, אסור לבשל בחלב. עוף, שאסור משום נבלה, יכול יהא אסור לבשל בחלב, תלמוד לומר בחלב אמו, יצא עוף, שאין לו חלב אם.

מתאחר לבשל ומתאחר בהנאה. דאין בו משום בשר בחלב. דתלתא גדי כתיבי גבי אסור בשר בחלב, וחד מניהו להוציא את הטמאה, שאם בשל בשר בהמה טמאה אפלו בחלב בהמה טהורה, מתאחר. ובאכילה מיהא אסור, משום בשר טמא. וכן נמי תלתא בחלב אמו כתיבי, וחד מניהו למעוטי חלב טמאה, ואפלו הבשר טהור: פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה. גדי פרט לעוף שאינו בהמה. גדי פרט לחיה, דאף על גב דחיה בכלל בהמה, אתא קרא יתרא ואפקיה. גדי ולא בהמה טמאה, ונפקא לן מדכתיב (בראשית כז) ואת עורות גדיי העזים, וישלח יהודה את גדי העזים (שם לח), כאן פרש לה הפתוב דגדי זה מעזים הוא, הא אם לא פרש, יש במשמע אף שאר בהמה, מדאצטריך ביה לפרושי: נאמר לא תאכלו כל נבלה. ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו, דמשמע כל שנוהג בו אסור נבלה יש בו משום בשר בחלב. ואיפא בין רבי יוסי הגלילי ובין רבי עקיבא, דרבי יוסי הגלילי סבר חיה

דאורייתא, דכל שהוא אסור משום נבלה יש בו משום בשר בחלב, חוץ מן העוף שאין לו חלב אם. ורבי עקיבא סבר, חיה לאו דאורייתא. אי נמי, עוף מדרבנן איכא ביניהם, רבי עקיבא דפריש אינו מן התורה, משמע הא מדרבנן יש בו אסור. אבל רבי יוסי הגלילי דלא פריש האי לישנא, שרי ליה לגמרי. והלכה כרבי עקיבא:

(ה) קבת נכרי ושל נבלה, הרי זו אסורה. המעמיד בעור של קבה כשרה, אם יש בנותן טעם, הרי זו אסורה. כשרה שינקת מן הטרפה, קבתה אסורה. טרפה שינקת מן הכשרה, קבתה מתרת, מפני שפנוס במעיה.

קבה. חלב הקרוש שבתוך הקבה: נכרי ושל נבלה. הכי קאמר, שחיסט נכרי שהיא נבלה, הרי זו אסורה: המעמיד. חלב: בעור של קבה. דהוא בשר: אם יש בה. לתן טעם בחלב: הרי זו אסורה. ואם לאו, מתרת. ואף על פי שהוא מעמיד, הואיל והעור עצמו של התר הוא ואין אסורו אלא מחמת דבר אחר שנתערב בו, לא אמרינן בהאי הכל הולך אחר המעמיד. אבל אם העמיד הגבינה בעור קבה של נבלה, אפלו אין בה לתן טעם בחלב, אסור, מפני המעמיד שאסור ואסורו מחמת עצמו. ולפיכך אסרו גבינות הנכרים, מפני שמעמידין אותם בעור קבה של נבלה. אבל הקבה עצמה דהיגו החלב הקרוש שבתוך הקבה, אסיקנא דלית בה אסור כלל, דפרשא בעלמא הוא. כן כתב רמב"ם. אבל רש"י כתב, וחלב הנמצא קרוש בעור הקבה שמולחין אותה בעורה, אני הייתי נוהג התר עד הנה, ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר, וטועה הייתי בכך, שהייתי סובר מדאמרינן [בעבודה זרה דף כט] גבי קבת עולה, כהן שדעתו יפה גומעה חיה, שמע מנה פרשא בעלמא היא ולא מתסרא, ולא היא, חלב גמור הוא, מדתנן במתניתין כשרה שינקת מן הטרפה קבתה אסורה, שמע מנה חלב הוא. וקבת עולה דשריא, משום דלאו גופה הוא אלא שינקתו מאמו והוה ליה כנוס בתוך מעיה כנתון בקערה ומת:

(ו) חמר בחלב מבידם, וחמר בדם מבחלב. חמר בחלב, שהחלב מועלין בו, וחיבין עליו משום פגול ונותר וטמא, מה שאין כן בדם. וחמר בדם, שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף, בין טמאים ובין טהורים, וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד.

שהחלב מועלין בו. ואפלו קדשים קלים שהן ממוז בעלים ואין בהן מעילה בחייהן, יש מעילה באמורייהן לאחר שזרק דמן. דכתיב גבי קדשים קלים (ויקרא ג) כל חלב לה', ולהכי כתיב בהו לה', למימר דקדשי ה' קרינן ביה לעגנן מעילה: וטמא. אם אכלו בטמאת הגוף חייב שתי חטאות, אחת משום חלב ואחת משום טמאת הגוף: מה שאין כן בדם. דגבי דם כתיב (שם ז) על המזבח לכפר, לכפרה נתתיו ולא שיהא קרוי שלי למעל בו, שאינו עומד אלא לכפר בשבילכם. ומשום פגול אין בו, דכל שדבר אחר מתיר אותו, כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו, וכגון עולה שדמה מתירה למזבח, דאם לא נזרק דמה אין אכריה נקטרים דכתיב (שם) וזרק הפה את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח נחוח, אלו יש בהן משום פגול, אבל דם דהוא גופיה מתיר הוא אין חיבין עליו משום פגול. ומשום נותר וטמא נמי אין בו, דכתיב בדם תרי מעוטי, הוא ולכם, חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטמאה: אלא בבהמה טהורה. דכתיב (שם ז) מן הבהמה אשר יקריב מנחה:

השיעור השבועי – פרשת נח

סוד הברית

מעין גנים - 'נקודה הסידית' לפרשת נח

הברית הראשונה

אחד ממושגי היסוד בתורה הוא מושג הברית: היהודים נקראים בני-ברית, החל מהבריתות שכרת ה' עם אברהם אבינו - ברית בין הבתרים וברית המילה - ועד הבריתות שכרת ה' עם כל עם ישראל בחורב ושוב לפני הכניסה לארץ. גם בהמשך התנ"ך יש מעמדי ברית של ה' עם ישראל (וגם של עם ישראל עם מלכם), ועד להבטחה שה' עתיד לכרות עמנו "ברית חדשה"^א.

בתיקוני הזהר מפורש כי אחד הצירופים החשובים של המלה הראשונה בתורה, "בראשית", הוא ברית-אש. במפורש מופיעה הברית לראשונה בפרשת נח. בדרך כלל רגילים לזכור את הברית שמופיעה לאחר המבול - ברית הקשת, בה כרת ה' ברית על כך שלא יביא מבול נוסף לעולם, ועל קיום העולם בכלל^ב. בכריתת הברית הזו חוזר מושג הברית שבע פעמים (וכדלקמן), אך המלה ברית מופיעה עוד קודם לכן בפרשתנו, כאשר בתוך ההודעה על המבול והציווי לנח על בנין התבה אומר לו ה' "והקמתי את בריתי אתך [ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך]"^ג. לפי הכלל הידוע "הכל הולך אחר הפתיחה"^ד, ההתבוננות במשמעותה וסודה של כל מילה מתחילות מההופעה הראשונה שלה בתורה. מתוך התבוננות במהותה של הברית הראשונה הזו נעמוד על משמעות המושג ברית בכל התורה.

תוכן הברית עם נח

דברי המפרשים על ברית זו מתחלקים לעיסוק במהות המושג ברית (מהי ברית בכלל?) ולהבנת תוכנה המסוים של הברית כאן (על מה נכרתה הברית הזו בפרט?). במושגים הפנימיים, היחס בין מהות הברית בכלל בין התוכן הפרטי של הברית המסוימת הוא היחס בין המוחין, שהם האור והשרש המהותי של הענין, לבין המדות, שהן התכונות הפרטיות-המדודות שלו המתגלות במציאות מסוימת. ואכן, במפרשי החומש מובאים שבעה הסברים לתוכן הברית כאן^ה, אותם מתאים לכוון לספירות המדות, חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד-יסוד-מלכות. למעלה מהם,

^א ירמיה לא, ל.

^ב וראה מעין גנים ח"ב פרשת כי תשא כי כנגד המבנה היסודי של עולמות-נשמות-אלקות מכוונות הברית עם נח, הברית עם אברהם אבינו והברית עם משה רבינו – עיי"ש.

^ג בראשית ו, יח.

^ד עפ"י פדר"א פמ"ב.

^ה כל הפירושים מרוכזים – לא תמיד בציון מקורם – בפירוש הכתב והקבלה עה"פ.

ישנם כאן שלשה הסברים למהות הברית בכלל, אותם מתאים לכוון לספירות המוחין, חכמה-בינה-דעת.

כדי להרחיב בלימוד העיקרי והכולל על מהות הברית, העולה משלשת ההסברים המהותיים, יוקדמו בקיצור שבעת שבעת ההסברים הפרטיים-המקומיים - על פי סדר הספירות - ואחריהם יבוא ביתר הרחבה הלימוד העיקרי והכולל על מהות הברית:

חסד: הרמב"ן רומז (ובעל הכתב והקבלה מרחיב) שהברית נכרתה על הנס הגדול של "מועט המחזיק את המרובה"¹, כאשר כל "מעשה בראשית" - מדגם מייצג של כל מיני החי (והצומח), עם כל הנחוץ להם לשנה שלמה - התרכז בתוך תבה קטנה. ריכוז כל "הגדלה" זה מעשה בראשית"² שייך לספירת החסד (שנקראת גם 'הגדולה'), מדתו של אברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים"³.

גבורה: רש"י מביא את מאמר חז"ל (והאריך בענין הגרי"ז בפירושו על התורה) שהברית היתה "שלא יהרגוהו רשעים שבדור". ההתגברות כנגד הרשעים - שהיתה באמצעות הקפת התבה בדובים ואריות (אריה בגימטריא גבורה, כידוע), היא תכונת הגבורה האלקית.

תפארת: בספר מעשי ה' (המובא בדברי הכתב והקבלה) מוסבר כי ברית זו היא ברית על התורה, המחויבת לקיום העולם - "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי"⁴. התורה היא "עמודא דאמצעיתא", ספירת התפארת.

נצח: פירושו הראשון של רש"י (לפי המדרש) ש"ברית היה צריך על הפירות, שלא ירקבו ויעפשו" שייך לנצח - הכח להנצח מה שבטבעו להאבד.

הוד: לפי האבן עזרא (ועוד) הברית היתה "שלא ימות במבול" - לא במי המבול עצמם, ולא בכל הנסיבות והתלאות שיכולות להתחולל גם בתבה בזמן המבול (כליון האוכל, פגיעת החיות הטורפות וכיו"ב). בהוד (ענף הגבורה) יש חשש "הודי נהפך עלי למשחית"⁵ ונדרשת ברית-הבטחה של הצלה.

יסוד: האבן עזרא מסביר עוד שהברית המוזכרת לפני המבול היא "רמז לקשת" - לברית הקשת שעתידה להכרת אחרי המבול (בה נאמר פסוק מאד דומה, "והקמתי את בריתי אתכם"⁶). ברית הקשת שייכת במובהק לספירת היסוד - הקשת היורה את חצי הזרע"⁷.

¹ מעשי בראשית פכ"ד (הובא בכתב ובקבלה בשם הרא"ש).
² ירמיה לג, כה (וראה שבת לג, א).
³ דניאל י, ח.
⁴ בראשית ט, יא.
⁵ ראה ת"י לבראשית מט, כד; סוטה לו, ב (ובכ"ד).

¹ בראשית רבה ה, ז (ויש להעיר כי "מועט המחזיק את המרובה" שייך בכ"ד לכח הברית - ראה לדוגמה לב לדעת עמ' קעז).
² דהיי"א כט, יא.
³ ברכות נח, א.
⁴ יהושע יד, טו. בראשית רבה יד, ו.

מלכות: יש מפרשים^{טו} שהכוונה לברית על קיום העולם - כדי שהצלת נח לא תהיה הצלה זמנית (וממילא נס שנעשה לשוא), אלא הצלה שיש לה קיום. עצם קיום העולם-המציאות שייך לספירת המלכות.

זכרון-בריא-בחירה

אכן, כדי להבין מהברית שכאן על מושג הברית בכלל, יש להזקק לפירושי המושג ברית שמופיעים כאן במפרשים, המכוונים כנגד חכמה-בינה-דעת: חכמה: בעל אור החיים הקדוש קושר את ענין הברית לזכרון. כך, ברכת זכרונות בראש השנה - הפותחת בזכרוננו של נח, "וגם את נח באהבה זכרת"^{טז} - חותמת "זוכר הברית"^{יז}. ישנו פחד אנושי מפני שכחה - אדם פוחד להשכח (ובפרט כשהוא מגיע לגיל זקנה, בו הוא חושש להתחיל לשכוח דברים וגם שה' שעזרו עד כה, ישכחו-ישליכו לעת זקנה"^{יח}) - והברית מבטיחה זכרון נצחי. התבה בה מטלטל נח במשך שנה תמימה היא כטפה בים בעולם כולו - העולם המוצף במי המבול. לכן חושש נח, למרות כל נסי ההצלה להם זכה, שה' ישכח אותו ואת אשר אתו בתבה. כריתת הברית היא מחויבות לזכור את נח. כיוצא בכך מוסבר בחסידות^{יט} ביחס לראש השנה, "יום הזכרון", כי כל העולם כולו הוא כטפה בים - ועוד הרבה פחות מכך - ביחס לאור אין סוף ב"ה (ולאין סוף העולמות שנאצלו ונבראו ממנו), וכדי לחדש את הבריא צריך לעורר אצל ה' את הזכרון, לבל 'ישכח' את העולם, זכרון הנובע מכריתת הברית (בחיצוניות, הברית על קיום העולמות; ובפנימיות, הברית עם בני ישראל, עם ה', אותו ממליכים בראש השנה^כ).

כח הזכרון שייך למח החכמה, הנקרא גם מח הזכרון^{כא}. החכמה היא המקור הראשון, הטפה השרשית של כל מציאות, והברית, לפי פירוש זה, היא זכרון המהות המקורית והתחברות אליה.

בינה: הרמב"ן מסביר בפירוש "על דרך האמת" שהברית היא יסוד העולם (מבלי להשתמש בפירוש במלה 'יסוד', כדרכו לא להשתמש בשמות הספירות), הנגזרת מלשון בריאה - "בריתי כמו ברייתי" (ונראה שהביאור "על דרך האמת", ביחס לבריא המקיימת את העולם, ממשיך את ה"יותר נכון בדרך הפשט", "דבר השם כשיגזור אומר בלא תנאי ושיור ויקיים").

שם פסוק מה; ירמיה יד, כא (שם הניגוד לזכירה הוא הפרת ברית); יחזקאל טז, ט; עמוס א, ט; תהלים קה, ח; קו, מה; קיא, ה; דה"א טז, טו. י"ח ראה תהלים עא, ט. י"ט לקו"ת דרושים לר"ה נז, ג (ובכ"ד). כ וראה גם מעין גנים ח"ה ראש השנה. כא ראה (לדוגמה) תו"א פא, ג.

טו מובא כפירוש הר"א בהכתב והקבלה, והמגיחים העירו שכנראה כוונתו לדברי רבי יצחק עראמה (עקידת יצחק סוף שער יח), וכן פירש בעל העמק דבר על אתר.

יז על פי בראשית ח, א: "ויזכר אלהים את נח וגו'".

י"ח על יסוד פסוקי זכרון-ברית רבים בתנ"ך - בראשית ט, טו-טז; שמות ב, כד; ויקרא כו, מב;

ספירת הבינה היא המאירה בעולם הבריאה ("אמא מקננא בכורסיא"^{כב}) - האמא היא הבונה-בוראת את הטפה ההיולית המתקבלת מהאבא כבריה שלמה וכאשר היא בנויה מולידה-מוציאה אותה לבר כבריה עצמאית.

רבי אברהם אבן עזרא (ועמו פשטנים נוספים) מסביר שברית היא לשון ברירה ובחירה ("מגזרת 'ברו לכם איש'") - "הסכמה ודבר שבחרו שנים [שני כורתי הברית]" (והאריך בעל הכתב והקבלה בדוגמאות מהמקרא ומחז"ל ש"בריתי" מובנה "בחירי").

כח הבחירה וההבדלה בין שנים הוא-הוא כח ספירת הדעת^{כג} ("אם אין דעת, הבדלה מניין?"^{כד}) - ידיעה והתחברות לזולת, עמו כורתיים ברית (החל מהידיעה הראשונה, "והאדם ידע את חוה אשתו"^{כה}), היא גם לשון בחירה^{כו} (הבחירה בדבר הרצוי שייכת לעטרא דחסדים של הדעת, וממילא היא יוצרת הרחקה-הבדלה של מה שלא נבחר - כפירוש השני שמביא האבן עזרא, שברית הינה "גבול כרות" - מצד עטרא דגבורות של הדעת).

ולסיכום המוחין והמדות של הברית:

חכמה	בינה
זכרון	בריאה
דעת	
בחירה	
חסד	גבורה
הכלת התבה את הכל	שלא יהרגוהו הרשעים
תפארת	
ברית התורה	
נצח	הוד
שלא ירקבו הפירות	שלא ימות בתבה
יסוד	
ברית הקשת	
מלכות	
קיום העולם	

^{כב} ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב.

^{כג} בראשית ד, א.

^{כד} וראה בראשית יח, יט ובמפרשים שם.

^{כב} תקו"ז ו.

^{כג} וראה גם בספר הנפש פ"ז (עמ' קכג ואילך)

אודות כח הבחירה שבדעת.

כריתת ברית - מהפנים אל החוץ

כשמעמיקים, אפשר לזהות שהפירוש שכנגד החכמה, ברית לשון זכרון, מתייחס בעיקר לנפש האלקית - אותה זוכרים כפי שהיא בשרשה העליון, כטפה הכלולה ב"מח האב"^{כז}, ספירת החכמה.

לעומת זאת, הפירוש שכנגד הדעת, ברית במובן של בחירה, מתייחס דווקא לגוף (המתחיה על ידי הנפש הבהמית), בו מתלבשת הנפש האלקית, שכן, בחירה חפשית ואמתית היא רק בין דברים שנראים שוים - "ובנו בחרת מכל עם ולשון, הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"^{כח}.

פירוש הבינה, ברית לשון בריאה, עומד בין שניהם - זו כריתת ברית עם הנשמה כפי שכבר הפכה לבריה בפני עצמה, "חלק בורא שנעשה נברא"^{כט}.

אם כן, יש כאן תהליך - כריתת הברית מביאה את הקשר הפנימי והעצמי ביותר ומזהה אותו (זיהוי שבין זכרון ישן לבריאה חדשה) בתוך המציאות החיצונית, בה הוא התעלם ונבלע. זו משמעות כריתת ברית בין אוהבים, שמבטיחה לזכור את אהבתם גם כאשר המציאות תטשטש ותעלים אותה (ובעומק זהו גם כח ההולדה של הברית - הכח להפיק את העצם והמהות הפנימיים של האדם ולהולידה במציאות החיצונית).

מכאן מובן ענין נוסף: לכאורה, ברית נח היא ברית אוניברסלית, הקודמת לבחירת והבדלת עם ישראל, וכיצד ניתן ללמוד ממנה על מהות הברית בה נתייחדו בני ישראל, בני-בריתו של ה' אכן, מוסבר^ל כי קודם הופעת אורו של אברהם אבינו "ענין הישראליות" - תכונות ישראל ומעלתם - היה מובלע באומות העולם ורק כאשר נבחרו בני ישראל (זרע אברהם, יצחק ויעקב) נטלו אותן תכונות ונותרו בישראל בלבד. יתר על כן, עד האבות - ובמובן מסוים, עד מתן תורה - היו התכונות האלקיות נשמתיות בלבד (ולכן לא עברו בירושה), ורק לאחר הבחירה באבות ובישראל הפכו אותן תכונות למוטבעות בגוף (ולכן גם עוברות בירושה). זהו תהליך הברית עצמו - זכירת השרש הראשון וזיהויו-הבלטתו בתוך מציאות העולם הגשמית-הגופנית, עד שהוא הופך להיות בתוכה טבע ברור ("גבול כרות").

^ל ראה באריכות בדברי רבי יוסף ענגיל בכמה מקומות - ראה חומש תפארת יוסף בריש פרשת נח, והנסמן שם הערות ג-ד.

^{כז} ראה באורך תניא פ"ב.
^{כח} תניא פמ"ט, והאריך בכך כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בכמה מקומות.
^{כט} לקו"ת ראה כז, א (עפ"י ע"ח שמ"ב פ"א), וראה באורך מלכות ישראל ח"א מאמר "בין ישראל לעמים".

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע פרשת נח

יום ראשון ל' תשרי

רבי צבי הירש ב"ר מאיר חיות (המהר"ץ חיות) (ה'תרט"ז)

יום שני, א' חשון

רבי רבי יוסף ענגיל (ה'תר"ף)

יום שלישי, ב' חשון

רבי שמואל ב"ר משה די מדינה (המהרשד"ם) (ה'ש"ן)

רבי אליעזר ב"ר מאיר דב שולביץ מייסד ישיבת לומז'ה (ה'תרצ"ב)

יום רביעי, ג' חשון

רבי ישראל ב"ר שלום שכנא פרידמן מרוז'ין 'הייליגער רוז'נער' (ה'תרי"א)

רבי אליעזר ב"ר נפתלי צבי הורוביץ מרופשיץ (ה'תרכ"א)

רבי יוסף זונדל ב"ר בנימין ביינוש מסלנט (ה'תרכ"ו)

רבי יהודה ליב ב"ר מנחם מענדל שניאורסון ה'מהרי"ל מקאפוסט' (ה'תרכ"ז)

רבי יצחק זליג ב"ר חיים ישראל מורגנשטרן האדמו"ר מקוצק סוקולוב (ה'ת"ש)

רבי עובדיה ב"ר יעקב יוסף (ה'תשע"ד)

יום חמישי, ד' חשון

רבי יעקב ב"ר סיני הלבפשטאם האדמו"ר מטשאקאווא (ה'תשכ"ח)

יום שישי ה' חשון

רבי צבי הירש ב"ר שלמה קלישר (ה'תרל"ה)

רבי קלונימוס קלמיש ב"ר אלימלך שפירא האדמו"ר מפיאסצנה (ה'תש"ד)

שבת קדש, ו' חשון, שבת נח

רבי יהודה החסיד (ה'תס"א)

רבי יהודה ליב דון יחיא (ה'תש"ב)

רבי שלמה דוד יהושע ב"ר אברהם וינברג האדמו"ר מסלונים (ה'תש"ד)

רבי שלמה ב"ר יהודה ליב יעקב סדובסקי (ה'תש"ז)

הסיפור החסידי // רבי ישראל מרוז'ין - ג' חשוון

שבת אהים גם יהד

רבי ישראל פרידמן מרוז'ין, מייסד חסידות רוז'ין הענפה, נולד בעיירה פראהביטש שבאוקראינה בנ' תשרי תקנ"ז, לרבי שלום שכנא בן רבי אברהם המלאך. כשהיה בן שש נפטר אביו, והוא נודל וחונך על ידי אחיו, רבי אברהם מפראהביטש. צדיק דורו העריצו אותו, ורבים מהם נסעו אליו כחסידים אל רבם. פעם התבטא כי "כאשר קורה משהו ליהודי בקצה העולם, אני מרגיש זאת מיד בלבי". ככזה, התנהג רבי ישראל כמלך ממש, המשקף את גדולתם של ישראל שבני מלכים הם. אכן, העושר והכבוד להם זכה היו גדולים עד כדי כך, שעוררו את קנאתו של הצאר הרוסי. הוא השליך את רבי ישראל לכלא, ממנו נמלט באופן פלאי ומצא את משכנו בסאדיגורה שבאוסטרו-הונגריה. נפטר בג' חשוון תרי"א.

רבי יצחק מווארקין, מתלמידי הרבי ר' בונים מפרשיסחא, נהג מפעם לפעם לנסוע לרוז'ין. אף שרבי יצחק נסע לרוז'ין כמקושר, הוא היה רבי עם אלפי חסידים ויכל לדבר עם הרוז'ינער בחופשיות יחסית. בכלל, היו הרבה צדיקים בדור שאמרו שכדאי שאנשים פשוטים לא יסעו לרוז'ינער, כיוון שהוא רבי של רביים דווקא. עד כדי כך, שהיה רבי מחסידי הרוז'ינער, שהיה מונע את חסידיו מלנסוע אליו. כשהרבי מרוז'ין שאל אותו על כך, אמר שכך צריך. אתה רבי של צדיקים, ולהם אני טוב. על כל פנים, זה לא התקבל על דעתו של הרוז'ינער, שאהב את כולם ורצה שכולם יבואו. פעם אחת, כשהווארקער היה אצל הרוז'ינער, הם שוחחו ביניהם – הסיפור שלנו התרחש לאחר כ"א חדש שהוא ישב בבית האסורים, מקנאת הצאר של רוסיה בהנהגתו המלכותית – הווארקער שאל את הרוז'ינער, בלשון כבוד כמובן, אם הוא יודע על מה נגזר עליו משמיים לשבת בבית הסהר. ענה הרבי מרוז'ין: אספר לך סיפור: כאשר נפטר הב"ח, אחד מגדולי הפוסקים, נגזר עליו שצריך לעבור מעט בניהנם. הרבה צדיקים, ואולי אפילו כולם, עוברים בשביל לקבץ נשמות, אבל אצלו היה משהו מיוחד שצריך בעצמו לטעום טעם של גיהנם. וכל כך למה? המסורת אומרת שפעם אחת ברחוב הוא התעטש, כנראה חזק מאוד, והיתה שם עגלה רתומה לסוס וחמור. זה איסור כלאים, ומתוך העיטוש שלו התחילה העגלה לנסוע. כלומר, הוא הנהיג בלא יודעין עגלה עם כלאים, ולכן כשנפטר מהעולם הזה היה צריך לעבור את הגיהנם.

כל זה מספר ההייליגער רוז'ינער לווארקער, ואומר: דע לך שאצלי אפילו משהו כזה אין. אז בשביל מה ישבתי כמעט שנתיים בבית הסהר? כי פעם, כשהייתי בן חמש, היתה לי ולחברי ב'חדר' סעודת חומש (היום קוראים לזה מסיבת חומש), שמתחילים ללמוד חומש. המלמד הושיב אותי בראש, ובקש ממני שלכבוד החומש אומר דבר תורה לפני כל הילדים, כך אמרתי איזה דבר תורה לפני כולם. אחרי התורה שאמרתי, כולם

עברו לפני ואמרו יישר כח, ואז הרגשתי טפה קטנה של התנשאות. בגלל ההתנשאות שהרגשתי כבן חמש, ישבתי כמעט שנתיים בבית הסהר.

הסיפור הזה מלמד הרבה על עומק הדין של מעלה וחיבות הענוה, אבל יותר מכל הוא מלמד על הרוז'ינער עצמו. הצדיק, שהסיבה הגלויה למאסרו היתה מנהגו המלכותי וכוונה "מלך ישראל", מבהיר שלא חש כל חייו כנעלה על זולתו למעט אותו רגע בודד. רק מי שלבו נשבר בקרבו, כדוד המלך שהתבטא "והייתי שפל בעיני", יכול להיות מלך אמיתי.

הרבי מבוהוש זי"ע א סיפר פעם, שלאדמו"ר הזקן מבוהוש זי"ע הגיעו שני אחים שגרו בשאריגראד, והביאו לו מגילת קלף שהם קבלו מהרוז'ינער. סיפרו לו האחים ששניהם גרו יחדיו באותו בנין, ופעם נפל עליהם פחד, היות שבצוואת רבי יהודה החסיד, איתא שלא ידורו ב' אחים בעיר אחת. נסעו להרה"ק מרוז'ין לשאול בעצתו, ואמר להם הרוז'ינער: אתן לכם קמיע ולא תחששו יותר. הם יצאו לרגע את החדר ואחר כך נכנסו שוב. נתן להם מגילת קלף, וציוה לתלות בין שתי הדירות למשך שבע שנים. עברו השבע שנים והיו צריכים להחזיר את הקלף, אך הרוז'ינער כבר לא היה בעלמא הדין. באו להרכי הראשון מבוהוש, והביאו לו את הקלף. הרבי פתח אותו, וראה שהיה כתוב בו: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" (תהלים קלג). נענה הרבי ואמר: בנוהג שבעולם שכותבים בקמיע שמות הקדושים. אבל ההייליגער רוז'ינער, כשכתב פסוק בקדושה וטהרה, זה אותו הכוח ואותה הסגולה כמו שכותב שם ה'. דבר זה שיוצא בקדושה וטהרה יש לו אותו הכוח ואותה ההשפעה [זכרונם לברכה (פרלוב) ע"מ ריח, הובא בספר נפלאות הצדיקים].

דרכו של רבי ישראל בעל שם טוב, שרבי ישראל מרוז'ין נקרא בשמו, התאפיינה ביחס מורכב לתופעת הקמעות: מחד מורנו הבעל שם טוב שלל את העיסוק בקבלה מעשית בימינו וראה בכך סטייה מעבודת ה' טהורה. מאידך, הוא עצמו השתמש בקמעות ונודע כ'בעל שם', מונח שָׁרוּחַ בימיו ככינוי העוסקים בקבלה מעשית.

הפתרון לתעלומה נודע כשפתחו יום אחד קמע משלו ונתגלה כי שמו בלבד נכתב שם: ישראל בן אליעזר. הצדיק נותן את עצמו בקמעותו, ובזכות דבקו ומונתו משתנה הטבע. גם הקדוש ברוך הוא כשנתן תורה לישראל, צפן בתוכה את שמותיו ואף אותו עצמו ממש: "אנכי ה' אלקיך - אנא נפשי כתבית יהבית [אני את עצמי כתבתי ונתתי]". כך מכניס רבי ישראל מרוז'ין בפסוק מתהלים את כח השמות, אך באותו פסוק הוא רומז גם לשמו שלו! סופי התיבות של פסוק זה עולים בגימטריא ישראל, וראשי התיבות עולים משיח בן דוד, שאיפת חייו והווייתו של הרוז'ינער.

בין הפסוק שכתב הצדיק ובין הגאולה השלמה, ישנו עוד קשר סמוי: שבת אחים עולה "גדולה תשובה [שמקרכת את הגאולה]". המשיח הוא מלך ישראל (כפי שכוונה הרוז'ינער), ועניינו ללכד את העם כולו תחת דגל ישראל. כאשר ישבו האחים יחד, ממילא יראו כמה טוב ונעים ללכת בדרכי התורה והמצוות. כך יתקיים יעודו של המשיח לכופף את ישראל, והעולם כולו, לעבודתו יתברך.

אחדות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאוד - לפני כשנה התחלנו ללמוד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחת"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאוד מאוד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד גם את החת"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור כ"ד אדר תשפ"ג]

